

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Esas No: 2008/1 (SP Kapatma)

CEVAP VEREN : Adalet ve Kalkınma Partisi
KARŞI TARAF : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı
KONU : Esas hakkında cevaplarımız.
TARİH : 16.6.2008

GİRİŞ

İddianameye cevabımızda, hakkımızda düzenlenen iddianamenin baştan aşağı belli bir siyasi/ideolojik yaklaşımı yansıttığını, bu haliyle adeta bir muhalif siyasi parti bildirisi niteliğinde olduğunu, dolayısıyla bu davanın siyasi bir dava olduğunu belirtmiştik. Davanın siyasi nitelikte olduğuna ilişkin kanaatimiz Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünü inceledikten sonra daha da pekişmiştir. Çünkü, iddia makamının esas hakkındaki görüşüne de siyasi/ideolojik bir dil hakimdir.

İlk cevabımızdaki tüm tespit ve hatırlatmalara rağmen iddia makamı, önyargılı ve ideolojik tutumunu maalesef esas hakkındaki görüşünde de ısrarla devam ettirmiştir. Tıpkı iddianame gibi, esas hakkındaki görüş de baştan sona “emperyalizm”, “ihamet”, “irtica”, “mürteci”, “din tacirleri”, “tertipçi”, “sömürgeci”, “mandacı”, “işbirlikçi”, “gerici”, “iç ve dış odaklar” ve “siyasi hegemonya projesi” gibi hukuken tanımlanması imkansız ve fakat belli bir siyasi/ideolojik tavrı yansıtan kavramlarla doludur.

Tarihi yorumlamak veya tarihi yargılamak, hiçbir kapatma davasının konusu olamaz. İddia makamı, delil yokluğunun ortaya koyduğu çaresizliği ve açığı, tarihe subjektif atıflar yaparak gidermeye çalışmaktadır. Ak Parti'nin doğuş tarihi ve illiyetin kurulabileceği zamanın başlangıcı bellidir: 14 ağustos 2001 . Hukuk, kapatma davasında, zaman tünelini siyasal partinin tüzel kişilik kazandığı tarihten geriye işletecek bir mantığı açıkça reddetmektedir.

Cumhuriyetimizin yakın tarihinde yaşanmış ve çoğunun üzerindeki sır perdesi hala aralanmamış olan 12 Eylül 1980 öncesinin siyasi çatışma ortamında yaşanan elim hadiseleri, siyah – beyaz keskinliğiyle açıklamaya çalışan indirgemeci yaklaşımla tanımlı belirsiz ve soyut bir “irtica tehlikesinin mevcudiyeti ve yakınlığı”na delil olarak göstermek anlaşılır gibi değildir. Daha da önemlisi, partimiz hakkında açılan bir kapatma davasında

bu olaylara gönderme yapmak ve tehlikenin bugün de mevcudiyetini vurgulamak suretiyle, “negatif imaj” oluşturmaya çalışmak, hukuk etiği ile de bağdaşmamaktadır. Kısacası, tarihi sürekli kötünden iyiye doğru giden düz bir çizgi olarak gören ve karmaşık toplumsal olayları da kategorik genellemelerle açıklamaya çalışan bu pozitivist yaklaşım, hukuk alanında telafisi imkansız sonuçlara yol açabilmektedir.

Diğer yandan, altında “YARSAV Yönetim Kurulu” yazan bir kağıdın iddianamenin ekleri arasında çıkması, “toplama” delillerle şişirilerek özensiz ve düzensiz bir şekilde kaleme alınan iddianamenin siyasi mülhazaları yansıtan bir metin niteliğinde olduğunun bir başka göstergesidir. İddianamede Talim ve Terbiye Kurulu’nda kadrolaşmaya gidildiği yönündeki iddianın delili olarak sunulan gazete haberinin “YARSAV Yönetim Kurulu” imzasını taşıyan bir kağıdın arka tarafına yapıştırılmış olması manidardır. Partimize ve hükümet politikalarına karşı tavırlarıyla bilinen YARSAV’a ait kağıtların partimiz hakkında kapatma talebinde bulunan bir iddianamenin ekinde neden ve nasıl yer aldığını biz anlayabilmiş değiliz. Ne ilginç tesadüftür ki, “Tüzüğümüzde özellikle vurgulandığı üzere YARSAV siyaset dışı ve üstüdür” ifadesine de yer veren “YARSAV Yönetim Kurulu” imzalı bu yazı bir siyasi partinin kapatılması talebiyle düzenlenen iddianamenin ekleri arasında çıkmaktadır.

Başsavcılığın partimiz aleyhine kullandığı delillere ait belgelerden birisinin YARSAV’a ait bir yazının arkasına yapıştırılmış olması, bu delilin YARSAV’da oluşturulduğu izlenimini vermektedir. “Birliğimizi kapatma hükmü taşıyan taslak her şeye rağmen kanunlaştığı takdirde yasal haklarımız kullanılacak, Anayasanın 90/son maddesi uyarınca tüzel kişiliğimiz devam edecektir” ifadesine de sözkonusu yazıda yer vererek, yasayla dahi kapatılamayacağını ileri süren YARSAV’ın partimizin kapatılması için delil oluşturma sürecine katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır. Başsavcının Anayasa Mahkemesi önünde bu durumu nasıl açıklayacağını doğrusu merak ediyoruz.

Aynı şekilde, Ak Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili olarak iddianamede yer alan 46 nolu iddianın delilleri arasında bulunan bir gazete kupürünün üzerinde el yazısıyla “RTE röportajı” şeklinde bir ifadenin bulunması da, delillerin siyasi yaklaşımla toplandığını göstermektedir. Türkiye’de bazı köşe yazarlarının Başbakanı sözde tahfif için kullandıkları jargonun iddianame eklerinde el yazısıyla kullanılması düşündürücüdür.

Son olarak, Başsavcılığın özellikle esas hakkındaki görüşünü okuduktan sonra, tasavvur ettiği toplum modeli hakkında dehşete düşmemek mümkün değildir. Farklılıkları düşman olarak gören, çoğulculuğa, çok partili yaşama, siyasi partilere, sivil toplum kuruluşlarına,

aydınlara, din adamlarına ve üyesi bulunduğumuz uluslararası kuruluşlara kuşkucu ve komplocu bir bakış açısıyla karşı karşıyayız. Demokrasiyle laikliği bir araya getiren “demokratik laiklik” kavramından bile rahatsızlık duyan bir anlayışın, ne demokrasiyi ne de laikliği koruması mümkündür.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, hakkımızda açılan kapatma davası hukuki gerekçelere değil önyargının beslediği siyasi mülahazalara dayanmaktadır. Gerçekte olup bitenle hiçbir alakası olmayan iddia ve ithamlardan oluşan iddianame ve esas hakkındaki görüş, partimizi ve onun şahsında milletimizin hür iradesini tasfiye etme projesinin bir parçasıdır. İlk cevabımızda, bu davanın siyasi bir dava olduğunu ayrıntılı bir şekilde açıklamıştık. Esasa ilişkin bu cevabımızda da davanın, hukuki mesnetlerinin bulunmadığını ortaya koyacağız.

I. İDDİA MAKAMININ DEMOKRASİ VE LAİKLİK YORUMU EVRENSEL ANLAYIŞLA BAĞDAŞMAMAKTADIR

İlk cevabımızda ifade ettiğimiz gibi, bu davanın temelinde partimizin demokrasi ve laiklik anlayışının Başsavcının anlayışıyla bağdaşmaması yatmaktadır. Sözgelimi, Başbakanın laikliğin bireyin değil, devletin bir niteliği olabileceğine dair sözleri modern laiklik anlayışını yansıtmasına rağmen, iddianamede laikliğe aykırı olarak kabul edilmiştir.

1. Partimiz laikliği siyasi ve hukuki bir ilke olarak görmektedir

AK Partinin laiklik anlayışı, çağdaş demokratik toplumların özgürlükçü laiklik anlayışıyla tamamen uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Partimizin savunduğu laiklik anlayışı, başkalarının temel hak ve özgürlüklerine asla bir tehdit içermemektedir. Laiklik, farklı din ve inançları sosyolojik bir gerçeklik olarak kabul ederek, onların bir arada barışçıl beraberliğini sağlamayı hedefleyen siyasi bir ilkedir. Bu nedenle laiklik bireyi değil, devleti muhatap alır. Nitekim, Anayasamızın 2 nci maddesinde laiklik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek bir niteliği olarak sunulmuştur. Anayasanın 24 üncü maddesindeki din istismarı yasağının amacı da, esasen devletin laik niteliğinin aşındırılmasını engellemektir. Devletin temel niteliklerinden biri olarak laiklik, toplumdaki her türlü inanç ve düşünce karşısında eşit mesafede durmayı gerektirmektedir. Partimizin bu laiklik anlayışı Anayasanın 2 nci maddesinin gerekçesinde de ifadesini bulmuştur. Bu maddenin gerekçesine göre “Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik ise, her ferдин istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini

yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir.”

Bu anlamda laiklik, çağdaş demokrasilerin benimsediği temel ilkelerden biri olan devletin tarafsızlığının din-devlet ilişkilerine yansımaları ifade etmektedir. Devletin inançlar karşısında tarafsız kalabilmesi, siyasi ve hukuki düzenini herhangi bir dinin esaslarına dayandırmaması ile mümkündür. Bu, laik düzende din işleri ile devlet işlerinin ayrılmasına işaret etmektedir. Kısacası, çağdaş laiklik anlayışı bir yandan devlet düzeninin dini kurallara dayanmamasını, diğer yandan da devletin bireylerin sahip olduğu din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye almasını gerektirmektedir.

Toplumda barışı kurmak ve sürdürülebilmek için devletin laik bir hukuk düzenine, laik bir yönetim cihazına sahip olması şarttır. İnançlar konusunda tarafsız olan devlet güven verici olur. Farklı inanca mensup olanların, tarafsızlığından emin olduğu devlet, herkes üzerinde haklı ve meşrû bir otoriteye sahip olacaktır. Laik devletin gölgesinde iş gören kamu erki, inanç çatışmalarını peşinen önleyecek meşrû güce ve saygınlığa ve bu gücün caydırıcılığıyla inançlar dünyasından beslenen bir çok çatışmayı da daha çıkmadan önleme yeteneğine sahip olacaktır. Egemenliği kullanan erklerin, bunlar içinde özellikle yargı erkinin altında kalabileceği en ağır töhmet, inançlar dünyasında taraf olmaktır.

Öte yandan, dinî inanç farklılıklarını barış içinde bir arada yaşatmak için var olan laiklik, bir inanca dönüşmemelidir. Eğer dönüşürse bu inanç bu sefer, devlet içinde iktidarı kullanan iki kanat arasındaki rekabette, bürokrasinin çoğunluk iktidarına karşı silahlı haline gelecektir. Laiklik prensibini zayıflatan ve hukukî değerini yok eden en büyük risk laikliğin de diğer inançlar karşısına, her ne gerekçe ile olursa olsun bir inanç olarak çıkartılmasıdır.

Laikliği bir din, bir inanç veya diğer inançları ortadan kaldırmaya çalışan bir prensip olarak anlamak ve yorumlamak, laik hukuk düzenine ve toplumsal barışa yönelik en yakın ve ciddi tehlikedir. Kendisine bir ideoloji veya bir inanç değeri yüklenen laikliğin, devleti inançlar konusunda tarafsız kılma görevi ortadan kalkmakta ve devlet iktidarını inanç çatışmalarının tarafı, hatta alanı haline getirmektedir

2. Başsavcılığın laiklik anlayışı baştan sona problemlidir

Bu davada AK Partiye yönelik iddia “laikliğe karşı eylemlerin odağı” olmaktır. Bu iddianın doğrulanabilmesi için öncelikle “laiklik” kavramı konusunda bir sarahatin bulunması şarttır. Nitekim iddia makamı, bu muhakemeyi yürüterek “laiklikten ne anlaşılması

gerektiği” konusunda yaklaşık 12 sayfa devam eden açıklama ve yorumlarla, korumaya çalıştığı laiklik prensibini tanımlamıştır. İddianamedeki laiklik tanım ve yorumları baştan aşağı sorunludur. Bu tanımlar bilimsel değildir, sarahat yoktur, kendi içinde çelişkilidir, subjektiftir, hukuk standartlarına uygun değildir ve en önemlisi koruduğunu iddia ettiği laiklik prensibinin kendisine bütünüyle zarar verici unsurlar içermektedir.

Kendi içinde tutarlılık taşıyan, bilimsel muhakemeye uygun, toplumsal gerçeklerle ve laik düşüncenin evrensel birikimiyle uyumlu, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılacak ve uyulacak, hukukî standartlar taşıyan bir laiklik tanımı iddianamede yer almamaktadır. **İddianamede laiklik prensibi değil, laiklik adıyla totaliter bir ideoloji, bir felsefi kanaat ve en tehlikesi diğer dinî inançlarla rekabet halinde olan bir inanç sistemi tanımlanmakta ve savunulmaktadır.** Bu tanımlamalar bireysel hak ve özgürlüklere yönelik ciddi ve yakın bir tehdit içermektedir. Çünkü bu tanımlarda geçen inançlar, bir “yaşam biçimi” olarak dayatılmaktadır.

2.1. Laiklik bir “yaşam biçimi” olamaz

İddianame’de “laiklikten ne anlaşılması gerektiği” konusunda yapılan ilk açıklama, laikliği bir “yaşam biçimi” olarak tanımlamaktadır: “Lâiklik, ortaçağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışının, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli olan bir **uygar yaşam biçimidir**” (s. 10). Bu tanım laikliği “bir yaşam biçimi” olarak kavramlaştırmaktadır. Bu tanımlamada yer alan “aklın öncülüğü ve bilimin aydınlığı” gibi felsefi atıflar felsefe ve bilim tarihinde tartışmalı ve sorunlu konulardır. İktibas edilen bu cümle, bir hukuk metninin uyması gereken sarahate uygun değildir. Ancak dikkatli bir analizle, (1) laikliğin bir yaşam biçimi olduğu, (2) bu yaşam biçiminin de (a) özgürlük ve demokrasi anlayışının, (b) uluslaşmanın, (c) bağımsızlığın, (d) ulusal egemenliğin, ve (e) insanlık idealinin **temeli** olduğu, (3) bu tanım içinde yer alan “özgürlük ve demokrasi anlayışı”nın ise “Orta çağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü ve bilimin aydınlığı ile gelişen” “özgürlük ve demokrasi” anlayışı olduğu görülmektedir. Bu cümleden laikliğin, “her şey” anlamına geldiği, “ideal bir toplum düzeni”ne işaret ettiği sonucu çıkarılabilir. Her şeyi içeren bir tanımlama, aslında hiçbir şeyi anlatmaz. Üstelik bu cümlede ve aynı çizgide laikliği tanımlamak için sıralanan diğer cümlelerde yer alan idealler ile laiklik arasında bilimsel bir sebep-sonuç ilişkisi bulunmamaktadır.

Bilimsel bir tanımda yer alması gereken, tanımlanan varlık ile tanımlayan unsurlar arasındaki illiyet bağı bu cümlede yoktur. Üstelik “her şey” olma özelliğine sahip bir kavram, hukukun değil ideolojilerin boşluk kabul etmez dünyasının totallik yani bütünlük iddiasına cevap verebilir. Bu cümleden bir laiklik tanımı değil, yeni açıklamalara ihtiyaç gösteren varsayımlar çıkar.

Cümlelerin tek sarıh yanı, laikliğin “bir uygar yaşam biçimi” olarak tanımlanmasıdır. İddia makamının “laikliğin nasıl bir yaşam biçimi olduğu”nu açıklama mükellefiyeti bulunmaktadır. Benzer yaklaşım, laikliğin insanlara mı, yoksa devlete ait bir nitelik mi olacağı konusunda, AK Partiye isnat edilen suçlamada da görülmektedir. İddia makamı, partimiz genel başkanının “insanlar laik olamaz” sözünü, “laiklik karşıtı bir eylem” olarak tanımlamakta, esas hakkındaki görüşünde de bu iddiasını ısrarla sürdürmektedir (s.5).

Laikliği “yaşam biçimi” olarak tanımlamak, beraberinde çok ciddi siyasi ve toplumsal sorunlar doğurabilecektir. Bu sorunları anlamak için öncelikle “yaşam biçimi”nin ne olduğuna bakmak gerekir. “Yaşam biçimi” sosyolojik bir deyimdir. Bireylerin ayrıntılı yaşam tercihlerini ifade eder. Sosyal ilişkilerde, tüketim kalıplarında, eğlence ve kıyafet seçiminde her hangi bir zaman ve yerde sergilenen davranışlar setini anlatır. Sosyolojinin zengin dalları arasında “sağlık ve yaşam biçimi sosyolojisi (Health and Lifestyle Sociology) adıyla bir bilimsel disiplin de bulunmaktadır. Yaşam biçimi içinde yer alan davranış ve pratikler, alışkanlıkların, klasik eylem biçimlerinin ve akılcı davranışların bir karışımıdır.

Bir hayat biçimi, tipik olarak bireysel tutumları, değerleri ve dünya görüşünü yansıtır. “Yaşam biçimi” tabirinin siyasal alanda kullanılması, farklı yaşam biçimlerinin meşruiyetini tanımak ve bireysel tercihlere saygı göstermek içindir. Kısaca “yaşam biçimi” toplum içinde bireyin, karşısında duran kültürel seçenekleri özgür tercihlerine konu ederek, kendi hayat tarzı olarak benimsemesidir. Batıda “yaşam biçimi” siyasî bir kavram olarak kullanıldığı zaman peşinen farklı hayat tarzlarının bir arada olduğu toplumun meşruiyetine göndermede bulunulmaktadır. Geleneksel yaşam biçimi, bireyin geleneklere değer vererek yaşamasıdır. Dindarlığı bir “yaşam biçimi” olarak benimsemek, bir dine inanmanın ötesinde, bireyin o dinin pratiklerine hayatında önemli bir yer ayırması demektir. Yaşam biçimi, asgari ölçekte bireysel hayatımızın, özgürlüklerimizin bize tanıdığı çerçevede yaptığımız tercihlerle oluşur. Yaşam biçimimizi özgürce belirlemek, bizim en temel haklarımızla ilgilidir.

Laiklik “yaşam biçimi” olarak tanımlandığı zaman, otomatik olarak farklı yaşam biçimlerinden biri tercih edilmiş olacaktır. O zaman sorulması gereken soru “hangi yaşam biçimi laik yaşam biçimidir?” sorusu olacaktır. İddianamede yer alan tanım “bir uygar yaşam biçimi” vurgusunu yapmaktadır. O zaman hemen “uygar olmayan yaşam biçimleri”ni “laik yaşam biçimleri”nin karşısına koymamız gerekecektir. Uygar olmayan yaşam biçimleri konusunda, ampirik araştırmalar karşımıza geniş bir yelpaze çıkartmaktadır. “Uygar yaşam biçimi” incelenmiş estetik duyguların, zevklerin, dışa açık dünya görüşünün, şehirleşmiş adetlerin ve görgü kurallarının içinde yer aldığı geniş bir yelpazeyi içerdiği gibi; “uygar olmayan yaşam biçimi” de kendi içinde daha geniş bir yelpaze oluşturur. Göçebelikten, köylülükten, gecekondulardaki, geleneksel ve dışa kapalı “yaşam biçimleri”ne kadar her seçenek, uygar olmayan yaşam biçimi içine yerleştirilebilir. O zaman kaçınılmaz olarak araştıracağımız şey, farklı yaşam biçimleri ile laiklik arasındaki ilişki olacaktır. Bu ilişkiyi nasıl kuracağız? Bu ilişkiyi kurmak ve bize hangi “yaşam biçimi”nin “laik yaşam biçimi” olduğunu göstermek, laikliği bir “yaşam biçimi” olarak tanımlayanların görevi olsa gerektir.

Partimizin anlayışına göre, laiklik bir “yaşam biçimi” değildir. Çünkü laiklik, farklı yaşam biçimleri arasından birini tercih etmek olarak tanımlanamaz. Akıl ve bilim, insanoğlunun yaşadığı tarihsel tecrübe ışığında laikliğin bir “yaşam biçimi” değil, farklı yaşam biçimlerini hem özgür hem de barış içinde bir arada yaşatmak için geliştirilmiş çok önemli ve değerli bir hukuk prensibi olduğunu göstermektedir. Laikliğin özgür ve demokratik toplumlarda gelişmesi ve yerleşmesi, bu toplumların farklı yaşam biçimlerine saygı temelinde kurulmasındandır. **Laiklik bir yaşam biçimi değil, tersine farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatan prensibin adıdır.**

Devlet, farklı dinî inançların ve pratiklerin de içinde yer aldığı farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatmak zorundadır. Bunun yolu, yaşam biçimlerinden birini tercih etmemek, bu yolla yaşam biçimlerinin birbiri üzerinde tahakküm kurmasını engellemektir. Laikliği “yaşam biçimi” olarak kabul etmek, laikliği ortadan kaldırmak demektir. Sonuçta bir “yaşam biçimi” kalıbına dökülen laiklik, içi ne ile doldurulursa doldurulsun diğer yaşam biçimleri için tehdit oluşturacak, bu sefer toplum, devlet ve hukuk himayesinde değerli ve imtiyazlı bulunduğu için totaliter bir yaşam biçiminin dayatması ile karşılaşacaktır.

Laikliğin “bir yaşam biçimi” olarak kabul edilmesi, pratik olarak bir “yaşam biçimi”nin benimsenmesi ve toplumun farklı kesimlerine bu “yaşam biçimi”nin dayatılması sonucunu verir. Bunun için tercih edilen yaşam biçiminin devlet katında bir ideolojiye veya

düşünce sistemine dönüştürülmesi gerekir. Laikliğin bir “yaşam biçimi” olarak kabul edilmesi, devletin totaliter ve dayatmacı bir devlete dönüşmesine yol açar. Totaliter devletlerde görülen belli bir insan tipinin ve yaşam biçiminin yüceltilmesi, özgürlüklerin de sonu olur. Sovyetler Birliği tecrübesi, laikliğin ancak totaliter bir ideolojinin çatısı altında bir yaşam biçimine dönüşebileceğini, bunu gerçekleştirmek için farklı yaşam biçimlerinin yok edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Laikliği “yaşam biçimi” olarak tanımlamak Anayasamıza da aykırıdır. Anayasa, farklı yaşam biçimlerinin yan yana yaşayabileceği özgürlükleri garanti altına alırken, devleti bu konuda tarafsız olmaya zorlamaktadır. Anayasamızın Başlangıç kısmında “Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” vurgulanmaktadır. Burada özellikle “onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevî varlığını ...geliştirme hak ve yetkisi” ancak farklı yaşam biçimlerine devlet katında meşruiyet tanınması ile mümkündür. 5 inci maddede devlete yüklenen “...insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama...” görevi, “yaşam biçimi” dayatan bir devletin elinde yerine getirilemez. 17 inci maddede herkese tanınan “maddî ve manevî varlığını geliştirme hakkı” elbette “yaşam biçimi” dayatan devletin çatısı altında gerçekleştirilemez. Devletin bir yaşam biçiminden yana tercihte bulunduğu ülkede Anayasa’nın 20 nci maddesinde herkese tanınan “özel hayata saygı gösterilmesi hakkı”nın anlamı kalmaz. Anayasamız, farklı yaşam biçimlerinin teminatıdır. Anayasamıza göre, hangi isim ve kalıp içinde olursa olsun, devlet bir yaşam biçimini tercih edemez, hele hele onu laiklik adıyla toplum üzerinde tahakküm aracına dönüştüremez.

2.2. Laiklik bir “felsefi inanç” değildir

İddianame laikliği, pozitivist ve rasyonalist bir felsefi inanç olarak tanımlamakta ve savunmaktadır. İddianamede yer alan şu tanımlama ve tasvir, esasen iddianamenin bütününe yansıyan felsefi inancı temsil etmektedir: “Lâiklik, toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması; ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir (s. 10-11). Bu ilginç ifadelerle karşı söylenecek ilk şey şudur: “Bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşam” yoktur ve bugüne kadar dünya üzerinde hiç kimse “bilime dayanan yaşam”ı icat edememiştir. Böyle bir yaşam biçimi olsa, siyasî yaşam için demokrasinin, sosyal ve

kültürel yaşam için özgür tercihlerin bir anlamı kalmaz. O zaman bilim adına bir otoritenin bu yaşamı önümüze koyması ve bizim de ona uygun yaşamamız gerekir.

Bu tanımlama bir felsefî inançtır. Laikliğin “bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisi” olduğunu kabul etmek, ancak ve ancak 19. yüzyılda geçerli olan ve “bilimcilik” (scientism, bilimperestlik) adı verilen pozitivist felsefenin bir türünü benimsemekle mümkündür. “Bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşam” ibaresi, 19. yüzyılda kalmış pozitivistliğe özgü bir iddiadır. Bu iddia çağdaş bilimin varmış olduğu nokta açısından ilkel, geri ve çağdışıdır. Böylesine geri bir bilim anlayışını savunmak, modern ve ileri bir ülkede kabul edilemez. Bu geri bilim anlayışını laiklik olarak takdim etmek ise, en başta laikliğe haksızlıktır.

Üstelik iddia makamı laikliği bir felsefî inanca dönüştürerek ve bir felsefî inanç halinde savunarak Anayasa'nın 10 uncu maddesini açıkça ihlal etmektedir. Anayasanın bu maddesi herkesi “...dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, **felsefî inanç**, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit” ilan etmektedir. “Felsefî inançlar” konusunda ayırım gözetmemek için devletin, bir felsefî inançtan yana olmaması gerekir.

Aslında 10 uncu madde bu yönüyle aynı zamanda bir laiklik tanımı içermektedir. Uzun tarihi boyunca laiklik prensibi, “kanun önünde eşitlik”i sağlamak üzere yaşam alanı bulmuştur. Çünkü devletin veya siyasî otoritenin dinler karşısında taraf olması, “kanun önünde eşitlik”in gerçekleşmesini engellemiştir. Ancak, devletin dinler karşısında tarafsız olması yeterli olmamıştır. 18. yüzyıldan itibaren rekabet haline giren inançlar arasında felsefî inançlar da girmiştir. Bu felsefî inançlar arasında özellikle din karşıtı olanlar, devletin inançlar konusunda tarafsızlığını temin etmek için dini inançlar gibi mesafeli durması gereken inançlar olarak kabul edilmiştir. Devletin eşitliği tesis etmek üzere tarafsızlığı, sadece dinler arasında değil aynı zamanda felsefî inançlar için de söz konusudur. Devletin tarafsızlığını kaybetme ihtimali olan bir düşünce veya inançla karşılaştığı zaman bunun mutlaka müesses bir din olması gerekmez. Müesses dinlerle rekabet halindeki felsefî inançlardan biri yanında yer alan ve devletin zorlayıcı gücüyle bu inancı benimsetmeye kalkan devlet de tarafsızlığını, dolayısıyla laik niteliğini kaybedecektir.

İddianamede yer alan şu cümle, laikliği anayasal prensip olarak sahip olduğu güçlü konumdan uzaklaştırmakta, felsefî tartışmaların tüketiciliğine hapsedilmektedir: “Demokrasiye geçişin de aracı olan lâiklik, Türkiye'nin yaşam felsefesidir” (s.13). Laiklik

bir yaşam felsefesi olamaz. Laikliği “yaşam felsefesi” olarak tanımlamak onu felsefe dünyasının labirentlerinde kaybetmeye yol açar. Oysa laikliğin açık ve sağlam bir hukuk prensibi olarak herkesin anlayacağı ve uyacağı şekilde varlığını sürdürmesi gerekir.

2.3. Pozitivist laiklik ideolojisi çağdıdır

İddianame, “bilimcilik/bilimperestlik” (Scientism) adı verilen bir felsefî inanca dayanmaktadır. Bilimcilik, doğa bilimlerinin yöntemlerinin sosyal alana da uygulanabileceği varsayımına dayanır. Bu varsayım, pozitivist felsefenin bir önermesidir. Pozitivizmin “denklik teorisi”ne göre doğa ile toplum arasında hiçbir gerçeklik farkı yoktur; toplumda da, doğada olduğu gibi gözlem ve tecrübe ile keşfedilmesi gereken düzenlilikler vardır. Bu varsayımdan pozitivistliğe özgü çok önemli bir iddia çıkmaktadır: “Gözleme ve tecrübeye dayalı pozitif bilime uygun, bilim tarafından düzenlenmiş bir toplum hayatı kurulabilir.” “Toplumsal ilerleme” fikri de, bu iddia ile temellendirilen bilimsel bilginin gelişmesi ile insanlığın sürekli daha iyiye ve mükemmele doğru evrileceği inancını ifade eder.

19. yüzyıla damgasını vuran bu felsefenin en ileri örneğini Auguste Comte, *Pozitivizmin İlmihali* kitabı ile vermiştir. Comte, bu kitapta bir “bilim dini”nin unsurlarını, ibadet ve ayinlerini ve örgütlenmesini anlatır. Bu tez, aynı zamanda dinî düşüncenin yerini kaçınılmaz olarak bilimin alacağını ileri sürmektedir. Amaç, bilimsel bir toplum hayatının kurulmasıdır. 20. yüzyılda bu görüşün taraftarı hemen hiç kalmamıştır.

Pozitivist bilim ideolojisi, yücelttiği bilimsel yasalara ve evrensellik ilkesine boyun eğilmesini talep eder. Bilim, bu şekilde buyurgan bir otorite halini almaktadır. Bu anlayış, tek tanrılı dinlerin yerine tek bir bilim anlayışını yerleştirir. Farklı olana, var olma hakkı tanımaz; topluma uyarlandığı zaman da demokrasiye geçit vermez. Çünkü tek bir bilimsel hakikat vardır, herkese düşen o gerçeğe teslim olmaktır. Pozitivizm, bu yüzden demokrasiye karşı çıkışı meşrulaştırmak için totaliter ideolojilerin elverişli aracına dönüşmektedir.

Pozitivist mantık tek biçimliliğin, tekdüzeliğin mantığıdır. Totaliter ideolojilerin dünyası, tek hakikatin peşinde olduğu için pozitivistliğe dayanır. Tek bir doğru “yaşam biçimi” olduğunu iddia eden totaliter ideolojiler ile iddianamede yer alan “laik yaşam biçimi” arasındaki bağ, pozitivistliğin “bilimsel yaşam” bağlantısı ile kurulmaktadır. Başsavcılık sorgulamadan ve incelemeyen laiklik diye, bu ideolojiyi savunmaktadır. Bu ideolojiyi savunmak,

Anayasamızın 10 uncu maddesine aykırı olduğu gibi, çağdaş dünyaya, hatta doğrudan bugün geçerli olan bilim anlayışına da aykırıdır.

2.4 Başsavcılığın din anlayışı sosyolojik gerçeklikle bağdaşmamaktadır

İddianamede laiklik tek boyutlu bir kavram olarak görülmekte ve bireylerin benimsemesi gereken “bir uygar yaşam biçimi” ve “yaşam felsefesi” şeklinde takdim edilmektedir. Bu yaklaşıma göre, “toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması” olan laiklik, ülkede yaşayan herkes tarafından benimsenmesi zorunlu bir “yaşam biçimi”dir. Bu zorunlu “yaşam biçimi”nde dinin yeri, bireylerin vicdanıdır. “Din, kendi alanında, vicdanlardaki yerinde, Tanrı-insan arasındaki inanış olgusudur” (s.18).

Dahası, iddianamede laiklik insanı “kul” olmaktan çıkarıp “birey” haline getiren bir ilke olarak görülmektedir. Buna göre laiklik, “İnsanı kul olmaktan çıkarıp birey yapan, bireye kişiliğini geliştirmesi için özgür düşünce olanaklarını veren” bir ilkedir (s.10-11). İddianamede kul terimi, teolojik ve siyasî anlamları arasındaki ayırım belirtilmeden ve her ikisini de içeren bir şekilde kullanılmaktadır. Eğer birey kelimesi ile Yaratıcıyla bütün bağların koparılması kastediliyorsa, bu durumda laik bir sistem içerisinde dinin kişinin vicdanında dahi yer alamayacağı açıktır. Bu anlayış insanın Yaratıcısıyla ilişkisini ifade eden “kulluk” ile “birey” olmanın birbiriyle çelişeceği varsayımına dayanmaktadır. Halbuki, “iyi/kötü” şeklindeki bir “birey/kul” ayırımının hiçbir teorik ve pratik dayanağı bulunmamaktadır. Laikliğin insanı kul olmaktan çıkardığı şeklindeki tez, bilimsel ve sosyolojik bir gerçeği yansıtmamanın ötesinde kendini hem bir birey hem de Yaratıcının bir kulu olarak gören inançlı insanlar açısından oldukça incitcidir.

Esasen, Başsavcılığın dinin bireysel ve toplumsal yaşamdaki yeri hakkındaki ifadelerinde çelişki ve tutarsızlıklar mevcuttur. Örneğin iddianamenin 17 inci sayfasının üçüncü paragrafında yapılan alıntıda, “Laik düzende özgün bir sosyal kurum olan din, devlet kuruluşuna ve yönetimine egemen olamaz” şeklinde dinin **özgün bir sosyal kurum** olduğu belirtilirken, aynı sayfanın beşinci paragrafında ise “laik devlette, kutsal din duyguları politikaya, **dünya işlerine**, hukuksal düzenlemelere kesinlikle karıştırılamaz...” denilmektedir. Diğer yandan, din hem “sosyal kurum” hem de Kavramsal çelişki ile birlikte “dünya işlerinin” genel kapsamı dikkate alındığında birey açısından dinin konumunun ve işlevinin ne derece sınırlandırıldığı daha iyi anlaşılacaktır.

Dinin hukukî düzenlemelere mesnet teşkil etmesi ayrıdır, dünya hayatına bireysel ve toplumsal yaşantıya yönelik değer ve davranışlarda inanan insanlar için kaynak olarak görülmesi ayrıdır. Burada çizilen din anlayışı, kişinin sadece iç dünyası (vicdanı) ile ilgili zihinsel veya duygusal düzeyde kalan kutsallardır. Bu açıdan bakıldığında dinin, toplumsal ilişkilere yansıyan herhangi bir yönü olmamalıdır. Din sadece inanan kimsenin iç dünyasını ya da topluma yansımayan yönleriyle bireysel hayatını tanzim etmeli, dinin sosyal hayat ile bağlantısı mabedin kapısında başlamalı ve kapısında bitmelidir. Bunun dışındaki alanlara dini inançların yansımaları mümkün değildir. Bu anlayışa göre, örneğin dinî bayramların resmî tatil olması da laikliğe aykırıdır.

İddianamede yer alan dini inanç ve duyguların sadece vicdanlarda kalması, dinin sosyal ve kültürel bir bağ oluşturamayacak şekilde yaşanması ve “dünya işlerine kesinlikle karıştırılmaması” gerektiği şeklindeki katı ideolojik yaklaşımın hiçbir Batılı demokratik laik sistemde karşılığı yoktur.

Halbuki tüm toplumlarda din, bireylerin kimliklerini belirleyen temel kaynaklardan birini teşkil etmektedir. Bu nedenle, din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye alan laiklik, bu özgürlüğün toplumsal yansımalarını reddetmez. Bu noktada, iddianamede “devletin ve hukukun” dine dayandırılmaması ile bireylerin din ve vicdan özgürlüğünün toplumsal alanda yansımalarının birbirine karıştırılması temel hatalardan birisidir. Bu yüzden din ve vicdan özgürlüğünün dışavurumları olan olgu ve ifadeler, “devletin temel düzenlerinden birini dine dayandırma” gibi çok yanlış bir şekilde yorumlanmış ve suçlanmıştır.

Sonuç olarak, Başsavcılığın laiklik anlayışına esas teşkil eden din algısı, gerçek hayattaki sosyolojik din olgusundan uzaktır. İddianamede ve esas hakkındaki görüşte dine, İslâm’a ve Diyanet İşleri Başkanlığına yönelik perspektif, Türk toplumu ve Türkiye Cumhuriyetinin hak ve özgürlükler açısından kazanımları, günümüz küresel dünyasının dinî duygu ve olgulara bakışı ve insanlığın inanç ve ifade özgürlüğü noktasında ulaştığı aşama ile örtüşmeyen, indirgemeci ve dogmatik bir ideolojinin ürünü olarak temayüz etmektedir.

2.5 Başsavcılığın “demokratik laiklik” alerjisi anakroniktir

Başsavcılığın pozitivist ve militan laiklik penceresinden bakıldığında, laikliğin demokratik ve özgürlükçü yorumunu ifade eden “demokratik laiklik” kavramı “yeni siyasi terim” olarak görülebilmektedir (Esas hakkında görüş, s. 6). Aslında sorun, laikliğin anlamı ve gerekleri konusundaki bu anakronik bakış açısından kaynaklanmaktadır. Modern

demokratik toplumların, din ve vicdan özgürlüğünü öne çıkaran laiklik anlayışı, 19 uncu yüzyılın dini dönüştürmeyi ve sadece bireylerin vicdanına hapsetmeyi amaçlayan pozitivist laiklik anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte, laikliğin tıpkı Fransa'da olduğu gibi, zaman içinde demokratikleşen bir olgu olduğu gerçeği anlaşılammıştır. Başsavcılık demokrasi ile laikliğin birlikte anılarak "demokratik laiklik" kavramının kullanılmasına adeta isyan etmektedir. Buradaki temel problem, laikliğin demokrasinin olmazsa olmazı olduğu belirtilirken, demokrasinin de laiklik için vazgeçilmez olduğunun söylenmemesidir. Demokrasinin olmadığı yerde laikliğin tek başına bir anlamı yoktur. Yakın tarih laik bir siyasi ve hukuki yapıya sahip olup da totaliter olan çok sayıda siyasi rejimin varlığına tanıklık etmiştir. Bugün de birçok devlet, dinin devlet işlerine karıştırılmaması anlamında laik olduğu halde, demokratik anayasal devlet niteliğine sahip değildir.

Laikliğin dinamik bir kavram olduğu ve devletin demokratikleşmesi sürecinde laiklik anlayışının da demokratikleştiği bir gerçektir. Laikliğin dünyada en katı şekilde uygulandığı Fransa'da bile bu dönüşüm yaşanmıştır. Bu ülkede de demokratikleşme sürecinde laikliğin ikinci temel unsuru olan din ve vicdan özgürlüğü diğer özgürlükler gibi gelişmiştir. 1905 yılında çıkarılan kanunla din ve devletin birbirine müdahale etmemesi ilkesi benimsenmiştir. Bu dönemde tartışma ve gerilim kaynağı, Kilisenin yönettiği özel okulların laik devlet sistemindeki yeri olmuştur.

Laiklik zamanla radikal ve militan uygulamalardan arınarak, din ve vicdan özgürlüğüne daha fazla yer veren demokratik bir görünüm kazanmıştır. Laikliğin demokratikleşmesi, onun toplumsallaşması sürecini de hızlandırmıştır. Kısacası, bir yandan laiklikle hızlanan modernleşme süreci, diğer yandan laikliğin kendisinin demokratikleşmesi, toplumun geniş dindar kesimlerinde de laik devlet ve demokrasinin benimsenmesini sağlamıştır.

Türkiye'de de laikliğin, din ve devlet işlerinin ayrılığı anlamındaki tanımı elbette devam etmekle birlikte, bu ilkenin diğer boyutu olan din ve vicdan özgürlüğü Tek Parti dönemine göre, tıpkı ifade, toplantı ve örgütlenme özgürlükleri gibi, oldukça gelişmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyetin temel niteliklerinden biri olan laiklik, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokrasi gibi diğer niteliklerle eklenerek bugünkü halini almıştır.

Nitekim bu sosyolojik dönüşüm, laikliğin toplumsal açıdan algılanmasını ölçmeye yönelik bilimsel çalışmalarda da ortaya çıkmaktadır. Prof. Dr. Ali Çarkoğlu ile Prof. Dr. Binnaz Toprak'ın Kasım 2006'da yaptıkları sosyolojik araştırma bu bakımından son derece

önemlidir. “Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset” adlı bu bilimsel araştırmaya göre, toplumda laikliği benimsemeyenlerin oranı ciddi ölçülerde düşmüştür. Daha sonra yapılan bilimsel araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Çarkoğlu ve Toprak’ın araştırması, aynı zamanda iktisadi seviye yükseldikçe laikliği benimseyenlerin oranının arttığını göstermektedir. Bu noktada AK Parti’nin yoksulluğun etkilerini azaltmak için uyguladığı sosyal yardım politikalarıyla, izlediği ekonomik büyüme ve gelir dağılımı politikalarını çok iyi değerlendirmek gerekir. (Ali Çarkoğlu ve Binnaz Toprak, *Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset*, İstanbul: TESEV Yayınları, 2006).

AK Parti, bir yandan “devletin temel düzenlerini” Avrupa standartlarına uyarlayarak laikliğin hukuki boyutunu güçlendirirken, diğer yandan da demokratik özgürlükleri genişletmek, din ve vicdan özgürlüğüne özen göstermek ve ekonomik politikalarıyla refahı yükseltmek suretiyle laikliğin toplumsal temellerini pekiştirmiştir.

Devletin sosyal, hukuki, siyasi ve ekonomik temel düzenlerini Avrupa hukukuna uyarlayarak modernleştirmiş ve laikliğin ikinci ayağı olan din ve vicdan özgürlüğünün alanını genişletmiş bir partinin, laikliği ihlal ettiğini ileri sürmek ancak bir algılama hatasından kaynaklanmış olabilir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, partimizin laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiği iddiasının hiçbir somut, nesnel ve bilimsel dayanağı bulunmamaktadır.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşüne yansıyan “demokratik laiklik” alerjisine paralel olarak, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan çok partili yaşamı “irtica”yla ilişkilendirme gayretiyle mahkum etmeye çalışması anlaşılır gibi değildir. Başsavcı, adeta çok partili siyasi yaşamın laiklikten tavizi ve bazı siyasi partilere sızan “irtica”ya primi beraberinde getirdiğini savunmaktadır. Halbuki, çok partili, çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin olmadığı bir yerde laiklik de kendisinden beklenen toplumsal ve siyasal işlevi yerine getiremez.

Pozitivist ve militan laiklik anlayışının iddianame ve esas hakkındaki görüşe yansımalarından biri de, AK Parti Genel Başkanının “yaşam tarzı”nın değişmediğine dair sözlerinin “takiyye”nin itirafı olarak değerlendirilmesidir. (İddianame, s.33, Esas hakkındaki görüş, s.34). Başbakanın “Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişemem, değişmedim” şeklindeki sözlerinin, laikliği tek ve resmi “yaşam biçimi”nin herkese dayatılması olarak gören bir bakış açısıyla anlaşılması güç olabilir. Halbuki,

partimizin benimsediği siyasi bir ilke olarak laiklik, bireylerin “yaşam biçimleri”ni değiştirmeyi ve herkesin ortak bir “yaşam biçimi”ni benimsemesini değil, tersine farklı yaşam tarzlarının bir arada var olmasını gerektirmektedir. Bu durum, Başsavcılığın “yeni siyasi terim” olarak nitelediği, “demokratik laiklik” anlayışının bir gereğidir.

Tam da bu nedenle, “demokratik laiklik” kavramına vurgu yapan değerlendirmeler de esas hakkındaki görüşte eleştirilmektedir. Başsavcılığa göre “batılı bazı siyasetçiler, ...“demokratik laiklik-laikliğin zorla dayatılması” gibi kavramlar üreterek, Ülkemizin kuruluş felsefesini, Anayasal düzenini, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerini görmezden gelmişlerdir” (s.10). Laikliğin, özgürlükçü yorumunu vurgulamak için kullanılan “demokratik laiklik” gibi kavramlar, sonradan üretilmiş “yeni siyasi terim”ler değildir. Başsavcılık, AK Partinin kapatılması girişimini Avrupa Birliği’nin benimsediği demokratik ve özgürlükçü laiklik anlayışı açısından eleştiren AB yetkililerinin tavrından rahatsız olmuştur. Halbuki, bu eleştiriler Türkiye’nin AB’ye üyeliği için çok önemli adımlar atmış bir partinin laiklik aleyhine odak olamayacağına dair açık ve yalın gerçeğin “batılı bazı siyasetçiler” tarafından görüldüğünü göstermektedir.

Başsavcılık, ilk cevabımızda Batı demokrasilerinde siyasi parti davalarına çok istisnai olarak rastlandığı yönündeki argümanımıza karşı çıkarken şu tespiti yapmaktadır: “Bazı batı ülkelerinin Anayasalarında laiklik ilkesi ya hiç yer almamış, ya da çok az değinilmiştir. Çünkü bu ülkelerde laiklik, herhangi bir siyasal tartışmanın konusu olmayacak kadar içselleştirilmiştir” (s.8). Oysa laiklik bütün dünyada tartışılmaktadır. Avrupa Anayasası tartışmalarında, Tek Avrupa hedefinde en çok tartışılan konuların başında laiklik gelmektedir. Farklı laiklik uygulamalarını içinde barındıran Avrupanın özgürlükçü bir yorum benimsemesi, dikkatle takip edilmesi gereken bir tecrübedir. AB temsilcilerinin Türkiye’deki laiklik tartışmalarına müdahil olmaları da bu birikimin sonucudur. “Bizim laikliğimiz sadece bize özgüdür” sözü, sadece demokrasi karşıtlığını temellendirebilir. Laiklik evrensel bir birikimdir. Türkiye’nin tek özgün tarafı, laiklik prensibinden demokrasi karşıtı yorumlar üretilmesidir. Demokrasiyi imkânsız hale getiren bir laikliği savunmak, kestirmeden azınlık diktasını savunmak demektir

Diğer yandan, esas hakkında görüşte yer verilen şu ifadeler de ilginçtir: “Uzun mücadelelerle kazanılmış, evrensel bir hak mertebesine yükselmiş laikliğin tartışmaya açılması, meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları, Atatürk’ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş felsefesi ve temel anayasal kuralları karşısında olanaksız bulunmaktadır” (s. 11). Bir kere,

“demokratik laiklik” kavramını “üretilmiş” olarak niteleyen iddia makamının, siyasi bir ilke olan laikliği, muhtemelen farkında olmadan, “evrensel bir hak” olarak sunması, kavram üretmenin tipik bir örneğidir. İnsan hakları literatüründe “laiklik hakkı” diye bir kavram yoktur. Tıpkı “demokrasi hakkı” ya da “kuvvetler ayrılığı hakkı” gibi kavramların olmadığı gibi. Laiklik, baştan beri vurguladığımız gibi devletin sahip olması gereken bir niteliktir.

İkincisi, laikliğin “meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları” olarak ifade edilen ithamın hiçbir dayanağı yoktur. Partimiz hiçbir zaman referandum veya benzeri yöntemlerle laikliğin meşruiyetini ve uygulanabilirliğini sorgulama çabası içine girmemiştir. Laikliğin uygulamada neyi gerektirdiği konusundaki tartışmalar ise, demokratik ülkelerin tamamında rastlanabilecek türden tartışmalardır. Bunları laikliğin meşruiyetinin sorgulanması olarak göstermeye çalışmak, bu kavramın demokratik ve özgürlükçü yorumu yerine onun tam da karşı olduğu dogmatik yorumunu benimsemekten kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak, bu davada temel sorun, AK Partinin evrensel standartlarla uyumlu demokratik laiklik anlayışının, Başsavcılığın savunduğu bireyi ve toplumu nesneleştirici ve dönüştürücü laiklik anlayışına aykırı görülmesidir.

II. BU DAVADA SUNULAN DELİLLERİN İSPAT HUKUKU BAKIMINDAN DELİL OLMA DEĞERİ YOKTUR

Partimizin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu hakkında ikna edici hiçbir delil sunulamamış ve **müddei iddiasını ispat edememiştir**. Müddeinin iddiasını hukuki delillerle ispat etmesi ispat hukukunun en temel ilkesidir. İspat, olguların doğruluğu hakkında hâkimde kanaat uyandırmak için geçerli ve gerekli delillerin sunulmasıdır. Bir parti kapatma davasında kullanılacak deliller, partinin tüzük ve programı ile yayınladığı yazılı açıklamalar ya da doğruluğu kesin olarak tespit edilmiş ses ve görüntü kayıtlarıdır.

Başsavcı ispat konusunda hiçbir etkisi ve önemi olmayan yüzlerce gazete kupürü ve internet çıktısını doğru düzgün bir tasnife dahi tabi tutmaksızın ekler arasına istif etmiş bulunmaktadır. Bir Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, yargılamada zamandan ve emekten tasarruf adına böyle yapmayarak, gerçekten delil olabilecek yazılı belge ve ses kasetlerini ayıklayarak delil olarak sunması beklenirdi. Bu davada partimizin tüzük ve programı ile yazılı açıklamalarında laikliğe aykırı hiçbir husus bulamayan Başsavcı, eylemlerin Anayasaya aykırılığına dayalı dava açabilmek için doğruluğu ispatlanmamış yüzlerce gazete haberleri ile birkaç ses kaydını delil olarak sunmuştur. Esas hakkındaki

görüŖe birkaç ses kaydı eklenmesi, iddianamede delil olarak sunulan gazete kupürlerinin hiçbir hukuki değere sahip olmaması nedeniyle, son bir gayretle delil gösterme çabasının sonucudur. Bu durum bile, Başsavcılığın sadece gazete haber ve yorumlarının tek başına delil olamayacağını zımnen kabul ettiğini göstermektedir.

Sunulan bu deliller de partimizin “laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiğı” isnadını ispatlamaktan çok uzaktır. Bu nedenle, aŖağıda ayrıntılı olarak açıklayacağımız üzere bu davanın ispat hukukuna aykırılıktan da reddi gerekir.

1. Bu davada delillerin önemli bir kısmı dava açılmasına karar verildikten sonra üretilmiştir

Bu davada toplanan delillerin erişim tarihlerine bakıldığında delillerin çok büyük bir kısmının dava açmaya karar verilmesinden sonra toplandığı izlenimi oluşturmaktadır.

Yargılama hukukunun temel ilkesi delillerden sonuca gitmek iken, partimiz hakkında açılan davada bu ilke tersine çevrilmiş görünmektedir. Önce dava açmaya karar verilmiş, daha sonra da bunun için delil toplanmıştır. Nitekim iddianameye ek olarak sunulan dosyalarda yer alan gazete haber ve yorumlarının büyük bir kısmı bunların yayınlanmasından yıllarca sonra internet yoluyla derlenmiştir. Bu nedenle bu dava adeta bir “**google davası**”dır. Başsavcı, çok sayıda haber ve yorumu dava açma tarihine yakın bir zamanda anahtar kelime yazarak “google” arama motorundan arama yapmak suretiyle elde etmiştir. Örneğın, iddianamenin 10, 14, 29, 74, 93, 95, 97, 100 nolu eklerinde yer alan bazı deliller bunlardan sadece birkaçıdır. Bu şekilde internetten elde edilen gazete haber ve yorumlarının 2 Şubat 2008 **Cumartesi** ve 3 Şubat 2008 **Pazar** günleri indirildiğı görülmektedir. Bu durum Başsavcılığın partimiz hakkında dava açabilmek için hafta sonu tatilinde bile yoğun bir mesai yaptığını göstermektedir.

Ayrıca iddianamede delil olarak sunulan konuşma ve haberlerin önemli bir kısmı, söz konusu konuşmaların yapıldığı ve haberlerin yayınlandığı tarihlerden çok daha sonraki tarihlerde, ilgili gazetelerin internet sayfalarından arşive ulaşarak elde edilmiştir. Nitekim, delil olarak sunulan eklerin önemli bir kısmında gazetelerin internet sayfalarından elde edilen haberlere ilişkin erişim tarihlerine bakıldığında bu durum rahatlıkla anlaşılmaktadır. Aralarında ilgili haberin yayınlandığı tarih ile bunun Başsavcılık tarafından gazetenin internet sayfasından indirilip delil olarak dosyaya konulduğu tarih arasında üç veya dört yılı geçen örneklere de rastlamak mümkündür. Hatta, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 22 Ağustos 2001 tarihli bir

gazetede yayınlanan açıklamasına yer verilen iddianamedeki 5 nolu ek, bu haberin üzerinden yedi yıldan daha fazla bir süre geçtikten sonra, 10 Mart 2008 tarihinde ilgili gazetenin internet sayfasından indirilerek elde edilmiş ve delil olarak sunulmuştur.

İddianame eklerinde sunulan belgelerden partimiz hakkında delil toplama çalışmasının 24-25-26 Ekim 2007 ve 30-31 Ocak, 1-2 Şubat 2008 tarihlerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Kapatma davasında delil oluşturma endişesinin çok yoğun biçimde kendisini gösterdiği bu iki zaman dilimi de anlamlıdır. 24-25-26 Ekim 2007 tarihindeki birinci delil oluşturma girişimi partimizin güçlenerek çıktığı 22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimleri ile Cumhurbaşkanı seçimi sonrasına denk gelmektedir. 30-31 Ocak, 1-2 Şubat 2008 tarihlerindeki ikinci delil toplama girişimi ise farklı siyasi partilere mensup 411 milletvekilinin kabulü ile Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerinin değiştirilmesi dönemine rastlamaktadır.

İddianamede delil olarak kullanılan gazete kupürlerinin çok az bir kısmı, ilgili gazetelerden günü gününe kesilen kupürlerden oluşurken, büyük kısmı ise sonradan belli bir zaman diliminde gazetelerin internet sayfalarından arşiv taraması yapılarak çıktı alınmak suretiyle verilmiştir. Örneğin, bu bağlamda iddianamedeki 5, 7, 8, 16, 22, 24, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 42, 63, 73, 79, 80, 81, 83, 84, 86, 92, 99, 102, 103, 108, 112, 119, 134, 145 ve 178 nolu ekler bu biçimde konuşmanın veya haberlerin yayınlandığı tarihten yıllar sonra internet teknolojisinin imkanlarından faydalanılarak elde edilmiştir. Bu örnekler AK Parti hakkında önceden kararlaştırılmış kapatma davası için sonradan delil toplama gayretinin açık bir göstergesidir.

Öte yandan iddianame eklerinde delil olarak sunulan gazete kupürlerinin bir kısmında sadece gazetelerde partimizle ilgili yer alan haber ve yorumlara yer verilen kısımların fotokopisi sunulmuş, ancak, gazete adı ve yayın tarihi belirtilmemiştir. Bu biçimdeki örnekler iddianamenin hem özensiz biçimde acele olarak hazırlandığını göstermekte, hem de laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu izlenimini verebilmek amacıyla partimiz aleyhine delil oluşturma gayretinin ne derece ciddiyetten uzak olduğunu gözler önüne sermektedir.

Ses ve görüntü kayıtlarının bile tek başına delil olarak kullanılmadığı bir hukuk sisteminde, internet gibi yalan ve yanlış haberlerin çok yoğun bir şekilde yer alabildiği sanal bir ortamdan delil üretmeye çalışmak bir hukuk garabetidir.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünde, Siyasi Partiler Kanununun 106 ncı maddesi uyarınca, idari mercilerin siyasi partilerle ilgili yasak fiil ve haller hakkında edindikleri

bilgileri Başsavcılığa bildirmeleri gerektiği halde, AK Parti hakkında “eklenen yüzlerce kanıttan hiçbiri(nin) bu kanaldan intikal ettirilmemiş” olduğu, bu “kanıtlar”ın tamamının Başsavcılık tarafından re’sen yapılan araştırma sonucunda edinildiği belirtilmektedir. Başsavcıya göre “bu durum bile ... davalı partinin kamu görevlileri üzerinde yarattığı etkinin açık göstergesidir” (s.23).

Başsavcı “bu durumu” yanlış yorumlamaktadır. Partimiz hakkında idari mercilerden laikliğe aykırı fiil ve haller olarak nitelendirilebilecek herhangi bir bilginin Başsavcılığa iletilmemiş olması, iletilebilecek bir delilin bulunmadığını göstermektedir. Ayrıca, tüm kamu görevlilerinin AK Partinin etkisinde kalarak yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğini ileri sürmek, masumiyet karinesine aykırı bir şekilde bu kişileri suçlamak ve töhmet altında bırakmak demektir. Esasen Başsavcının “yüzlerce” dediği “kanıtlar”, başörtüsü konusundaki farklı açıklamalardan ibarettir.

2. Davada delil olarak sunulan beyanlar ve haberler hukuken delil değerine sahip değildir

İddia makamı tarafından partimiz aleyhinde ileri sürülen delillerin büyük bir kısmı gazete haberleri ve yorumlarından oluşmaktadır. Bu haber ve yorumların, gerçeklikleri başka ikna edici delillerle desteklenmedikçe, tek başına delil olma vasıfları bulunmamaktadır. Nitekim, Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli bir siyasi parti kapatma davasında, davalı parti genel başkanının yaptığı ileri sürülen bir konuşmanın sadece bir dergide yayınlanmış olmasını ispat için yeterli kabul etmemiştir. Mahkemeye göre “İddianamede yapıldığı ileri sürülen konuşma hakkında kanıt gösterilmemiştir. Her ne kadar, Sancak Dergisi’nin Ocak 1994 tarihli sayısında bu konuşmaya yer verildiği belirtilmiş ise de, konuşmanın yapıldığı saptanamamıştır.” (E. 1997/1, K. 1998/1, K.T. 16.1.1998).

Partimiz mensuplarına atfedilen sözlerle ilgili olarak, bir kaç dışında, ses ve görüntü kaydı sunulmamıştır. Kaldı ki, sunulan ses ve görüntü kayıtlarının da tek başına kesin delil olma durumu söz konusu değildir. Teknik açıdan bunların sahte olmadığı kanıtlanmalı ve ayrıca gerçek olduğu kanıtlananların da Anayasanın 38 inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca hukuki yöntemlerle elde edilmiş olduğu ortaya konulmalıdır. Bunu yapacak olan da iddiada bulunan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’dır.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi de bir iddiayı desteklemek için sunulan ses ve görüntü kayıtlarının başka delillerle doğrulanmadıkça kullanılamayacağını belirtmiştir. Mahkeme’ye göre, “Başkaca inandırıcı ve pekiştirici kanıtlar bulunmadıkça yalnızca ses

bantlarının... çok ağır bir isnada... ciddilik kazandırabilmesi bir hukuk Devletinde düşünülemez.” Böylece Anayasa Mahkemesi, bir delilin “isnadın ciddiliği görüşüne desteklik edebilecek bir nitelikte” olması gerektiğini vurgulamıştır. (E. 1971/1, K. 1971/67, K.T. 17.8.1971 ve 19.8.1971). Ayrıca, bir siyasi parti kapatma davasında da Mahkeme, davalı partinin “kasetlerin tek başlarına delil olamayacakları” iddiasını kabul etmiştir. Buna göre, “Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Askeri Yargıtay’ın kökleşmiş içtihatlarına göre ses bantları ve kuşkusuz video kasetleri yan delillerle doğrulandığı ölçülerde delil olarak kabul edilmektedir.” (E. 1993/3, K. 1994/2, K.T. 16.6.1994).

Başsavcı esas hakkındaki görüşünü hazırlarken Türkiye içinde topladığı delillerin yeterli olamayacağını görmüş olacak ki, delil toplama çabasını ülke sınırları dışına taşımıştır. Esas hakkındaki görüşünde Başsavcı, İran’da yayınlanan bir gazetede çıkan yazıda Türkiye’de bir İslam Devrimi beklentisi olduğunun yazıldığı iddiasına yer vererek (s.25), bunu partimiz aleyhine delil olarak sunmuştur. Yurt dışındaki bir gazetede yer alan bir iddianın hangi mantıkla partimizle ilişkilendirildiğini anlamak mümkün değildir. Böylesi bir mantıkla delil oluşturmak bizi son derece tehlikeli noktalara götürebilir.

3. Gerçeğe aykırı iddialar delil olarak kullanılamaz

İddianamede partimiz mensuplarına atfedilen söz ve faaliyetlerden bir kısmı doğruluğu başkaca delillerle desteklenmeden basında haber yapıldığı şekliyle delil olarak gösterilmiştir. Hatta basında yer alan haberlerden bir kısmı da tahrif edilmek suretiyle deliller arasına eklenmiştir.

Örneğin Başbakan’ın New Straits Times’a verdiği mülakat iddianamede ve ardından da esas hakkındaki görüşte tahrif edilmek suretiyle delil olarak sunulmuştur.

Başbakan’a atfedilen “*Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir*” (s.27) sözü, iddianamedeki çarpıtmalara dayalı kurgulamanın tipik bir örneğidir. Başbakan’ın Malezya’da yayınlanan New Straits Times adlı gazeteye verdiği mülakat söz konusu gazetede İngilizce’ye çevrilerek yayınlanmıştır.

Ek’te dönemin Star Gazetesinin talebi üzerine Malezya’nın Türkiye Büyükelçiliği tarafından gönderilen ve anlaşılan oradan da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iletilen New Straits Times (NST) gazetesinin söz konusu mülakata ilişkin sayfalarında **Başbakan Erdoğan’ın “İslam devleti” anlamına gelebilecek hiçbir sözü bulunmamaktadır.** Delil olarak sunulan kısmın İngilizcesi şöyledir:

“NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?”

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible.”

Nitekim, bu mülakatın Türkçe orijinali Başbakanlık Basın Merkezi'nin resmi internet sitesinde tam metin olarak yer almıştır. Mülakatın ilgili kısmı şu şekildedir:

“SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?”

BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye, İslâmiyet'in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde birarada **bulunabildiğini** gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington'un yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir.”(EK-3)

Tek başına bu örnek bile, İngilizce metinlerin çevirisi yaptırılmadan ve doğruluğu araştırılmadan, kasıtlı gazete haber ve yorumlarından önyargılı bir şekilde aynen aktarılacak suretiyle “Ek” olarak sunulması, partimiz hakkında “delil” oluşturma çabasının ne boyutlara ulaştığını açıkça göstermektedir.

Bu gerçeklik karşısında farklı bir yaklaşım sergilemesi gereken Başsavcı esas hakkındaki görüşünde de tahrifat yapmaya devam ederek şöyle demektedir: “İddialarımızı doğrulayan kanıtlar, Başbakanın gazetecinin sorusuna verdiği yanıtın içindedir. Başbakan yanıtında, Türkiye'nin geleceğine ilişkin değerlendirmeler yaparken, geçmişine ilişkin de sonuçlar çıkarmaktadır. Laik ve demokratik bir ülkenin ‘İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği bir model’ olacağını ifade ederken, bu tespitin arkasında Cumhuriyetin laik karakterinin yadsınmasının yanı sıra, ülkemizde şimdiye kadar İslamiyet ile demokrasinin bağdaştırılmadığı, bir çatışmanın yaşandığı ön yargısı ve değerlendirmesi vardır.” (s.41). Başsavcılığın, ne anlama geldiği çok açık olan bir metinden, “niyet okuyuculuğu” yöntemiyle bu kadar farklı anlamlar çıkarma başarısı karşısında şapka çıkarmak gerekir. Öte yandan, Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde bu konuda tahrifat yapmayı sürdürmektedir. İddianamede Başbakan'ın bu konuşmasının tamamen tahrif edildiğini ilk cevabımızda açık bir şekilde ortaya koyduktan sonra, tahrifatı ortaya çıkan Başsavcılık bu defa da esas hakkındaki

görüşünde kelime oyunları ile farklı bir çarpıtmaya başvurmaktadır. Başbakan'ın konuşmasında geçen “*Türkiye İslamiyet'in ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiği*” ifadesi, “*İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği*” şeklinde kullanılarak farklı bir anlam üretilmeye çalışılmıştır.

Basında yer alan haberlerin ek delillerle doğrulanmadan kullanılması, hiçbir zaman var olmamış “olgu”ların delil olarak gösterilmesi gibi bir garabeti de ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, İddianamede, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın “laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri” arasında, “Başkanlığını yaptığı TBMM'nin mescidinde Kuran kursu açıldığının yazılı basında yer aldığı” şeklinde bir ifadeye de yer verilmiştir (s.57). Başsavcılık konuyla ilgili biraz araştırma yapmış olsaydı, bu haberin tamamen düzmece olduğunu öğrenebilirdi. Nitekim bu konuda CHP Denizli Milletvekili Mehmet Neşşar tarafından TBMM Başkanı Bülent Arınç'a yöneltilen “TBMM kampusü içindeki mescitte Kur'an Kursu açılıp açılmadığı” şeklinde bir soru önergesi üzerine mesele aydınlatılmıştır. Bu soruya verilen 3.7.2005 tarihli cevapta Mecliste Kur'an Kursu açılmadığı, kurs açma yetkisinin de Diyanet İşleri Başkanlığına ait olduğu belirtilmiştir (EK- 4).

Aynı şekilde, tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmalar da iddianamede delil olarak kullanılmıştır. Halbuki, kamu adına hareket eden iddia makamının iddianamesini gazete kupürlerine dayandırırken, bu haberlerle ilgili tekziplerin olup olmadığını da araştırması gerekirdi. Ayrıca aynı haber birden fazla basın ve yayın organında birbirinden farklı şekillerde yer almış olmasına rağmen, iddianamede bunlardan sadece maksada uygun olduğu düşünülenlerin alınması da objektiflikten uzaklaşıldığını göstermektedir.

Öte yandan Başsavcı esas hakkındaki görüşünde, basında yer alan haberlerin tekzip edilmemiş olmasını bunların doğru olduğuna karine saymaktadır. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira, bir gazete haberinin tekzip edilmemiş olması orada yer alan hususların doğru olduğu anlamında gelmez. Birçok Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere gazete haberlerinin destekleyici başka kanıtlarla doğruluğunun ispatlanması şarttır. Aksi durumda basında hakkında gerçek dışı haberler yer alan ancak tekzipte bulunmayan ya da bulunamayan kişilerin bir hukuk devletinde kabul edilemeyecek şekilde suçlanması tehlikesi ortaya çıkabilir. Tekzip kişinin kendi isteğiyle başvuracağı bir yoldur ve kişileri buna zorlamak mümkün değildir. Sayısız basın yayın araçlarının hergün onbinlerce haber yaptığı bir ortamda kişilerin bundan haberdar olabilmesi bile çoğu defa mümkün değildir. Örneğin Başsavcı hakkında yakın zamanda basın yayın organlarında binlerce haber yer almış ve bir kısmında da çeşitli ithamlarda

bulunulmuştur. Eğer Başsavcı bunları tekzip etmediyse doğru olduğuna mı hükmetmek gerekir? Bir hukuk devletinde kişileri kendi haklarındaki asılsız haberleri takip ve tekzibe zorlamak mümkün olmadığı gibi, salt bu haberlerle o kişileri suçlamak da sorumluluk hukuku ilkeleriyle bağdaşmaz.

İddianamede, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın "Reformlar sancılı olur... Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz." (s.85) şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. Binali Yıldırım'ın bu konuşması çeşitli basın organlarında yer almış, bunlardan sadece birisinde "kanlı oldu" ibaresi geçmiştir. Oysa bu konuşmaya yer veren çok sayıdaki diğer yayın organlarında bu ibare kesinlikle bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanaklarında da, söz konusu cümle "Reformlar sancılı olur. Reformları uzlaşarak yapmak toplumun menfaatinde. Reformların bir kısmının sonu alındı. Bir kısmının da zamana bağlı olarak alınacaktır. Kırıp dökmekten iş yapmak zorundayız" şeklinde yer almaktadır. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde bu konuşmayla ilgili haberin yer aldığı gazetenin tekzip edilmediğinden bahisle konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanağının doğruyu yansıtmadığını ileri sürmektedir. Başsavcının bu konuşmayı düzenleyen kuruluşun resmi tutanağı yerine, doğruluğu başka kanıtlarla desteklenmeyen söz konusu gazetenin haberine itibar etmesi kabul edilemez. Öte yandan, bir an için Binali Yıldırım'ın "Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu" sözünü söylediğini varsaysak bile bunun laikliğe aykırı bir söylem olarak takdim edilmesi yanlıştır. Kaldı ki Yıldırım, iddianamede yer verilen konuşmasında bu biçimdeki yöntemi tasvip etmediklerini de "önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz" sözleri ile ifade etmektedir. İlginçtir ki, Başsavcı da esas hakkındaki görüşünde "laikliğin dini dogmalara ve hurafelere karşı verilmiş uzun ve kanlı bir mücadelenin ürünü olduğunu" (s.10) söylemektedir. Biz de şimdi Başsavcının bu sözünü, laikliğin korunması için yapılmış bir "şiddet çağrısı" olarak mı yorumlamalıyız? **Bir an için Binali Yıldırım'ın bu sözü söylediğini varsaysak bile, Başsavcının kendisi söyleyince sorun teşkil etmeyen bir sözü, AK Partili birisi söyleyince kapatmaya delil olarak sunması tam bir tutarsızlıktır.**

Yine iddianamede AK Parti Mardin Milletvekili Nihat Eri'nin TBMM Dışişleri Komisyonu toplantısında 2003 yılı Aralık ayında yaptığı konuşmada din eğitiminin yeterince verilmemesinden yakınarak "*Böyle olunca da gençler illegal örgütlerin eline düşüyor.*

Tehvid-i Tedrisat Kanunu getirildi tekkeler kaldırıldı, ama tekkelerde verilen bilgi, mevcut düzenleme ile verilemiyor. Bu yüzden insanlar yanlış yerlere, hatta örgütlere yöneliyorlar,” dediği ileri sürülmüştür (s.77). Halbuki söz konusu konuşma iddianamede ileri sürüldüğü gibi olmayıp, bu konuşmada kesinlikle “tekke” kelimesi geçmemiştir. Nitekim Komisyon Başkanı da bu durumu teyit etmiştir. Ayrıca, basında çıkan haberler üzerine Nihat Eri, “tekzip” metni göndermiş, ertesi günkü yayınlarında bir kısım gazeteler açıklamalarından bahsetmiştir. Tekzipten hiç bahsetmeyen bir gazete muhabirine Basın Konseyi tarafından “uyarma” cezası verilmiştir.

Diğer yandan, iddianamede AK Parti İstanbul Milletvekili Egemen Bağış’ın açıkça “Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık” şeklinde ifade ettiği kişisel görüşleri adeta partimizi bağlayan beyanlar olarak gösterilmiştir (s.98). Bağış bu konuşmanın bazı kısımlarını tekzip ettiği ve tekzip metni 7 ve 8 Şubat 2008 tarihli basın ve yayın organlarında yer aldığı halde iddianamede bu husus belirtilmemiştir. Aksine, bu konuşmanın bağlamından koparılarak ve tekzipler dikkate alınmadan, Merve Kavakçı hadisesiyle irtibatlandırılmaya çalışılması (s.124), iddianamenin deliller açısından zayıflığını ve kurgusal boyutunu gösteren diğer bir çarpıcı örnektir. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde Egemen Bağış’ın bu sözleri söylediğine ilişkin bir ses kaydından bahsetmekle birlikte, ekte sunulan deliller arasında buna dair bir kayıt bulunmamaktadır.

İddianamede, bir televizyon programında “AKP’nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi Ayşe Böhürler ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu arasında geçen konuşmada, Ayşe Böhürler’in türbanlı olarak hukuk öğrenimini bitirmiş bir kadının yargıçlık yapmasını savunduğu, bu doğrultudaki önerilerini Burhan Kuzu’nun, ‘Acele etmeyin ona da sıra gelecek’ diye yanıtladığı” şeklindeki ifadelere yer verilmiştir (s. 95).

Bu iddia da tamamen gerçek dışıdır. Burhan Kuzu, hiçbir yerde böyle bir açıklama yapmamıştır. Bu konuda yayınlanan gazete haberlerine itibar etmek yerine, söz konusu televizyon programının kasetleri izlenmiş olsaydı, iddianamede bu asılsız sözlere yer verilmezdi. Nitekim Kuzu, hakkında bu yönde çıkan gazete haberlerini tekzip etmiş ve bu tekzip yazısı daha önce bu yanlış haberi yayınlayan gazetelerin köşe yazarları tarafından da yayınlanmıştır. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde Burhan Kuzu’nun söz konusu televizyon programında “susmak suretiyle” başkasının söylediği sözü onayladığını söyleyerek, iddianamedeki ithamının yanlış olduğunu itiraf etmektedir. Ancak ne yazık ki Başsavcı, Burhan Kuzu’nun susmasından bile bir anlam çıkararak suçlamasını

sürdürmektedir. Bir hukuk devletinde kişilerin susmasını bile hukuka aykırı gören bir zihniyet hak ve özgürlükler bakımından endişe vericidir.

Aynı şekilde, iddianamede partimiz Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin'in "kamuda türban takılması" hakkında beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. (s.97). Ancak, Fatma Şahin'in konuşması bazı basın organlarında tamamen çarpıtılarak yer almıştır. Şahin, daha sonra "kamuda çalışanların başörtüsü takması gerektiğine ilişkin bir düşüncesi ve çalışmasının olmadığını" açıkça belirtmiş ve bu konudaki düzeltmeler farklı basın organlarında yer almıştır. Ne yazık ki, bu düzeltmeler de iddianamede yer almamıştır. Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde Fatma Şahin'in sonradan böyle bir sözünün olmadığını açıklamasının hiçbir değeri olmadığını iddia etmektedir. Fatma Şahin böyle bir ifadesinin bulunmadığını belirtmek için tekzipte bulunmanın dışında acaba daha ne yapabilirdi? Bu tekzipte rağmen ne yazık ki Başsavcının önyargısı değişmemiştir. Bu durum bize Einstein'ın "**önyargıları yıkmak atomu parçalamaktan daha zordur**" sözünü hatırlatmaktadır.

İddianamede Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte "*Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var...Türban takılması, kamu kuruluşlarında mümkün olabilir...Bizim kadınlara kendi kurallarımızı zorlamaya hakkımız yok. Aksi halde bir yan konudan büyük sorun yaratırız*" dediği ileri sürülmektedir. (s. 89). Oysa Mehmet Aydın bu sözleri Almanya'da o tarihte yaşanan başörtüsü tartışmaları hakkında söylemiştir. Mehmet Aydın'a Almanya'da adı geçen gazete muhabiri, "Berlin'de başını örterek devlet okulunda derslere giren öğretmen nedeniyle Almanya'da yoğun şekilde İslami başörtüsü tartışılmaktadır. Hicap (başörtüsü) İslamcı aşırılığın bir simgesi midir?" şeklinde sorular yönelmiştir. Aydın'ın iddianamede yer verilen sözleri bu soruya verilen bir cevap olup, Türkiye'deki sorunla ilgisi yoktur.

Diğer yandan, iddianamede Konya'nın Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın "İnşallah bütün okullar imam hatip olacak" dediği, ileri sürülmektedir (s.105). Sadece Cumhuriyet gazetesinde yer alan bu iddia tamamen asılsızdır. İddianamedeki bu söz, İbrahim Halıcı'nın konuşmasını haber yapan 30 Mart 2008 tarihli çok sayıdaki yerel gazetenin hiçbirinde yer almamıştır. Buna rağmen Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünde hala bu iddiasını sürdürmesi anlaşılır gibi değildir.

4. Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan sözler delil olarak kullanılamaz

Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan beyanları nedeniyle milletvekillerinin Anayasanın açık hükmü ile mutlak olarak sorumsuz kabul edilmesi karşısında, bunlardan dolayı beş yıllık parti yasağı ve milletvekilliğinin düşmesi gibi yaptırımların uygulanmasının istenmesi Anayasanın 83 üncü maddesinin amacıyla bağdaşmaz.

Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yürütürken açıkladıkları düşüncelerinden ve verdikleri oylardan dolayı sorumlu tutulamamalarını ifade eder. Anayasanın yasama sorumsuzluğuna ilişkin hükmüne göre, “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar”. (m.83/1).

Yasama sorumsuzluğunun amacı, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engellemeyle karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir. Böylece milletvekilleri kendileri ya da mensup oldukları parti bakımından her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine “**özgür iradeleri**” ile katılabileceklerdir.

İddianamede yasama sorumsuzluğu kapsamındaki oy verme ve yapılan konuşmaların kapatma davasında delil olarak sunulması yasama sorumsuzluğunu temelden zedelemektedir.

Milletvekilinin konuşmasından dolayı, her ne kadar bir ceza davasında yargılanması durumu söz konusu değilse de, bu konuşmalarla partisinin kapatılabilmesi yasama sorumsuzluğunun amacı ile açıkça çelişmektedir. Nitekim yapmış olduğu konuşmadan dolayı partisinin kapatılmasına sebebiyet veren milletvekilinin aynı zamanda hem milletvekilliği sona ermekte, hem de bu tarihten itibaren beş yıl bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamama biçiminde bir yaptırım uygulanmaktadır. Oysa yasama sorumsuzluğu, tamamen yasama faaliyetleri ile ilgili bu biçimdeki cezalandırmalara karşı da milletvekillerini koruyan bir güvence niteliğinde olmalıdır.

Anayasa Mahkemesi de yasama sorumsuzluğunun milletvekillerine sağladığı güvenceyi bir kararında şu şekilde ifade etmektedir: “Milletvekilinin, yasama işleriyle ilgili olarak

Meclis'te kullandığı oylar, söylediği sözler, ileri sürdüğü düşünceler nedeniyle yasama organı dışında herhangi bir makam tarafından sorumlu tutulamaması anlamına gelen ve 83. maddenin birinci fıkrasında yer alan 'sorumsuzluk'un amacı, ulusal iradenin tam bir serbestlikle açıklanmasıyla birlikte görevin tam bağımsızlıkla yerine getirilmesinin güvenceye alınmasıdır... Sorumsuzluk, cezalandırılmamayı; dokunulmazlık ise ertelemeyi amaçlamaktadır. Anayasal konum gereği sağlanan bu güvence, yasama organı üyeleriyle öbür görevliler ve yurttaşlar, dolayısıyla yasama organı üyesi olmayan partililer arasında bir fark yaratmaktadır." (E. 1986/13, K.1987/12, K.T. 22.5.1987).

Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yasağına maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile partili milletvekillerinin konuşmaları, partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69 uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84 üncü maddedeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83 üncü maddedeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması zorunludur. **Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83 üncü madde hükmünün daha "özel" bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.**

Kaldı ki, iddianamede partimiz milletvekillerine atfen yer verilen beyanların tamamı, yasama sorumsuzluğu güvencesini gerektirmeyecek şekilde ifade özgürlüğü kapsamındadır. Bu nedenle iddianamedeki anlayışa göre yasama sorumsuzluğu tamamen tersine sonuçlar verecek biçimde işletilmeye çalışılmakta ve bu bakış açısına göre normalde suç olmayan konuşmalar, milletvekilleri tarafından yapıldığında partinin kapatılmasına ve böylece milletvekilinin beş yıl siyasi faaliyet yasağı ile cezalandırılmasına yol açabilmektedir.

Bu bağlamda iddianamede yer alan ve Başsavcının siyasi parti özgürlüğüne bakış açısını özetleyen şu ifade bu özgürlüğü tamamen güvencesiz hale getirmektedir: “Hukuk düzeninin suç olarak öngörmediği eylem, bu eylemin bir siyasi parti tarafından veya siyasi parti aracı kılınmak yoluyla işlenmesi durumunda, yarattığı ve kaçınılmaz olarak yaratacağı sonuçları gözetildiğinde, siyasi parti için yasaklama gerektirebilir. Eylemin suç olarak düzenlenmemesi, o eylemin hiçbir biçimde kınanamaması sonucunu doğurmaz.”(s.22). Öncelikle belirtilmelidir ki, bir eylemin siyaseten eleştirilmesi ya da kınanması ile eylemin kapatma davasında delil olarak kullanılması birbirinden çok farklı sonuçlar doğurur. Bu biçimdeki ayırma özellikle dikkat edilmelidir. Bir eylemin kınanabilir nitelikte olması onun hukuken de müeyyideye tabii olduğu anlamına gelmez. Siyasi alanda yaşanan tartışmalara yönelik kınama biçimindeki tepkiler siyasi alanın aktörlerince ortaya konulabilir. Ancak, siyasi alandaki bu tartışmaların etkisinde kalarak bir siyasi partinin hukuken müeyyidesi olmayan bir eylemden dolayı kapatılmasını talep etmek iddianamenin, hukuki değil, siyasi endişelerin etkisinde kalınarak hazırlanmış olduğunu teyit etmektedir.

5. Partinin kurulmasından önceki söz ve eylemler partimize isnat edilemez

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte AK Parti'nin kurulmasından önceki dönemlere ait açıklamalara da yer verilmiştir. Bu açıklamaların laikliğe aykırı olup olmadığı sorunu bir yana, kapatma davasına konu edilen partiyi bağladığı da ileri sürülemez.

Bir siyasi partiye isnat edilebilecek söz ve eylemlerin, zorunlu olarak bu siyasi partinin kurulduğu tarihten sonraki döneme ait olması gerekmektedir. Oysa iddianamede aksi bir durum hiçbir hukuki dayanağı olmaksızın kabul ettirilmeye çalışılmakta ve aynen şu ifadeye yer verilmektedir: “Kapatma davasına konu edilen eylemlerin işlendiği tarihlerin bir önemi bulunmamaktadır. Eylemlerin üzerinden ne kadar süre geçse de, bu eylemlere, ‘odaklığın’ ortaya konulması yönünden iddianamede dayanılması olasıdır” (s.22). Siyasi partinin kurulmadan önceki bir dönemde kişilerin söylediği sözlerinden dolayı o partiyi sorumlu tutan bir yaklaşım, hukuk devleti ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir.

Bir partinin kurulmasından yıllar önce yapılmış açıklamaların bu partiye isnat edilmesi ve partinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanılmak istenmesi “**hukukun genel ilkeleri, hukuk devleti ve hukuk devletinin unsurlarından olan “hukuki güvenlik” ilkesine açıkça aykırıdır.** İddianamede (s.31-33), özellikle Başbakanın AK Partinin kurulmasından yıllar önce söylediği ileri sürülen bazı sözleri ön plana çıkarılarak, Anayasa Mahkemesi

üyelerinde psikolojik bir etki meydana getirilmek istenmektedir. Bu sözlerin, söylenip söylenmediği bir yana, yıllar sonra kurulan bir partiyi bağlamayacağı açıktır ve kapatma gerekçesi olarak kullanılması sorumluluk hukuku prensiplerine kesin olarak aykırıdır.

İddianamedeki bu yaklaşım, siyaset kurumunun ve siyasetçilerin üzerinde, adeta beşikten mezara kadar süren bir sorumlu tutma zihniyetini yansıtmaktadır. Hukukta “süre” denen bir kavramı tanımayan bu yaklaşımın hukukun genel ilkelerine aykırı olduğu açıktır.

Kaldı ki, siyasi parti kurulmadan önce yapılan konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğu da bir gerçektir. Nitekim bu durum yargısal süreç sonucunda teyit edilmiştir. Örneğin AK Parti milletvekili Ömer Dinçer’in, **partimizin kurulmasından yıllar önce**, 1995 yılında, bir bilimsel sempozyumda sunduğu bildiriden dolayı yapılan ceza soruşturmasında Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı takipsizlik kararı vermiştir. 7.6.2004 tarihli bu kararda söz konusu bildirin ifade özgürlüğü kapsamında olduğu şu şekilde vurgulanmıştır:

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ‘ifade özgürlüğü’ başlığını taşıyan 10. maddesinde herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiş, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da açıkça şiddet ve şiddete çağrı içermeyen her türlü düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamında kabul edildiği vurgulanmıştır.

Suç ihbarı dilekçesine ekli ‘Bilgi ve Hikmet’ isimli derginin Güz/1995 tarihli 12. sayısında neşredilen konuşma metninin kül olarak değerlendirilmesi neticesinde belirtilen konuşmanın şiddete çağrı ve suç işlemeye tahrik içermemesi, ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, TCK’nun 146/2, 311, 312/1-2 maddelerinde düzenlenen suçların unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla;

Müsnet fiillerle ilgili olarak sanık hakkında TAKİBAT YAPILMASINA MAHAL OLMADIĞINA... karar verildi.” (E.2004/128, K.2004/23, K.T. 07. 06. 2004)”.

Benzer şekilde, iddianamede Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in, *“Türkiye’de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar”* adlı kitabındaki düşünceleri de “delil” olarak sunulmaktadır (s.73). Oysa bu kitabın içinde yer alan ve davada delil olarak gösterilen makale, ilk olarak **partimizin kurulmasından yıllar önce**, 1994 yılında bir dergide yayınlanmıştır. Yayınlandığı tarihten itibaren hiçbir yargısal takibata konu olmayan ve zaten ifade özgürlüğü

kapsamında bulunması nedeniyle Anayasaya da aykırılık taşımayan görüşler, Cumhuriyet gazetesinin 2.10.2003 tarihli nüshasında haber yapıldıktan sonra iddianameye dâhil edilmiştir.

Hukuk devletinde, yıllar önce yapılmış konuşmaların, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna getirmez. Her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basın tarafından tekrar edilmesi dahi aynı ilkeye tabidir.

6. Parti üyesi olmayan kişilerin söz ve faaliyetleri partimiz aleyhine delil olarak kullanılamaz

İddianamede, “parti üyeliğinden ayrılanların fiil ve söylemleri de partiye isnat edilebilir. Bu anlamda Abdullah Gül’ün, parti kurucu üyesi, başbakan, başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olarak eylem ve beyanları da partiye yüklenebilecektir” (s.24) denmekte ve esas hakkındaki görüşte de bu iddia tekrarlanmaktadır (s.31).

Kapatma davasının açıldığı tarih itibariyle partiyle hukukî ve fiilî bağı kalmamış olanlar için yaptırım uygulanması ve bunlara isnat edilen fiillerin siyasî partinin kapatılması talebine gerekçe gösterilmesi, ancak kanunda bu yönde açık bir hüküm bulunmasına bağlıdır ki, Anayasada da Siyasi Partiler Kanununda da böyle bir hüküm bulunmamaktadır.

Böyle bir düzenleme bulunmadığı gibi, Anayasanın 69 uncu ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 95 inci maddelerinde yer alan düzenlemeler de, dava açılmadan önce partiyle hukukî bağı kalmamış olanlar için siyaset yasağı talep edilemeyeceğini ve bunlara isnat edilen fiillerin siyasî partinin kapatılması talebine gerekçe gösterilemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Anılan hükümlere göre ilgililer hakkında yaptırım uygulanabilmesi için, bunların, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Anayasa Mahkemesi nezdinde dava açıldığı tarihte ilgili siyasî partinin üyeleri olmaları gerekmektedir. 95 inci maddenin “Kapatılan siyasî partiler ve mensuplarının durumu” şeklindeki başlığı da, siyasî parti mensubu olmayanlar hakkında bu maddenin uygulanamayacağını göstermektedir.

Bu itibarla, kapatma davası açılmadan önce Cumhurbaşkanı seçilen kişinin, kapatılması istenen siyasî partiyle hukukî ve fiilî bağı kalmadığından, dolayısıyla siyasi parti mensubu olmasından söz edilemeyeceğinden, iddianamenin sözü edilen bölümleri dayanaktan yoksundur.

İddianame kamu görevlilerinin fiillerinden dolayı da partimizi sorumlu göstermektedir. Buna göre, “devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı, genel müdür, vali, kaymakam, baştabip, belediye başkanı, okul müdürü, vb.) eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun da bir gereği olarak ortaya çıkması ve biçimlenmesi nedeniyle siyasi partiye isnat edilmesi gerekmektedir.” (s.155).

Parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan ve eylemlerinden dolayı da, iktidarda olsalar bile, parti ya da partililer sorumlu tutulamaz. Aksi düşünce Anayasamızda da ifadesini bulan (m.38) “cezaların şahsiliği ilkesi” ile bağdaşmaz. Kaldı ki, bir siyasi partinin kimlerin eylemlerinden sorumlu olacağı Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasında tadadi olarak sayılmış olup bunlar arasında parti üyesi olmayan kamu görevlileri bulunmamaktadır.

Öte yandan, kamu görevlileri, işledikleri bir suç varsa, bunlardan dolayı şahsi olarak ceza kovuşturmasına ya da disiplin soruşturmasına maruz kalırlar. Keza kamu görevlilerinin hukuka aykırı işlemlerinin de idari yargı aracılığıyla denetlenmesi mümkündür.

İddianamede, örneğin, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanının üniversitelerde kılık kıyafet özgürlüğü hakkındaki açıklamaları ve bu konuda Anayasa hükümlerine göre işlem yapılması yönünde üniversite rektörlerine gönderdiği yazı, “kanun dışı eylem” olarak nitelendirilmiş (s.124) ve partimizin “Anayasaya aykırı eylemleri arasında” sayılmıştır. Halbuki, YÖK Başkanı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 6 ncı maddesine göre Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan atanmaktadır. Her şeyden önce, YÖK Başkanının anılan faaliyetlerinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Kaldı ki bulunsa da, bundan dolayı AK Parti hükümeti sorumlu tutulamaz. Aksi halde, AK Parti hükümetleri döneminde görev yapan bütün YÖK başkanlarının faaliyetlerinden de hükümeti sorumlu tutmak gerekirdi.

Başsavcı esas hakkındaki görüşünde, üst düzey bazı kamu görevlilerinin laiklik karşıtı eylem, söz ve yazıları nedeniyle bu görevlere getirildikleri gibi, hem hükümetimiz hem de bu kamu görevlileri bakımından asla kabul edilemeyecek akıl almaz bir iddiaya yer vermektedir. Bu iddiayı ispat edecek en küçük bir delil sunulamamış olması, masumiyet karinesinin keyfi bir şekilde ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Yine Başsavcı, YÖK Başkanı hakkında, bir bakan ve bürokratlar arasında geçen konuşmalardan bahisle, icraatlarının hükümetten bağımsız olmadığını iddia etmektedir. Bu tür siyasi magazin konularının asgari bir ciddiyete sahip olması gereken bir hukuki metinde yer alması talihsizliktir. Öte yandan, her ne kadar özerk de olsa yürütme içinde yer alan

Yükseköğretim Kurulu'nun faaliyetlerinde hükümetle işbirliği halinde çalışmasında yadırganacak bir husus bulunmamaktadır.

Vali ve kaymakamlar gibi kamu görevlilerinin icraatlarından dolayı iktidar partisinin sorumlu tutulabileceğine dair Başsavcılık görüşü de, parti-devlet özdeşliğinin geçerli olduğu tek parti döneminin anlayışını yansıtmaktadır. Bilindiği gibi, 1935'ten sonra Türkiye'yi yöneten siyasi partinin Genel Sekreteri İçişleri Bakanlığı, il başkanları valilik, ilçe başkanları da kaymakamlık görevlerini yerine getirmekteydiler. Bu durum artık geride kalmıştır. Günümüzde parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan veya işlemlerinden dolayı siyasi partiler, iktidarda olsalar bile, sorumlu tutulamazlar. Bu görevlilerin atanmasına dair işlemler ve atamadan sonra da görevlilerin işlem ve eylemleri yargı denetimine açıktır. Dolayısıyla, Hükümetin atamalarında ve bu görevlilerin işlemlerinde hukuka aykırı bir durum varsa, bunun yargısal denetimi zaten yapılabilmektedir. Kaldı ki, kamu görevlilerinin iddianamede yer verilen beyan ve faaliyetlerinde de laikliğe aykırı sayılabilecek bir eylem bulunmamaktadır.

Bir an için bir hükümetin kamu görevlilerinin eylem ve işlemlerinden dolayı "siyasi" olarak sorumlu olabileceği düşünülse bile, **hükümetlerin siyasi sorumluluğu ile partilerin hukuki sorumluluğunu birbirine karıştırmamak gerekir.** Hükümetlerin siyasi sorumluluğu ancak TBMM içinde işletilebilen "gensoru" gibi denetim mekanizmalarının harekete geçirilmesiyle mümkün olur. Seçimler de hükümetlerin halka hesap verdikleri bir diğer siyasi yöntemdir. Halbuki, partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesi hukuki bir süreçtir ve kapatma yaptırımı da hukuki bir sonuçtur. Dolayısıyla, hükümetlerin siyasi sorumluluğu kapsamındaki konuların siyasi partilerin hukuki denetimi sürecine dâhil edilemeyeceği açıktır.

22 Temmuz 2007 seçimlerinde partimizden milletvekili seçilen Ömer Dinçer'in yıllar öncesine ait bazı sözlerinin partimiz aleyhine delil olarak sunulması ve bu milletvekilimiz hakkında parti yasağı istenmesi ise birçok bakımdan hukuka aykırıdır. Herşeyden önce, yukarıda açıklandığı üzere Ömer Dinçer'in söz konusu ifadeleri nedeniyle hakkında takipsizlik kararı verilmiştir ve bu ifadelerde laikliğe aykırılık bulunmamaktadır. Öte yandan, Ömer Dinçer'in bu açıklamaları partimizin kurulmasından yaklaşık on yıl önce yapılmıştır. Ayrıca, 22 Temmuz 2007 seçimlerinde siyasete giren Dinçer hakkında o tarihten itibaren laikliğe aykırı en küçük bir söz ya da eylem Başsavcılık tarafından ileri sürülemediği. Kapatılması istenen bir siyasi partinin kurulmasından yıllar önce söylenen

bir sözden dolayı bu kişi hakkında parti yasağı talep edilmesi hukuk tarihine geçecek ibretimiz bir olaydır.

İddianamede, “Adalet ve Kalkınma Partisi Konya Milletvekili Halil Ürün’ün danışmanlığını yürüten Ahmet Şükrü Kılıç’ın; türbanlı olduğu için 28 Şubat döneminde görevine son verildiği bildirilen eşi Nilgün Kılıç’ın Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 2003 Yılı Kasım ayında yapılan büyük kongresinde MKYK üyeliğine seçilmesini “işte 28 Şubat’ın rövanşını diye ben buna derim” (s.105) ifadesine yer verilerek, Kılıç’ın bu sözlerinden partimiz sorumlu tutulmaktadır. Başsavcılığın bu iddiası da birçok bakımdan gerçek dışı ve hukuka aykırıdır. Birinci olarak, Ahmet Şükrü Kılıç bu sözleri söylememiştir. Kaldı ki söylemiş olduğunu varsaysak bile, yoğun insan hakları ihlallerinin yaşandığı 28 Şubat sürecine yönelik bir eleştirinin neden “laikliğe aykırı bir eylem” olarak nitelendirildiğini anlamak mümkün değildir. İkinci olarak, partimize üye olmayan Ahmet Şükrü Kılıç’ın bu sözlerinden partimizin sorumlu tutulması cezaların şahsiliği ilkesi ve sorumluluk hukukuna aykırıdır. Üçüncü olarak, parti üyesi olmayan Ahmet Şükrü Kılıç hakkında parti yasağı istenmesi de cezaların şahsiliği ilkesi ve sorumluluk hukukuna aykırıdır. Kendisi değil eşi parti üyesi olan bir kişinin sözlerinden dolayı partimizi sorumlu tutan ve söz konusu kişi hakkında parti yasağı isteyen Başsavcılık bu yaklaşımıyla hukuk devletine aykırılıkta doruğa çıkmaktadır. Öte yandan hiçbir zaman partimizin üyesi olmamış bir kişiyi “eş durumundan sorumlu” tutarak hakkında parti yasağı istemek, hiçbir yerde ve hiçbir zaman benzeri görülmemiş bir hukuk garabetidir. Başsavcılığın mantığına göre sadece partililerin değil parti mensuplarının tüm akraba ve hısımlarının söz ve davranışlarından dolayı partimiz sorumlu tutulabilecektir.

7. Partimizin benimsemediği söz ve faaliyetler partimiz aleyhine delil olarak kullanılamaz

İddianame ve esas hakkındaki görüşte parti yetkililerinin benimsemediği konuşmalar delil olarak yer almıştır. Parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin kapatma davasında ilgili siyasi parti açısından odak olmada kullanılabilmesi için parti yetkililerinin bunları benimsemesi şarttır.

Öte yandan, bir partinin Anayasaya aykırı bir tutum içinde olduğunun ileri sürülebilmesi için münferit ya da bağlamından koparılmış söz ve eylemler yeterli olamaz. Siyasi parti üyesi veya yetkilisi olan kişinin tutumunu belirleyebilmek için, söz ve eylemlerin bütünsel bir biçimde ele alınması ve aynı konuda farklı zamanlarda ortaya koyduğu genel yaklaşım dikkate alınmalıdır.

İddianamede, parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin parti yetkilileri tarafından benimsendiğine dair en küçük bir delil sunulmamıştır. Hatta, parti yetkilileri tarafından açıkça reddedilen sözler bile deliller arasında sayılmıştır.

Örneğin, iddianamede AK Parti Adana eski Milletvekili Abdullah Çalışkan'ın sözleri deliller arasında sayılmıştır (s.90-91). Oysa aynı toplantıda divanı yöneten Genel Başkan Yardımcısı Nihat Ergün, bu konuşmaya müdahale etmiş, parti olarak bu görüşleri benimsemediklerini açıklamış, ama bu açıklamaya iddianamede yer verilmemiştir. Nihat Ergün, Abdullah Çalışkan'ın konuşmasının ardından şunları söylemiştir:

“Biz bir hizmet milliyetçisiyiz, hizmet. Parti olarak da bir hizmet partisiyiz, bir ideolojik parti değiliz. Toplum adam etme sevdasında bir partinin üyeleri değiliz biz. Toplum bir veri kabul ediyoruz. İşte toplum bu. Bu toplumdaki etkileniyoruz, günü geldiğinde bu toplumu etkiliyoruz, görüş ve düşüncelerimizle. Bu toplumun var olan problemlerini çözmek ve bunu daha ileriye götürmek için uğraşan bir siyasi partiyiz. **Muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin üyeleriyiz, gençliğiz, yöneticilerimiz. Muhafazakâr partiler devrimci partiler değildirler.**”

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde, “Bu sözlerin benimsenmediğinin bir başka partili tarafından açıklanması, eylem ve söylemlerinde takiiyeyi bir yöntem olarak kullanan davalı partiye hakim olan genel inanç ve beklentiyi değiştirmeye, yok saymaya yeterli değildir” (s.15) demektedir. Başsavcının bir başka partili dediği kişi o dönemde partimizin Genel Başkan Yardımcısı idi. Kaldı ki, Abdullah Çalışkan'ın bu konuşması adli soruşturmaya konu olmuş ve suç unsuru bulunmayarak koğuştırmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

Kamu adına hareket eden, bu nedenle objektif olması gereken ve lehe olan delilleri de toplamak zorunda olan Başsavcının, sözde aleyhimize sunduğu delili açıkça etkisiz kılan bir konuşmayı kafasında oluşturduğu takiiye kavramı ile geçiştirmeye çalışması önyargılı olma ve şartlanmışlığın bir göstergesidir. **Başsavcılığın bu yaklaşımı karşısında hukuken geçerli olan tekzip, düzeltme ve reddetme biçimindeki kavramların hiçbir anlamı kalmamaktadır.**

İlk cevabımızda da belirttiğimiz gibi AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyumsuz kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması

gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır. Bu genelgelerde belediyelerin parti programıyla bağdaşmayan kültürel faaliyetlerden kesinlikle kaçınmaları talimatı verilmiştir(EK- 5).

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde belediyelerin sadece kültürel faaliyetleri ile ilgili olarak uyarıldığını, bunun dışındaki laikliğe aykırı faaliyetler bakımından bir uyarı yapılmadığını iddia etmektedir (s.40). Söz konusu genelgede belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan hiçbir faaliyette bulunmaması istenmiş olup Başsavcılığın iddiası doğru değildir. Kaldı ki belediyelerin bu genelgenin kapsamı dışında değerlendirilecek faaliyetleri de söz konusu olmamıştır.

Öte yandan AK Parti, kurulduğu günden bu yana kamuoyuna da açık on binlerce toplantı, miting, ziyaret, konuşma ve etkinlikte bulunmuştur. Nitekim AK Parti'nin merkez ve yerel teşkilatları her ay binlerce etkinlik gerçekleştirmektedir. Bütün bu etkinliklerin, partinin temel prensipleri doğrultusunda ve yasalara uygun biçimde yürütülmesine özen gösterilmektedir.

Elbette, bunca yoğun etkinliklerde bazı hukuka aykırı söz ve davranışlar olabilir. Çünkü insanın olduğu yerde her zaman hata olabilir. Önemli olan bu yanlış söz ve eylemlerin partinin yetkilileri, kurulları, organları tarafından benimsenip benimsenmediğidir. AK Parti, kendi içinde mevzuata, parti tüzük ve programına aykırı üye eylemleri nedeniyle disiplin sürecini en iyi işleten ve sıkı biçimde uygulayan bir partidir.

İddianamede disiplin soruşturması açılan partililerin beyanları da delil olarak gösterilmiştir. Disiplin soruşturmasına tabi tutulan söz ve faaliyetlerin partimiz aleyhine delil olarak kullanılması mümkün değildir.

İddianameye göre, “siyasi partilerin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem ve söylemleri nedeniyle ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında **disiplin soruşturması başlatılmaması**, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır” (s.25). Buna rağmen partimizin bazı üyelerle ilgili olarak parti tüzüğü uyarınca yaptığı disiplin soruşturmalarının görmezlikten gelinerek, hakkında soruşturma işlemi yapılan parti üyelerinin beyanlarının da delil olarak sunulması bir tutarsızlık ve önyargının bulunduğu göstermektedir.

İddianamede partimizin bazı milletvekillerinin başörtüsünün kamu görevlileri için de serbest olması gerektiği yönündeki ve başka konulardaki kişisel beyanları partimiz aleyhine delil olarak sunulmuştur. Halbuki partimiz bu tür kişisel görüşleri

benimsemediğini kamuoyuna açıklamakla yetinmemiş, parti politikalarına aykırı bu konuşmaları yapanlar hakkında disiplin soruşturması yapmış ve ceza vermiştir.

Normalde düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında bulunan bu sözler hakkında bile disiplin soruşturması açmamız, parti olarak bu konularda ne kadar hassas olduğumuzu göstermektedir. Dolayısıyla bu kişiler hakkında partimizin disiplin soruşturması başlattığı kamuoyuna açıklandığı ve basın ve yayın organlarında da yer aldığı halde, bu sözlerin yine de partimiz hakkında delil olarak sunulması iyiniyetle bağdaşmayan bir tutumdur.

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde, partimizin açtığı disiplin soruşturmalarında bazı partililere hafif, bazılarına ise ağır yaptırımlar uygulandığını, bunun ise bir çifte standart oluşturduğunu söylemektedir (s.35). Bir partinin disiplin soruşturmaları sonucunda üyelerine ne tür cezalar vereceği kendi iç meselesidir. Başsavcılığın bu konuya hangi yetki ile müdahil olmak istediği anlaşılır gibi değildir. Öte yandan bu davayla hiçbir şekilde ilişkisi olmayan eski bir üyemize verilen disiplin cezası eleştirilerek çifte standarttan söz edilmesi ilginçtir.

8. İddianamede “lehe olan delillere” yer verilmemiştir

5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ile iddianamenin hazırlanması ve içeriği konusunda önemli bir reform gerçekleştirilmiştir. Buna göre bir iddianamede yalnızca isnat ve aleyhe olan deliller değil, lehe olan hususların da gösterilmesi zorunludur (CMK.m.170/5). Esasen Başsavcılığın aleyhe kullanılmak üzere delil olarak iddianamede yer verdiği hiçbir söz ve faaliyette “laikliğe aykırılık” isnadını ispatlayacak bir nitelik bulunmamaktadır. Bununla birlikte Başsavcılığın mantığı açısından “laikliği destekleyici” beyanların da “lehe deliller” olarak sunulması gerekirdi. Başka bir ifadeyle, “**Kendine göre aleyhe olan hususları**” toplayan Başsavcının, “**kendine göre lehe olan hususları**” da iddianamesine koyması beklenirdi.

Başsavcılık delil oluşturma gayreti içerisinde sadece aleyhe olan delilleri sunmuş ve yoğun biçimde konuşmaları bağlamından koparma örnekleri sergilemiştir. İddianamede 50 nolu delil olarak sunulan Başbakanın konuşması bunlardan sadece bir tanesidir.

İddianamede Başbakanın, “Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz, **öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksın. Bu defans uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok**” ifadelerine yer verilmiştir (s.50). Ancak iddia makamı, delillerin toplanmasında tarafsızlık ilkesine riayet ederek Başbakanın aynı konuşmasında geçen ve

gazetelerde de yer alan Şu beyanlarını da dikkate almış olseydi daha sağlıklı sonuÇlara varabilirdi:

“Halkı MÜslÜman, demokratik ve laik bir Ülke olarak medeniyetler arasında iletiŐim kurulmasında önemli bir rol oynayabileceğimiz gerÇektir.”

“Partimizi kurduğumuzda programımıza yerleŐtirdiđimiz ilke Şudur: bizim partimiz din eksenli bir parti değildir. Bizim partimiz muhafazakar demokrat bir partidir ve süreci bu Şekilde çalıŐtırırken halkımızın da yaklaşık %99’u müslÜmandır.”

“Her dinin mensupları arasında aŐırılar çıkabilir. Ama gelin biz bu aŐırılıklara karşı çıkalım. AŐırılıkların karşısında hep birlikte beraber olalım. DayanıŐma içinde olalım.”

Başbakanın bu ifadeleri, iddia makamının iddiasını temelden ökertmekte, onu tekzip etmektedir. Başsavcı kanuni görevi olan lehe delilleri toplama giriŐiminde bulunmadığı gibi, ilk cevabımızda sunduğumuz sözde aleyhe delilleri çürüten tekzip ve düzeltmeleri de görmezlikten gelmede ısrarcı tutumunu sürdürmektedir.

9. Delil Üretme gayretiyle “masumiyet karinesi” ihlal edilmiştir

Başsavcılığın iddianamesi ve esas hakkındaki görüşünde çok belirgin olan bir özellik de, delil Üretme gayreti sonucu olarak yoğun biçimde “masumiyet karinesi”nin ihlal edilmesidir.

İddia makamı, aynı Őeyde: “susmuŐsan neden sustun?”, “susmamıŐsan neden konuŐtun?”, “tekzip etmemiŐsan neden tekzip etmedin?”, “tekzip etmiŐsan baskı üzerine veya sorumluluktan kurtulmak için tekzip ettin”, “disiplin hükümlerini uygulamıŐsan bu göstermeliktir veya yeterli değildir” biçimindeki sözler, Başsavcının hukuka rağmen ulaştığı hükümlerdir. Hiçbir iddia makamı, bu denli keyfiliği hukuk giysisine büründüremez. Hukuk, her ne ise o dur; ancak asla bu değildir

Başsavcılık iddianamede “Laikliğe aykırı eylemleri nedeniyle 1997 yılında Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğu görevinden alınan BeŐir Atalay” Şeklinde bir ifadeye yer vermiştir (s.26). İnsan hakları ve hukukun hiçe sayıldığı 28 Şubat sürecinde hukuk dışı ve keyfi bir işlemlerle rektörlük görevinden alınan BeŐir Atalay’ın ne o gün ne de daha sonra ortaya konulmuş tek bir laikliğe aykırı eylemi bulunmamaktadır. Hal böyle iken bir Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının “masumiyet karinesi”ni açıkça ihlal etmek suretiyle böyle bir iddiaya yer vermesi hukuk dışı 28 Şubat sürecindeki mantığın bir uzantısıdır.

İddianamede “Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen’e üye olanlar arasından seçildiği” ileri sürülmektedir (s.113). Bu iddia, görevlendirilen öğretmenlerin 9’unun Türk Eğitim-Sen, 4’ünün Eğitim-Bir-Sen, 2’sinin de Eğitim-Sen üyesi olması nedeniyle gerçek dışıdır. Ayrıca, masumiyet karinesine herkesten çok dikkat etmesi gereken iddia makamının, yasal bir kuruluş olarak faaliyet gösteren bir sendikayı “Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen” bir kuruluş olarak nitelmesi ve bu sendikaya üye devlet memurlarını da zan altında bırakması masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

Başsavcılığın, Anayasa ve yasaların öngördüğü şartlar çerçevesinde tamamen hukuka uygun olarak alınan ve atanan kamu görevlilerini, hangi kriterlere dayanarak ve ne hakla “tarikatçı”, “siyasal İslamcı”, “İslami kimlikleriyle öne çıkanlar” şeklindeki sıfatlarla nitelendirdiği de anlaşılabilir. İddianamede ve eklerinde söz konusu kamu görevlilerinin dini veya siyasi eğilimlerini gösteren hiçbir belge ve bulgu sunulmamıştır. Kamu görevlilerinin bu şekilde itham edilmesi, hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan masumiyet karinesinin de hiçe sayılmasıdır. Dolayısıyla, tüm bu nitelermelerin ve ithamların partimiz hakkındaki peşin hükümlerden kaynaklandığı ortadadır.

İddianamede, partimizle hiçbir ilişkisi olmayan ilahiyat bilgini Prof. Dr. Hayrettin Karaman’ın TRT’de yaptığı bir konuşma hükümetimiz döneminde yapılmış laikliğe aykırı bir faaliyet olarak nitelendirilmiştir. Daha da ilginç olan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bu iddianın delilleri arasında ekte sunulan 177 nolu belgeye el yazısı ile şunların yazılmış olmasıdır: “Hayrettin Karaman Yeni Şafak yazarı. Kendine ait www.hayrettinkaraman.net isimli site var. Dinci yazıları var. Bu durumu bilene bilene Ramazanda M.Kemal Öke tarafından TRT’ye çıkarılıp program yaptırıldı.” Bu konuşmadan hükümetimizin sorumlu tutulması hukukla bağdaşmayan bir tutum olduğu gibi, bir ilahiyat bilginini “dinci” olarak nitelermek, o bilim adamının kişilik haklarına açık bir saldırı ve masumiyet karinesinin ihlali niteliğindedir.

III. PARTİMİZ LAİKLİĞE AYKIRI EYLEMLERİN ODAĞI HALİNE GELMEMİŞTİR

Partimiz hakkında açılan davada “AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı” haline geldiği iddia edilmektedir. Partilerin yasaklanmasına ilişkin kurallar karşısında bu iddia tamamen hukuki dayanaktan yoksundur.

Partilerin yasaklamasına ilişkin kurallar Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türkiye’nin taraf olduğu insan hakları sözleşmeleri ve Siyasi Partiler Kanunu ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

Anayasaya göre, bir siyasi partinin eylemlerinden dolayı kapatılabilmesi ya da devlet yardımından yoksun bırakılabilmesi için o partinin “Anayasaya aykırı eylemlerin odağı” haline gelmiş olması gerekir. Partilere daha güvenceli bir statü kazandırmak için 2001 yılında yapılan düzenlemeyle Anayasanın 69 uncu maddesi siyasi partilerin odak haline gelmesinin şartlarını belirlemiştir. Buna göre, bir siyasî parti, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine **aykırı eylemler** “o partinin üyelerince **yoğun bir şekilde** işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça **benimsendiği** yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca **kararlılık** içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.” (m.69/6).

Odak haline gelmenin **şartları** Anayasada bu şekilde sayılmakla birlikte, “odaklaşma” için şart koşulan eylemlerin “**niteliği**” belirtilmemiştir. Anayasanın bu hükmü Siyasi Partiler Kanunu ile de aynen tekrarlanmış, ancak Kanunda da odak haline gelmede esas alınacak fiillerin niteliğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Siyasi Partiler Kanununa 1986 yılında eklenen, fakat Anayasa Mahkemesi tarafından 1998 yılında iptal edilen hüküm (m.103/2) odaklaşmada dikkate alınacak fiillerin mahkeme kararıyla “sübuta ermesi”ni şart koşmaktaydı. Siyasi Partiler Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan ve odak olma için partilerin “aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi” şartını arayan hükmün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması, “fiillerin varlığı” zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. **Odak olma koşulu için yine ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı gereklidir, ancak bunların “mahkeme kararıyla sübuta ermiş olması” şart değildir.** Başka bir ifadeyle, Anayasa Mahkemesi, parti kapatma davalarında odaklaşmanın gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırırken henüz bir

mahkeme kararıyla sübut bulmamış olan fiilleri de dikkate alabilecektir. Ancak bu fiillerin ceza hukuku anlamında “aykırı fiil” niteliğine sahip olması gerekmektedir.

Çünkü, odaklaşmanın şartları 2001 değişikliğiyle Anayasaya konulduktan sonra, fiillerin niteliğine ilişkin somutlaştırıcı bir düzenleme her ne kadar Anayasa hükmünü tekrarlayan Siyasi Partiler Kanununun 101 inci maddesine konulmamışsa da, aynı Kanunun 102 nci maddesine 12.8.1999 tarih ve 4445 sayılı kanunla eklenen ikinci fıkra hükmünden, **Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin ceza hukuku anlamındaki fiiller olduğu anlaşılmaktadır.**

Bu hükme göre, “Parti büyük kongresi, merkez karar ve yönetim kurulu veya bu kurulun iki ayrı kurul olarak oluşturulduğu haller, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup genel kurulu, parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın **68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi** halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister. Parti üyeleri **68 inci maddenin dördüncü fıkra hükümlerine aykırı fiil ve konuşmalarından dolayı hüküm giyerler ise** Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmasını o partiden ister.”

Bu düzenlemede geçen “hüküm giyerler ise” ibaresi, **Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin, ceza hukuku anlamındaki fiiller olması gerektiğinin kanıtıdır.**

Siyasi Partiler Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan düzenleme ile, bir siyasi partinin devlet yardımından yoksun bırakılmasına dayanak oluşturacak fiillerin ceza hukuku anlamında fiiller olması şart koşulmuştur. Devlet yardımından yoksun bırakma gibi daha hafif bir yaptırımın uygulanabilmesinde bile ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı şart koşulduğuna göre, bir siyasi partinin kapatılmasına yol açabilecek olan odak haline gelmede dikkate alınacak fiillerin **evleviyetle** ceza hukuku anlamında fiiller olacağı açıktır.

Odak haline gelme nedeniyle partilerin kapatılması daha ağır bir yaptırım olduğu için, Anayasa odak haline gelme için sadece Anayasaya aykırı eylemlerin varlığını da yeterli görmeyerek, bu eylemlerin **yoğunluk ve kararlılık içinde işlenmesini de şart koşmuştur.**

Bu düzenlemeye göre, Anayasaya aykırı eylemlerin siyasi parti üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bunların yetkili organlarca benimsenmesi şartlarının gerçekleştiği somut ve açık kanıtlarla belirlenmelidir. Parti üyeleri bir takım eylemler icra ediyor, fakat parti organları bunları benimsemiyorsa, parti odak haline gelmez. Yine parti yetkililerinin “kararlılık içinde” işlenmeyen eylemleri de partiyi odak haline getirmez. Başka bir ifadeyle, Anayasaya aykırı eylemleri işleyenlerin bu eylemleri süreklilik içinde sıklıkla ve yoğunlukla tekrarlamaları zorunludur.

Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan bu düzenlemelerden açıkça anlaşılacağı üzere; siyasi partilerin yasak eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi, bu eylemlerin nitelik ve nicelik olarak “ağırlığına ve yoğunluğuna” ve **parti yetkili organlarının bu tür eylemleri iradi biçimde benimsemelerine veya doğrudan yetkili organlarca gerçekleştirmelerine** bağlanmıştır.

Buna göre bir siyasi partinin eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi için “laikliğe aykırı eylemlerin varlığı” ve “odak haline gelme” şartlarının birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. Bu davada bu unsurların hiçbiri gerçekleşmemiştir.

1. Laikliğe aykırı eylemler mevcut değildir

Bir siyasi partinin eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi için, o partinin organ ve kurulları ile üyelerince işlenen eylemlerin Anayasa'nın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırılık teşkil etmesi gerekir. Buna göre, parti eylemlerinin, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması veya suç işlenmesini teşvik etmesi halinde aykırılık gerçekleşmiş olur. Bu nitelikte olmayan eylemler ise parti kapatma sebebi oluşturmaz.

İddianamede, partinin eylem ve söylemlerinin “**laikliğe aykırı olduğu**” iddiasına yer verilmiştir. İddianamede “laikliğe aykırı eylemler” olarak ileri sürülen hususlar, laikliğe aykırı bir nitelik taşımamaktadır.

Laikliğe aykırı eylemden söz edebilmek için, laik devlet düzeninin dinsel kurallara dayalı bir düzenle değiştirilmesi faaliyetinin bulunması şarttır. AK Parti'nin, laikliğe ve Anayasanın 68 inci maddesinde sayılan başka değerlere aykırı hiçbir eylemi ya da açıklaması bulunmamaktadır. Bu durum karşısında kapatma davası ile kurgulanan tez bütünüyle çökmektedir.

Genel olarak bireyler bakımından düşünce özgürlüğü kapsamında kabul edilen ifadeler, siyasi parti mensuplarınca kullanıldığında bunların kapatma nedeni olarak görülmesi ifade özgürlüğüyle ve onun özel bir kullanım biçimi olan siyasi parti özgürlüğüyle bağdaşmamaktadır. **Herhangi bir kişinin serbestçe söyleyebileceği bir sözü bir siyasinin evleviyetle söyleyebilmesi gerekir.** Özgürlükçü ve çoğulcu demokrasilerde bundan daha doğal bir şey olamaz. Aksi halde, farklı toplumsal görüş ve talepleri siyasi alana taşımak için kurulan siyasi partiler işlevsiz kalacaktır.

Düşünce açıklamalarına dayanarak bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi özgürlükçü demokratik rejimin ne derece ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Oluşturduğu mantık kurgusu ile iddianame, demokratik bir ülkede siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırması ve siyasi partileri gerçek işlevinin dışına çıkardığını göstermesi bakımından da bir ibret vesikasıdır.

İddianamede partililerin Anayasaya aykırı eylemleri olarak nitelendirilen beyan ve faaliyetlerinin neredeyse tamamı, aykırılık oluşturmak bir yana, insan haklarına bağlı demokrat bir partinin savunması gereken düşünce ve politikardan oluşmaktadır. “Anayasaya aykırı eylem” olarak iddianameye konulan ifadelerde insan haklarına, demokrasiye ve hukuk devletine vurgu yapılmaktadır. Kaldı ki, bu nitelikte olmayan, başkalarının katılmayacağı ya da hoş görmeyeceği düşünce açıklamaları dahi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan “ifade özgürlüğü” kapsamında değerlendirilmelidir.

Bir partinin “Anayasaya aykırı fiillerin odağı” haline gelebilmesi için, bu fiillerin sadece ceza hukuku anlamında aykırı fiil olması da yeterli olmayıp “yıkıcı bir amaca yönelik olması”, yani Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki değerleri kökten reddetme ve ortadan kaldırma amacını taşıması da gerekir. Bu bağlamda bir siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olabilmesi için sunulan delillerde laiklik ilkesini zayıflatmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik aktif, saldırgan ve somut bir tutumun bulunması gerekmektedir. İddianamede yer verilen beyanlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, AK Parti’nin, laiklik ilkesini reddetmek bir yana, demokratik bir ilke olarak pekiştirme konusunda ne kadar kararlı bir tutum içerisinde olduğu görülecektir.

Partimizin, Anayasanın 68 inci maddesindeki değerleri ortadan kaldırmaya matuf en küçük bir eylemi veya söylemi bulunmamaktadır. Aksine Partimiz bu değerleri geliştirmeye yönelik bir misyona sahiptir. Bu misyon, Parti Tüzüğü ve Programı ile altı yıllık iktidarımız dönemindeki icraatla açıkça ortaya konulmuş bulunmaktadır.

Anayasanın 68 ve 69 uncu maddeleri ile siyasi partilere getirilen yasaklar, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun “Siyasi Partilerle İlgili Yasaklar” başlıklı dördüncü kısmında “Amaçlar ve Faaliyetlerle İlgili Yasaklar”, “Milli Devlet Niteliğinin Korunması”, “Atatürk İlke ve İnkılâplarının ve Lâik Devlet Niteliğinin Korunması” ve “Çeşitli Yasaklar” ana başlıklarını taşıyan dört bölüm olarak düzenlenmiştir. Bu kısımdaki yasak fiillerin doğaları gereği ancak siyasî partilerce veya üyelerince işlenebileceği açıktır (E. 1998/2, K. 1998/1, K.T. 9.1.1998).

Anayasanın “Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi”ni düzenleyen 38 inci maddesinde; “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur. Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz. Ceza sorumluluğu şahsîdir.” kuralı yer almıştır. Suç ve cezalara ilişkin genel kanun niteliğinde olan Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesine göre de; “(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz. (2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz. (3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.”

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 98 ilâ 108 inci maddelerini kapsayan “Siyasi Partilerin Kapatılması” başlıklı beşinci kısmında; parti yasaklarına aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar; ceza (hapis - m.117) ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri (parti kapatma, işten el çektirme, ihraç, devlet yardımından yoksun bırakma - m.101,102,103 ve 104) olarak düzenlenmiştir.

Parti kapatmada dikkate alınacak fiillerin, ceza hukuku anlamında fiiller olduğunu teyit eden *bir başka hüküm de* Siyasi Partiler Kanununun “Kanuna aykırı sair davranışlar” başlıklı 117 nci maddesidir. Bu hükme göre; **“Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılırlar”.**

Anayasa Mahkemesi de bir kararında aynı görüşe yer vermiştir¹:

“117. maddede..., 4. kısımda yazılı yasak eylemleri işleyenlerin, eylemin daha ağır

¹ AYMK., Esas Sayısı:1986/13,Karar Sayısı:1987/12; Karar günü:22/5/1987.

*bir cezayı gerektirmemesi durumunda, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür. Bu hüküm, 4. kısım kurallarına aykırı eylemlerin tümünün suç niteliğinde olduğunu kabul etmeyen önceki 648 sayılı Siyasi Partiler Yasası'na göre bir yeniliktir. Anayasa'nın ilgili kurallarında aykırı eylemin suç oluşturup oluşturmaması ya da bu konuda kesinleşmiş yargı kararının bulunması aranmamakla birlikte bunu yasaklayıcı bir hüküm de yoktur. Nitekim **2820 sayılı Yasanın 117. maddesi, 4. kısımdaki yasaklara aykırılığı hiçbir ayırım yapmadan, tümüyle, suç olarak nitelendirmiştir...** Anayasa'nın 15. ve 38. maddelerine göre, suçluluğu hükümlerle belli edilinceye kadar kimse suçlu sayılamaz. Hakkında böyle bir karar bulunmayan kişinin gerçekten yasaklara aykırı davranıp davranmadığı bilinemeyeceğinden Cumhuriyet Başsavcısı'nın sübjektif değerlendirmesiyle, yargı kararıyla kesinlik kazanmadan önce, asileri partiden çıkarmak gibi sonuçları çok ağır işlemlere bağlı tutmak siyasi hakları önemli ölçüde zedeler... Çünkü, **bir yasaya aykırı davranmaktan söz edebilmek için, o yasağın ceza yasalarında ya da disiplin yönetmeliklerinde yer almış olmasına göre, bir yargı kararı ya da yargı yolu açık bir disiplin kurulu kararı ile eylemin saptanması gerekir.**" (E. 1986/13, K. 1987/12, K.T. 22.5.1987).*

Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan yasaklara aykırı eylemler, ancak parti üyelerince işlenebilecek nitelikte eylemlerdir.

Laikliğe aykırı eylemler için öngörülen bir diğer ceza yaptırımı da 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununun 216 ncı maddesinde benzer bir içerikte ancak daha özgürlükçü bir yaklaşımla düzenlenmiştir.

TCK'nın "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama" başlıklı 216 ncı maddesine göre;

"(1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Yukarıda yer verilen mevzuat ve yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde şu sonuca ulaşılmaktadır: **Bir eylem veya söylemin laikliğe aykırı olup olmadığı, Terörle Mücadele Kanunu, Türk Ceza Kanununun 216 ncı maddesi ve Siyasi Partiler Kanununun 117 nci maddesindeki unsurlar dikkate alınarak belirlenecektir.** Söz konusu eylemin bir terör eylemi niteliğinde olması durumunda 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirlenen unsurlar dikkate alınarak belirlenecektir. Terör suçu niteliği taşımayan laikliğe aykırı eylemler, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 216 ncı maddesinde belirtilen *“Halkın .. din, mezhep... bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik edilmesi ve bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması”* yahut *“Halkın bir kesiminin, ... din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılanması”* ya da *“Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerlerin alenen aşağılanması ve bu fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması”* halinde 216 ncı maddeye göre değerlendirilecektir. TCK'nın 216 ncı maddesi kapsamında da olmayan eylem ve söylemler TCK açısından yaptırıma bağlanmamış ise de; 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 117 nci maddesi bu nitelikteki eylemlerin parti üyelerince işlenmesini özel bir yaptırıma bağlamıştır.

Parti üyesi olmayan kişilerin iddianamede yer verilen eylem ve söylemleri laikliğe aykırı olsa bile bunlardan dolayı partinin sorumlu tutulması, cezaların şahsiliği ilkesine açıkça aykırılık teşkil edeceğinden, bu nitelikteki eylem ve söylemlerden parti sorumlu olmayacaktır.

İddianamede belirtilen parti organ ve üyelerinin eylem ve söylemleri ise; **siyasi propaganda** ve **eleştiri hakkı** çerçevesinde kalan eylemlerdir. Anayasa Mahkemesinin bir kararında siyasi partilerin propaganda hakkıyla ilgili olarak şu görüşlere yer verilmiştir:

“Genellikle benimsenen bir tanıma göre propaganda, belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için, düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemidir. Bu tanımlamadan açıkça anlaşılacağı gibi, her tür düşünce açıklamasını propaganda saymaya olanak yoktur. Kuşkusuz, propaganda da, bir açıklama vardır; fakat bu, sözgelimi başka kişilerde bir bilgi yaratmaya veya bir duyguyu harekete geçirmeye yönelik bilimsel ve öğretici nitelikte salt ve soyut bir düşünce açıklaması değildir...”

Siyasi partiler, seçim yoluyla iktidara gelerek programlarını gerçekleştirme, ilkelerini uygulama, görüşlerini benimsetme olanağını kazanmak isteyen kuruluşlardır. Toplumda yandaşlarını artırarak, kendi amacı doğrultusunda gelişmeler sağlamayı gözetirler... Demokratik ülkelerde siyasal iktidarı kazanma yolu, hiç kuşkusuz, yalnızca seçimlerdir. Siyasal partilerin, toplum ve devlet düzeniyle kamu çalışmalarını, programlarında öngördükleri ilkeler uyarınca yönetmek ve denetlemek için yasalar çerçevesinde çaba gösterip seçmenleri etkilemeleri, amaçlarına ulaşmak üzere yasalara uygun propaganda yapmaları gereklidir.... Demokrasinin kaynağını oluşturan seçimler yoluyla iktidarı ele geçirmede propagandanın önemi yadsınamaz. Seçimlerin etkileme aracı olan propaganda seçim kurumunun en doğal ögesidir. Seçmenleri seçenekler üzerinde düşünmeye, isabetle ayırım yapıp oy vermeye, bunun içinde kendi görüş ve programını beğendirip benimsetmeye çağıran propandaya belli bir ölçü içinde izin vermek zorunludur... Seçim çalışmalarının, özellikle propagandanın Anayasa'nın 67. maddesinin güvencesi altında bulunduğu kuşkusuzdur. Propaganda, seçimin-vazgeçilmez bir ögesidir.” (E. 1979/31, K. 1980/59, K.T. 27.11.1980).

Bu çerçevede bir siyasi partinin, yasalarla getirilen düzenlemeleri tenkit etmesi, bunların hukuka aykırı düştüklerini savunarak değiştirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemesi Anayasanın 25 ve 26 ncı maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur. 26 ncı maddenin birinci fıkrasına göre; "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yazma hakkına sahiptir". Bu nedenle, partimiz üyeleri tarafından bu çerçevede bir yasal düzenlemenin eleştirilmesi şüphesiz Anayasal koruma altındadır. Bu düşüncelerin hiç birinde laikliğe aykırı bir durum söz konusu değildir.

2820 sayılı Kanununun 117 nci maddesi gereğince kapsamı Anayasanın 24 üncü maddesinde belirtilen laikliğe aykırı eylemlerin suç niteliğinde olduğu dikkate alındığında, iddianamede isnat edilen eylem ve söylemler söz konusu suçun yasal unsurlarını taşımadığı gibi, "eleştiri" ve "propaganda" hakkının kullanılması niteliğinde olan ve Anayasanın 24, 25 ve 26 ncı, AİHS'in 9, 10 ve 11 nci maddelerinin koruması altında olan düşünce açıklamaları niteliğinde olup, "**hukuka ve dolayısıyla laikliğe aykırı**" bir nitelik taşımamaktadırlar.

2. Odak haline gelmenin şartları gerçekleşmemiştir

Bir siyasi partinin Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi, o partinin bu nitelikteki eylemlerin işlendiği bir “odak” haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenmesine bağlıdır.

Anayasada, “odak olma” durumunun oluşması bakımından parti üyelerinin eylemleri ile parti organ ve kurullarının eylemleri farklı kurallara bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi bir kararında bu konuda şu görüşe yer vermiştir:

*“Siyasî Partiler Yasası’nın 103. ve buna dayanak oluşturan Anayasa’nın 69. maddesi uyarınca bir siyasî partinin, yasak fiillerin işlendiği odak haline geldiğinin saptanması, yalnız tüzelkişiliğın faaliyetlerinin değil, üyeler tarafından yürütölen faaliyetlerin de incelenmesi ile olanaklıdır. Çünkü, “odak olma” durumunun oluşması için gerekli olan yasak eylemlerdeki nitelik ve nicelik ile bunların tekrarındaki **kararlılık ve süreklilik gibi öğelerin varlığı** konusunda, milletvekillerinin Meclis içindeki ve dışındaki söz ve eylemlerinin tümü değerlendirilmedikçe sağlıklı bir sonuca ulaşamaz.”* (E. 1997/1 (Siyasî Parti Kapatma), K. 1998/1, K.T. 16.1.1998).

2.1 Üyelerin eylemleri nedeniyle odak olma hali

Bir siyasi partinin, büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulu dışında kalan üyelerinin Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerinden dolayı kapatılabilmesi için şu unsurların varlığı gerekir:

2.1.1 Yoğunluk şartı

Üyelerinin eylemleri nedeniyle odaklaşmanın ilk şartı; Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki yasaklara aykırı nitelikteki eylemlerin o *partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlenmiş olmasıdır.*

Buna göre, ülke çapında çok sayıda üyenin birlikte ya da ayrı ayrı, eşzamanlı veya farklı zamanlarda gerçekleştirdiği, sayısal açıdan çokluk derecesinde olan belirli nitelikteki eylemlerin kararlılık içinde tekrarlanması, yani süreklilik göstermesi durumunda “yoğunluk” söz konusu olabilecektir. Örneğın, parti üyeleri hakkında bu eylemlerden dolayı yurdun çeşitli yerlerinde kamu davaları açılmış bulunması veya SPK’nın değişik 102 nci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkraları gereğince o siyasi partinin bu tür eylemlerden dolayı en azından birkaç defa (devlet yardımından yoksun bırakılma) yaptırıma maruz

kalması, yoğunluğun saptanmasında bir ölçü olarak kabul edilmelidir.

Dolayısıyla, yoğunluk derecesinde olmayan eylemler kapatma sebebi olmayacak, bunun yerine o siyasi parti veya üyeleri hakkında Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda öngörülen diğer yaptırımlar uygulanacaktır.

Siyasi partilerin ülke düzeyinde faaliyet gösteren kuruluşlar olduğu ve milyonlarca üyesinin bulunabildiği göz önüne alındığında, bir il veya ilçedeki parti teşkilatına kayıtlı üyelerin hukuka aykırı eylemlerinin o partinin bütünü bakımından yoğunluk oluşturup oluşturmayacağına belirlenmesi kuşkusuz o partinin üye sayısının çokluğuyla da doğrudan ilgilidir.

İddianamede belirtilen söz ve faaliyetler hukuka aykırı nitelik taşımadığı gibi, partinin bütünsel yapısı ve üye sayısı dikkate alındığında bunların bir “yoğunluk” oluşturması da söz konusu değildir.

2.1.2 Parti organlarının bu eylemleri benimsemesi şartı

Odaklaşma için, parti üyelerinin Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki yasaklara aykırı olarak “yoğun” şekilde işlediği eylemlerin, partinin Anayasanın 69 uncu maddesinde sayılan büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca açıkça ya da örtülü biçimde benimsenmiş olması gerekir.

Açıkça benimseme, Anayasada sayılan parti organ ve kurullarının sözlü veya yazılı beyanlarıyla veya kararlarıyla parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini benimsediklerini ortaya koymasıyla olur.

Örtülü (zımni) benimseme ise, yetkili parti organ ve kurullarının, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini bildikleri halde susma veya engelleyici bir harekette bulunmama suretiyle, yani hiçbir işlem yapmayarak bu eylemleri örtülü biçimde onaylamalarıyla olur. Parti yetkili organ ve kurulların bilgisi dahilinde olmayan üye eylemlerinin benimsendiğinden söz edilemez. Öte yandan, örtülü benimsemenin tespitinde, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerinden parti yetkili organlarının müdahale edebilecek sürede haberdar olduklarının ve yine de müdahalede bulunmadıklarının kesin olarak ispat edilmesi gerekir. Belirsizlik hallerinde, “özgürlük lehine yorum” ilkesi uyarınca örtülü benimseme bulunmadığı yönünde karar verilmelidir.

Parti üyelerinin söz konusu parti organları tarafından açıkça ya da örtülü biçimde

benimsenmeyen eylemleri yoğunluk derecesinde olsa bile kapatma sebebi olamayacaktır. Kaldı ki partimiz üyelerinin bu biçimde hiçbir eylemi söz konusu değildir.

Bu kurullar veya organlar tarafından açıkça benimsenmeyen eylemlerin, bu kurul veya organların üyelerinden biri veya birkaçı tarafından benimsenmiş olması halinde de üyelerin eylemleri partiye mal edilemez. Zira bu üyelerin, organ ve kurulları **temsil yetkisi** söz konusu değildir. Bu nedenle, bu tür davranışlar da kapatma sebebi kabul edilemez.

Siyasi partinin yukarıda belirtilen yetkili organlarının, üyelerinin belli ağırlıktaki ve yoğunluktaki eylemlerinden dolayı parti içi disiplin mekanizmasını işleterek üyeler hakkında yaptırım uygulamaları ya da bu tür eylemleri benimsemediklerini yazılı veya sözlü biçimde ya da davranışlarıyla ortaya koymaları halinde üyelerin eylemlerinden dolayı parti tüzel kişiliği sorumlu tutulamayacaktır. Parti yetkili organlarının genel açıklamaları demokrasi, hukukun üstünlüğü, laiklik gibi Anayasal ilkelerin önemine ve bunlara uyulmasına yönelik ise, bu durum, parti üyelerinin Anayasaya aykırı münferit faaliyetlerinin desteklenmediğine karine sayılmalıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi yetkili organları tarafından laikliğe aykırı herhangi bir eylemin benimsenmesi asla söz konusu olmamıştır. Nitekim partimiz hakkında açılan davada parti üyelerine ait olduğu belirtilen “eylemler”in parti yetkili organlarınca benimsendiğine dair deliller sunulamamıştır. Aksine, parti yetkililerinin genelgeler yayınlamak suretiyle açıkça yasakladıkları belediye faaliyetleri, disiplin soruşturması açtıkları beyanlar ya da desteklemediklerini belirttikleri açıklamalar bile partimiz aleyhine “delil” olarak sunulmuştur. Bu tür eylemlerin partimize isnat edilmesi mümkün değildir.

2.2 Parti organlarının eylemleri nedeniyle odak olma hali

Bir siyasi partinin, Anayasa'nın 69 uncu maddesinin 6 ncı fıkrasında sayılan organlarının, Anayasa'nın 68 inci maddesinin 4 üncü fıkrasındaki yasaklara aykırı eylemleri kararlılık içinde işlemeleri halinde de, o parti *söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.*

2.2.1 Parti organlarınca eylemlerin işlenmesi şartı

Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasına göre; odak haline gelme durumunun belirlenmesinde eylemleri esas alınacak parti organ ve kurulları şunlardır:

- Büyük kongre,
- Genel başkan,

- Merkez karar veya yönetim organları,
- Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu,
- Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup yönetim kurulu.

Dolayısıyla bu sayılan organlar ve kurullar dışındaki parti organ, kurul ve mercilerinin (Örneğin, Merkez Disiplin Kurulu, İl veya İlçe Kongreleri veya Başkanları gibi) eylemleri kararlılık içinde işlense dahi, bu tür eylemler hakkında üye eylemlerinde olduğu gibi öncelikle SPK'nın 102 nci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkraları uygulanacak, ancak bu tür eylemler **yoğunluk oluşturduğu** takdirde SPK'nın 101/b ve 103 üncü maddelerine göre işlem yapılabilecektir.

Bu davada partimiz yetkili organlarınca alınmış laikliğe aykırı herhangi bir karar yoktur. Anayasada sayılan yetkili organlardan sadece Genel Başkan “tek kişi”dir, diğer organlar “kurul” niteliğindedir. Kurul niteliğindeki organların eylemlerinden söz edebilmek için **bu kurullarca alınmış kararların bulunması zorunludur.** Halbuki, iddianamede sunulan deliller arasında tek bir kurul kararı dahi bulunmamaktadır.

Siyasi Partiler Kanununun 102 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre de, “parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun *işten el çektirilmesini* yazı ile o partiden ister.” Oysa, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamede yer verdiği ve “eylem” olarak nitelendirdiği hususların hiçbirisi için partimizden SPK m.102/2 ile getirilen “işten el çektirme” başvurusu yapmamıştır. **Bu durum da partimizin hiçbir yetkili organ, mercii veya kurulunun Anayasaya aykırı eylemlerinin bulunmadığını göstermektedir.** Dolayısıyla yetkili organların eylemleri olarak geriye sadece AK Parti Genel Başkanının “eylemleri”, daha doğrusu “ifadeleri” kalmaktadır ki, bunların da “laikliğe aykırılık” oluşturmadığı çok açıktır.

2.2.2 Kararlılık şartı

Eylemlerin “kararlılık” içinde işlenmiş sayılabilmesi için, aynı nitelikteki eylemlerin iradi biçimde tekrarlanması yani eylemlerde iradilik, süreklilik ve benzerlik olması gerekir. Başka bir ifadeyle, kasıtlı eylemlerin süre ve sayı yönünden tekrarlanması gerekir.

Bu davada “yoğunluk” ve “kararlılık” şartları gerçekleşmemiştir: Odak olma için

Anayasanın aradığı “yoğunluk” ve “kararlılık” şartlarının gerçekleşebilmesi için de değişik zamanlarda ve değişik yerlerde Anayasaya aykırı fiillerin sıklıkla ve ısrarla icra edilmiş olması gerekir. Oysa bu davada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı şey, her biri tek başına laikliğe aykırılık oluşturmayan ifadelerin abartılarak tekrarlanması suretiyle “yoğunluk” ve “kararlılık” şartlarının gerçekleşmiş olduğu izlenimini vermektir.

Parti organlarının laikliğe aykırı herhangi bir söylem veya eylemi olmamıştır. Yapılan açıklamalar eleştirel nitelikte olup, ifade özgürlüğü kapsamındadır. Bu söylem ve eylemlerin hiçbirisinde herhangi bir hukuka aykırılık da söz konusu değildir.

IV. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHADI KARŞISINDA AK PARTİ KAPATILAMAZ

1. Türk hukuku bakımından partilerin hukuki denetiminde AİHM içtihadının uygulanması zorunludur

Anayasanın 90 ıncı maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik siyasi partilerin kapatılması bakımından önemli sonuçlar doğuracak niteliktedir. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin kapatılması davalarını görürken Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan hükümlerin yanı sıra, Anayasa'nın 90 ıncı maddesi uyarınca, uluslararası insan hakları sözleşmelerini de dikkate almak durumundadır. Zira Anayasa Mahkemesi parti denetimi yaparken “bir davaya bakan mahkeme” konumundadır. Nitekim, iddianameye göre de, “SPY'nin öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS'a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımının irdelenmesi gerekmektedir” (s.9).

Türk hukuku bakımından uluslararası sözleşmeler 2004 tarihli Anayasa değişikliğine kadar iç hukukta kanunlarla eşdeğerde iken, 2004 yılında Anayasanın 90 ıncı maddesine eklenen bir hükümlerle insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde sözleşme hükmünün uygulanması esas benimsenmiştir. Bu yeni hükme göre, “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” Özellikle parti özgürlüğünü güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin hükümleri ile bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının göz önünde tutulması ve bunlar ile iç hukuk kuralları arasında bir çatışma görülmesi halinde, Sözleşme hükümleri ile Mahkeme içtihatlarının **öncelikle** uygulanması zorunludur. Kaldı ki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi “ortak bir

hukuk” oluşturmakta ve taraf devletlere bu Sözleşme hükümlerinin doğrudan uygulanmasına ilişkin nesnel yükümlölükler getirmektedir. Bu nedenle, bir iç hukuk kuralıyla AİHS’in uygulanmasına dair bir hüküm konulması dahi gerekli değildir.

Anayasa Mahkemesinin parti kapatma konusundaki kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı arasında önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin 2004 Anayasa değişikliğinden sonra bakacağı parti kapatma davalarında AİHM içtihadını dikkate alarak 2004’ten önce ortaya koyduğu ve parti özgürlüğünü büyük ölçüde daraltan içtihadını değiştirmesi gerekmektedir.

2. AİHM içtihadına göre partimizin kapatılması mümkün değildir

Siyasi parti özgürlüğünün sınırları konusundaki AİHM içtihadı Türkiye’de kapatılan partilerin yaptığı başvurular üzerine oluşturulmuştur. AİHM bu kararlarında siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin ilke ve ölçütleri açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu ilke ve ölçütleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Siyasi parti kararlarında AİHS’in 11 inci maddesi, ifade özgürlüğünü koruyan 10 uncu maddeyle birlikte değerlendirilmelidir.
- Siyasi partilerin program ve projelerinin devletin anayasal yapısı ve ilkeleriyle uyuşmaması, bunların demokrasiyle de bağdaşmadığı anlamına gelmez. Buna göre, demokrasinin kendisine zarar vermediğı müddetçe, siyasi partiler mevcut anayasal düzeni sorgulayabilirler, farklı siyasi görüşleri savunabilirler.
- Siyasi parti özgürlüğüyle ilgili Sözleşmenin 11 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlama sebepleri oldukça dar ve katı yorumlanmalıdır.
- Siyasi partiler, inandırıcı ve zorunlu sebeplerle ve ancak istisnai olarak kapatılabilir.
- Bir siyasi partinin gerçekleştirdiğı faaliyetlerde kullandığı tüm yöntemler hukuki ve demokratik nitelikte olmalıdır.
- Siyasi partinin önerdiği değişikliklerin kendisi de bizzat temel demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir.
- Siyasi partinin tüzük veya programındaki ifadelerden hareketle kapatılması söz konusu olamaz, partinin somut öneri ve faaliyetleri olmalıdır.

- Siyasi partilere yönelik sınırlamalar, demokratik bir toplumda zorunlu ve meşru amaçla orantılı olmalıdır. Kapatma yaptırımının “zorlayıcı toplumsal ihtiyaca” cevap vermeye yönelik olması gerekir.

İddianamede siyasi partilerin yasaklanması konusunda AİHM kararları ile ortaya konulan ölçütlere yer verilmekle birlikte, bu ölçütlere göre neden AK Partinin kapatılması gerektiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Aksine, iddianamede yer verilen AİHM ölçütlerinin dikkate alınması halinde bu kapatma davasının hiç açılmaması gerekirdi.

Siyasi parti kapatma kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin koruduğu, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı dışında, en az üç temel hak ve özgürlüğün sınırlanması söz konusu olabilmektedir. Bunlar, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve serbest seçim hakkıdır. Siyasi partilerin kurulmaları ve örgütlü bir şekilde faaliyette bulunmaları Sözleşmenin 11 inci maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün bir gereğidir. Dolayısıyla, bir siyasi partinin kapatılması yaptırımı doğrudan bu özgürlüğün ortadan kaldırılması sonucunu doğurmaktadır. Diğer yandan, örgütlenme özgürlüğü düşüncüyü açıklamanın özel ve etkili bir yolu olduğu için, siyasi parti davalarında ifade özgürlüğünün sınırlandırılması da gündeme gelmektedir. Nitekim AİHM, örgütlenme özgürlüğünü koruyan 11 inci maddenin aynı zamanda ifade özgürlüğünü güvence altına alan 10 uncu madde ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir siyasi partinin kapatılması sonuçları itibariyle, kapatmaya neden olarak gösterilen parti mensuplarının milletvekilliklerini kaybetmelerine ve/veya beş yıl süreyle bir siyasi parti mensubu olarak siyaset yapamamalarına neden olabilmektedir. Bu da Sözleşme'nin 1 Nolu Ek Protokolünün 3 üncü maddesinde korunan serbest seçim hakkının ihlaline neden olabilmektedir.

Bu çerçevede partimiz hakkında düzenlenen iddianame paralelinde kapatma kararı verilmesi durumunda bunun Sözleşmenin bu üç maddesinin de ihlali olacağı açıktır.

2.1 AK Partinin kapatılmasına yönelik dava, ifade özgürlüğünün ihlalidir

AK Parti hakkında açılan bu dava, daha önce de belirtildiği gibi, bir ifade özgürlüğü davasıdır. Zira burada yargılamaya konu eylemlerden ziyade parti mensuplarının barışçıl görüş açıklamaları söz konusudur. Dolayısıyla, davada öncelikle ifade özgürlüğünün Sözleşmede belirlenen sınırların dışına çıkılıp çıkmadığına bakılması gerekmektedir.

Fikirlerin korunması ve serbestçe açıklanması, toplantı ve örgütlenme özgürlüğünün amaçlarından birisidir. Demokrasinin gereği gibi işletilmesinde ve çoğulculuğun

sağlanmasında oynadıkları rol dikkate alındığında, bu durum siyasi partiler için evleviyetle geçerlidir (TBKP/Türkiye, par.44; Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova, par. 62).

Demokratik rejimleri diğerlerinden ayıran temel özelliklerden biri, toplumsal ve siyasal meselelerin serbestçe tartışılabilceği bir zemin sunmasıdır. Toplumda var olan farklı görüşleri temsil eden siyasi partiler, seçimlerde ve seçimlerden sonra da her zeminde siyasi tartışmaya katılan aktörler konumundadırlar. AİHM'nin belirttiği gibi, siyasi partiler, sadece siyasal kurumlar içinde değil aynı zamanda toplumsal hayatın tüm düzeylerinde, **demokratik toplum kavramının özü olan siyasi tartışmaya ikame edilemez bir katkı yaparlar.** (Lingens/Avusturya, par. 42).

Tam da bu nedenle, toplumun farklı kesimlerini temsil eden siyasi parti mensupları için ifade özgürlüğü çok daha önemli hale gelmektedir. (Castells/İspanya, par. 42). Siyasi temsilciler, hiçbir baskı altında kalmadan, görüşlerini serbestçe dile getiremedikleri takdirde çoğulcu ve özgürlükçü demokrasiden bahsedilemez.

Diğer yandan, AİHM açısından ifade özgürlüğü, sadece lehte ve hoş giden söz ve düşünceler için değil, toplumun bir kesimini veya devleti şoke eden sözler için de geçerlidir. Bu anlamda, bir siyasi partinin görüşlerinin toplumun bir kesimi hatta tamamına yakını tarafından “aykırı” kabul edilmesi, bunların ifade özgürlüğü kapsamında olmadığı anlamına gelmemektedir. Bir siyasi partinin önerileri, devletin anayasal ilkelerine aykırı olabilir veya toplumda hakim olan görüşten farklı olabilir. Ancak, demokrasiyle bağdaştığı takdirde ve ölçüde bu önerilerden dolayı siyasi partilere yaptırım uygulanamaz. (Sosyalist Parti/Türkiye, par. 47; ÖZDEP/Türkiye, par. 41).

AİHM'in siyasi parti mensuplarının ifadeleri ile ilgili olarak çizdiği tek sınır “şiddete teşvik”tir. Bir siyasi partinin sınırlandırılması ancak yöneticilerinin “siyasi araç olarak şiddet kullanımını” savunmaları durumunda söz konusu olabilir. Bu durumda, AİHM siyasi partinin programı, organları ve/veya mensuplarıyla “etnik nefret, isyan veya şiddete teşvik” edip etmediklerine bakmaktadır. (Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par. 54).

Partimiz mensuplarının kapatma davasına konu olan sözlerinin hiçbirisi, kin, nefret veya şiddet söylemi içermemektedir. Tersine, bu sözlerin nerdeyse tamamında demokrasi, özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü, birlik ve beraberlik gibi barışçıl bir şekilde bir arada yaşamayı teşvik eden kavramlar egemendir. Zorlama ve ilgisiz yorumlarla bazı sözlerin “şiddet” çağrısı niteliğinde olduğunu söylemek ise kabul edilemez. Sözgelimi Başbakanın

kendisine 27 Mayıs sonrası idamlarının hatırlatılması üzerine söylediği “**Biz şuna inanıyoruz; biz yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız**” (İddianame, s.135) şeklindeki sözlerin şiddet çağrısı olarak ileri sürülmesi iyi niyetle bağdaşmamaktadır. Bu sözler, demokrasi ve millet iradesinin hakimiyeti uğruna her türlü fedakarlığı göze alan bir siyasi cesaretin ve kararlılığın yansımalarıdır.

Sonuç olarak, açıkça ifade özgürlüğü kapsamında olan beyanlardan dolayı bir siyasi partinin kapatılmasını istemek AİHS’in 10 uncu maddesine aykırıdır.

2.2 AK Partinin kapatılması, örgütlenme özgürlüğünün ihlali olacaktır.

Sözleşme’nin 11 inci maddesine göre toplantı ve örgütlenme özgürlüğü milli güvenlik, kamu emniyeti ve başkalarının haklarını koruma gibi nedenlerle sınırlanabilir. Ancak, bu sınırlamaların kanunla yapılması ve en önemlisi “demokratik toplumda gerekli” olması gerekir. AİHM’e göre, “demokrasinin düzenli işleyişinde siyasi partilerin oynadıkları hayati rol dikkate alındığında, 11 inci maddedeki sınırlama nedenleri siyasi partiler söz konusu olduğunda son derece dar yorumlanmalıdır”. Bu bağlamda “partilerin örgütlenme özgürlüğüne yönelik sınırlamaları, ancak inandırıcı ve zorunlu gerekçeler haklılaştırabilir”. (Sosyalist Parti v.d./Türkiye par. 50).

Diğer yandan, 11 inci maddenin ikinci fıkrasındaki “gerekli” sözcüğü, “zorlayıcı bir toplumsal gereksinim”in (*pressing social need*) varlığını şart koşmaktadır. Başka bir ifadeyle, ancak acil, kaçınılmaz toplumsal ihtiyaçlar, örgütlenme özgürlüğüne yönelik bir sınırlamayı “demokratik toplumda gerekli” kılabilir. (Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par.47).

Bir siyasi partiye müdahalenin “zorlayıcı toplumsal gereksinim” kriterine uygun olabilmesi, dolayısıyla örgütlenme özgürlüğünün sınırları dışında sayılabilmesi için aşağıdaki üç şartın birlikte gerçekleşmesi aranmaktadır:

- (a) Siyasi partiden kaynaklanan demokrasiye yönelik riskin yeteri kadar yakın/kaçınılmaz olduğunu gösteren ikna edici geçerli delillerin bulunup bulunmadığı;
- (b) Siyasi parti mensuplarının dava konusu eylem ve söylemlerinin ilgili partiye isnat edilebilir nitelikte olup olmadığı;

(c) Siyasi partiye isnat edilebilir nitelikteki eylem ve söylemlerin, söz konusu partinin “demokratik toplum” kavramıyla bağdaşır olmayan bir toplum modelini tasavvur ettiği ve savunduğunu açıkça gösterecek şekilde bir bütün oluşturup oluşturmadığı. (Refah Partisi/Türkiye, Büyük Daire, par.104; Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par.47).

AK Parti hakkında açılan davada, bu üç şartın bırakın birlikte gerçekleşmesini, ayrı ayrı dahi gerçekleşmesi söz konusu değildir. Şöyle ki:

(a) AK Partinin demokrasiye uzak ya da yakın bir risk oluşturduğuna dair hiçbir delil sunulamamıştır

Esasen bu konuda bir delil sunulması da mümkün değildir, çünkü partimiz kurulduğundan bu yana tüm gücüyle demokrasinin geliştirilmesi için çalışmaktadır. Varlık sebebi ve kuruluş gayesi demokrasiyi geliştirip pekiştirmek suretiyle temel hak ve özgürlükleri daha iyi korumak olan bir siyasi partinin demokrasiye tehlike teşkil etmesi düşünülemez.

AİHM, siyasi partilere yönelik müdahalelerin haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığını incelerken, sadece taraf devletin takdir yetkisini makul, dikkatli ve iyi niyetli bir şekilde kullanıp kullanmadığına bakmamaktadır. AİHM, aynı zamanda, sınırlamaya davanın bütünlüğü içerisinde bakarak, (a) müdahalenin “izlenen meşru amaçlarla orantılı” ve (b) sunulan sınırlama sebeplerinin “ilgili ve yeterli” olup olmadıklarını değerlendirmektedir. Bunu yaparken Mahkeme, “ulusal yetkililerin 11 inci maddedeki prensiplerle uyumlu standartları uyguladıkları ve ayrıca kararlarını ilgili olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayandırdıkları” konusunda ikna olmalıdır. (Jersild/ Danimarka, par. 31; Goodwin/Birleşik Krallık, par. 40; Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par. 49).

AK Parti hakkında açılan davada kapatma talebine gerekçe olarak sunulan eylem ve söylemlerin AİHM içtihatları ışığında “ilgili ve yeterli” olması gerekmektedir. Halbuki, tek tek incelendiğinde ileri sürülen gerekçelerin hiçbir şekilde “ilgili ve yeterli” olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, iddianamede yer verilen konuşmaların tamamı ifade özgürlüğü kapsamındadır. Dolayısıyla bunların partimizin kapatılmasında “ilgili ve yeterli” gerekçe oluşturmadıkları açıktır. İkincisi, iddianamede AK Partinin şiddete başvurabileceği yönündeki gerekçeler de tamamen ilgisiz varsayımlardan kaynaklanmaktadır. Başsavcılığın, kim olduğu ve partimizle ilişkisinin olup olmadığı bile

belirtilmeyen meçhul bir kişinin bir televizyon programında Mussolini'den bahisle yaptığı iddia edilen konuşmayla partimiz arasında irtibat kurmaya çalışması, sunulan gerekçelerin “ilgili” olmadığına tipik bir göstergesidir. Bunun gibi AK Partiyle uzaktan yakından ilişkisi olmayan Danıştay saldırısı failinin, belli karanlık odakların emellerine hizmet edecek şekilde, partimiz liderine yaptığı çağrının delil olarak sunulması tam bir kötüniyet ve kurgulamanın ürünüdür. Bu tür sözde gerekçeler kesinlikle AİHM İçtihadı çerçevesinde “ilgili ve yeterli” sebep olarak kabul edilemez.

AİHM, 14 Şubat 2006 tarihli Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova kararında başvuru partinin geçici olarak siyasi faaliyetlerinin durdurulmasına gerekçe gösterilen nedenlerin hiç birini “ilgili ve yeterli” görmemiştir. Hatta söz konusu muhalefet partisi tarafından organize edilen toplantıda iktidardaki Komünist Partiyi protesto etmek için söylenen ve içinde “Diktatör olmaktansa, holigan olmayı tercih ederim”, “Komünist olmaktansa ölmeyi tercih ederim” gibi sözlerin geçtiği şarkı da şiddet çağrısı olarak görülmüştür. Mahkeme, bu öğrenci marşının bir şiddet çağrısı olarak yorumlanamayacağını, ulusal makamların da bu sözlerin neden ve nasıl şiddete çağrı olduğunu açıklamadıklarını belirterek, bu yöndeki sınırlama sebebinin “ilgili ve yeterli” kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Mahkemeye göre, “bir siyasi partinin faaliyetlerinin yasaklanmasını, ancak siyasal çoğulculuğu veya temel demokratik ilkeleri tehlikeye düşürmek gibi çok ciddi ihlallerin bulunması haklılaştırabilir.” Mahkeme, söz konusu davada, başvuru partinin toplantısının, hükümeti şiddet yoluyla devirmeye çağrı içermediğini veya çoğulculuk ve demokrasi ilkelerini zedeleyecek hiçbir faaliyetin bulunmadığını, bu nedenle uygulanan yaptırımın belirtilen meşru amaçla orantılı ve “zorlayıcı toplumsal gereksinimi” karşılamaya yönelik olmadığını belirtmiştir. (Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova, par. 75, 76).

Başsavcılık, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de AK Partinin iktidarda olmasının demokrasiye yönelik tehlikeyi daha da “yakın” hale getirdiğini savunmaktadır. Buna göre, “Siyasi partinin iktidar olması, istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması olanağı bulunması nedeniyle demokrasi için tehlikeyi somut ve yakın kılar. Bu açıdan davalı partinin devleti teokratik bir yapıya dönüştürmesi beklenilmeden dava açılmıştır” (s.16).

Teorik düzeyde iktidarda bulunan her siyasi parti için üretilebilecek bu iddianın partimiz bağlamında hiçbir olgusal dayanağı yoktur. Dahası, belki yeni iktidara gelmiş ve icraatları henüz ortaya çıkmamış olan bir siyasi parti için böylesi bir “risk”ten söz edilebilir. Ancak,

AK Parti altı yıldır iktidarda olan bir partidir. Bu süre bir siyasi partinin amaç ve politikalarının belirlenmesi için yeteri kadar uzundur. AK Parti, bu süre içinde şimdiye kadar anayasal demokratik düzenin temel ilkelerini zedeleyici hiçbir girişimde bulunmamıştır. Anayasayı değiştirecek çoğunluğa sahip olmasına rağmen, yasama işlemlerinin anayasal denetimini veya idari işlemlerin yargısal denetimini ortadan kaldırmaya yönelik hiçbir düşüncesi ve girişimi olmamıştır. Bu çerçevede, AK Parti döneminde çıkarılan bazı yasalar hatta son örnekte olduğu gibi bazı anayasa değişiklikleri bile Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmiştir. Dolayısıyla bir iktidar partisinin “istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması”, onu demokrasi için “somut ve yakın tehlike” haline getirmez. Esasen etkin anayasal ve yargısal denetimin olduğu herhangi bir demokratik rejimde böylesi bir tehlikeden de bahsedilemez.

Kaldı ki, AK Parti hükümetleri en başından itibaren anayasal demokrasinin evrensel ilkelerinin kökleşmesi için gerekli tüm siyasi, hukuki ve ekonomik adımları atmış; özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliğiyle entegrasyonu için gece gündüz çalışmıştır. Bu yönde önceki iktidarlar döneminde başlatılan reform süreci hızlandırılarak, başta Anayasa olmak üzere yasalar ve diğer hukuk kurallarındaki değişiklikler birbiri ardına çıkarılmıştır. Nitekim, Avrupa Komisyonu'nun yıllık ilerleme raporlarında bu gelişmelerden duyulan memnuniyet açıkça dile getirilmiştir. Kısacası, Kopenhag siyasi kriterleri arasında yer alan demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusunda çok önemli ilerlemeler sağlayan ve bu yolla ülkeyi AB'ye bir adım daha yaklaştıran bir iktidar partisinin demokrasiyle bağdaşmayan bir projeye sahip olduğu iddiasının hiçbir dayanağı yoktur. Bu tür bir iddia, ancak bir hayal ürünü olabilir.

Bu hayali iddiayı inandırıcı kılmak amacıyla sunulan deliller, AİHM'in içtihatları ışığında ortaya çıkan delil hukuku bakımından hiçbir değere sahip değildir. “Delil” olarak sunulan parti mensuplarına ait konuşmaların, yukarıda açıklandığı üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 uncu maddesinde korunan ifade özgürlüğünün kapsamı içinde olduğu açıktır. Bu konuşmaların içerikleri analiz edildiğinde, neredeyse tamamının eşitlik, özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü ve bir arada yaşama gibi demokratik toplumun temel değerlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu sözlerin hiçbirinde ifade özgürlüğü konusunda AİHM'in kırmızı çizgileri olan şiddet kullanmaya, silahlı mücadeleye veya ayaklanmaya teşvik söz konusu değildir. Sonuç olarak, partimizin amaçlarının “demokrasiyle bağdaşmadığı” şeklindeki asılsız ve mesnetsiz iddiaların gerekçesi olarak

sunulan sözde “deliller”in Avrupa İnsan Hakları Hukuku bağlamında da delil vasfı bulunmamaktadır.

(b) Parti mensuplarına atfedilen söz ve eylemlerin önemli bir kısmı AK Partiye isnat edilebilir nitelikte değildir.

Partiyle ilgisi bulunmayan kişilerin eylem ve söylemlerinden dolayı partinin sorumlu tutulması hiçbir hukuk anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Bu AİHM açısından da kabul edilemez bir durumdur. Parti mensuplarının dava konusu söz ve eylemlerinin bile partiye isnat edilebilir olup olmadığını inceleyen AİHM’in, partiyle hiçbir hukuki bağı bulunmayan kişilerin eylem veya sözlerinden dolayı partinin sorumlu gösterilmesini kabul edeceğini düşünmek imkansızdır.

Ayrıca, parti lideri veya üyelerinin bazı sözleri de partiye isnat edilebilir nitelikte değildir. Başta Genel Başkan olmak üzere bazı parti mensuplarının, AK Parti kurulmadan çok önce yaptıkları konuşmaların partiye isnat edilmesi, aslında delil bulamama, dolayısıyla delil oluşturma gayretlerinin tipik bir göstergesidir.

Aynı şekilde, partimizin yetkili organlarının benimsemediği ve benimsemediğini de ilgililer hakkında disiplin işlemleri yapmak suretiyle açıkça gösterdiği bazı konuşmaların da isnat edilebilir nitelikte olmadıkları açıktır.

(c) AK Partinin tasavvur ettiği ve savunduğu toplum modeli “demokratik toplum”dur

AİHM, siyasi partiler içerisinde bazı üyeler demokrasiyle bağdaşmayan nitelikte münferit eylem ve beyanlarda bulunsa bile bunların tek başına partinin yasaklanmasına yol açmayacağını kabul etmektedir. Bu nedenle, alt alta sıralanan “ilgili ve yeterli” delillerin aynı zamanda bir bütün olarak, söz konusu partinin savunduğu antidemokratik bir siyasi modelin açık ve anlaşılabilir bir resmini çizmesi gerekmektedir. Oysa mevcut davada, ileri sürülen gerekçeler ne tek tek ne de bir bütün olarak böyle bir modelin silüetini dahi ortaya koyamamaktadır.

İddianamede AK Partinin önceki bazı partilerin devamı olduğunun ileri sürülmesi ve sık sık AİHM’in Refah Partisi kararına atıf yapılması da, birbiriyle ilgisiz konuların ilgiliymiş gibi gösterilmesidir ve bu anlamda tam bir hedef saptırma örneğidir. Ortada birbirinden tamamen farklı iki siyasi parti vardır. AİHM’in Refah kararının isabetli olup olmadığı bir yana, bu kararla partimiz hakkındaki davanın hiçbir benzerliği yoktur.

İlk olarak, AİHM Refah Partisinin kamuoyu yoklamalarına göre sürekli yükselişte olduğunu ve tek başına iktidara gelme olasılığının yüksek olduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre, tek başına iktidara geldiğinde bu partinin demokrasiye aykırı bir “toplum modeli”ni hayata geçirmesi ihtimali vardır (Refah ve diğerleri/Türkiye, Büyük Daire, par.107, 108). Bu nedenle, “demokrasiye aykırı politikaları ve söylemleri” olan bir siyasi partinin iktidarı ele geçirerek, parlamentoda istediği kanunları önermesini beklemek gerekmemektedir (par. 110). Oysa mevcut davada, AK Partinin iktidarı tek başına ele geçirmesi ve programını hayata geçirme şansını elde etmesi diye bir durum söz konusu değildir. AK Parti, altı yıldır zaten tek başına iktidardır. Ayrıca, AK Partinin politikaları ve söylemleri de Sözleşmede korunan hak ve özgürlüklerin tüm toplumu kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasına ve demokrasinin konsolidasyonuna yöneliktir.

İkincisi, AİHM’in Refah davasında kabul ettiği kapatma gerekçeleri de bu davada kesinlikle geçerli değildir. Mahkeme, Refah Partisinin kapatılması kararının “zorlayıcı toplumsal gereksinim” kriterini karşıladığı sonucuna ulaşırken; bu partinin (a) dini inançlar arasında ayrımcılığa yol açacak bir çok hukukluluğu savunduğunu, (b) bu çerçevede şeriat hükümlerinin uygulanmasını amaçladığını ve (c) partililerin siyasi yöntem olarak şiddet kullanımını dışlamadığını belirtmiştir (RP/Türkiye, par.116).

Başsavcılık, RP ile AK Parti arasında zorlama bir benzerlik kurabilmek için bu iddiaları temellendirecek gerekçelerin partimiz hakkında açılan davada da geçerli olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda AK Partinin çok hukukluluk anlayışını savunduğu ileri sürülmekte, ancak bu konuda hiçbir somut delil sunulmamaktadır. AK Partinin vatandaşların kendi farklı haklarına tabi olması gerektiğine dair hiçbir söylemi veya eylemi bulunmamaktadır. Aksine partimiz hukuk birliğini savunmaktadır. Nitekim çok hukukluluğu savunan bir siyasi partinin, iç hukukunu Avrupa standartlarına çıkarmaya çalışarak AB hukuk düzenine ve böylece evrensel hukuka uygun hale getirme çabası da anlamsız kalacaktır.

İddianamede çok hukukluluk tezinin tek delili olarak Başbakan’a atfen “Af yetkisi maktulün mirasçılara aittir” şeklindeki söz gösterilmiştir. Bu beyan, din hükümlerini referans gösterme çabalarının örneği olarak sunulmuştur. Oysa burada af yetkisinin maktulün mirasçılara bırakılmasına dair sözün çok hukuklulukla ilgisi yoktur. Başbakan bu sözle kanuni bir düzenleme yapılarak af yetkisinin mağdura bırakılmasını değil, adi suçlar bakımından sık sık af kanunu çıkarılarak toplumdaki adalet duygusunun zedelenmemesi gerektiğine işaret etmiştir.

Konuşmanın içeriği bütünüyle incelendiğinde, ülkemizde sık sık uygulanan affın toplumda rahatsızlıklar meydana getirdiği, özellikle zarar görenlerin ya da ölenlerin yakınları tarafından da dile getirilen bir olgu olduğu anlaşılacaktır. Bu çerçevede af yetkisinin devlet tarafından sıklıkla kullanılmasının, ölenin ya da zarar gören insanların yakınlarını veya kendilerini vicdanen rahatsız ettiği, bunun suçları önlemek yerine artmasını teşvik edeceği, bu nedenle toplum vicdanında genel olarak kabul görmeyeceği dile getirilmiştir. Kısacası eleştirilen konu af uygulamasının toplum vicdanlarında oluşturduğu rahatsızlıktır.

Diğer yandan, partimizin şeri hükümlerin uygulanması ve bu amaçla şiddete başvurulabileceği yönünde bırakın eylemi, en ufak bir söylemi hatta iması bile bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Başsavcılığın AK Partinin siyasi programının demokrasiyle bağdaşmadığına dair iddiası boşlukta kalmaktadır.

Partimiz hakkında açılan davada delillerin büyük bir kısmı, parti yetkililerinin başörtüsüyle ilgili açıklamalarından oluşmaktadır. **Halbuki AİHM'e göre başörtüsüne ilişkin açıklamalar, Türkiye'deki laik rejime yönelik bir tehdit oluşturmamaktadır** (RP/Türkiye, par.73). Bu durum, Başsavcının AİHM Refah Kararı ile Ak Parti hakkındaki dava arasında kurmaya çalıştığı irtibatın mevcut olmadığını ortaya koymaktadır.

2.3 AK Partinin kapatılmasına yönelik dava, serbest seçim hakkının ihlalidir

Bir siyasi partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle partili milletvekillerinin parlamento üyeliğinin düşürülmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partide yer alamaması yaptırımı, AİHS'in 1 nolu Protokolünün 3 üncü maddesine aykırılık sonucunu doğurabilecektir. Bu maddeye göre, "Yüksek Sözleşmeciler Tarafından, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler".

AİHM **Sadak/Türkiye** (2002) kararında, başvuru sahiplerinin partilerinin kapatılması sonucu otomatik olarak milletvekilliklerinin düşmesini **orantısız** bir yaptırım olarak görmüştür. Mahkemeye göre, bu yaptırım Sözleşmenin 1 Nolu Protokolünün 3 üncü maddesinde korunan seçilme ve parlamento üyesi olma hakkının özünü bağdaşmadığı gibi, başvuru sahiplerini parlamentoya üye olarak gönderen seçimin egemen iradesini de ihlal etmiştir (par.40).

Daha yakın tarihli **Sobacı/Türkiye** (2007) kararında da AİHM, Fazilet Partisinin kapatılması sonucu milletvekilliği düşürülen başvuru sahibinin serbest seçilme hakkının

ihlal edildiğini belirtmiştir. Mahkemeye göre, milletvekilliğinin düşürülmesi yaptırımı çok ağır bir yaptırım olup izlenen meşru amaçla orantılı değildir. Dolayısıyla, Sadak/Türkiye kararında olduğu gibi, burada da bir yandan “başvuru sahibinin seçilme ve yasama görevini yerine getirme hakkı”, diğer yandan da “onu milletvekili seçmiş olan seçmenin egemen iradesi” ihlal edilmiştir (par. 31-33).

Aynı şekilde, partilerinin kapatılması sonucu haklarında beş yıl parti yasağı getirilen Nazlı Ilıcak, Merve Kavakçı ve Mehmet Sılay’ın başvuruları üzerine, 2007 yılında AİHM, Sözleşmede korunan serbest seçim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM’in bu kararlarına göre, Anayasanın milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıllık parti yasağı sonuçlarını doğuran hükümleri siyasi parti mensupları bakımından oldukça ağır bir yaptırım öngörmektedir.

Tüm bu kararlardan da anlaşılacağı üzere, AİHM siyasi partilerin kapatılmaları sonucu kapatmaya neden olarak gösterilen kişiler hakkında uygulanan milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamaması şeklindeki yaptırımları izlenen meşru amaçlarla orantısız, dolayısıyla demokratik toplumda gereksiz bulmuştur.

Sonuç olarak, AK Partinin kapatılması sonucu bu tür yaptırımların uygulanması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 1 Nolu Ek Protokolünün 3 üncü maddesine ve AİHM’in bu maddeyle ilgili yerleşik içtihadına aykırılık teşkil edecektir.

V. PARTİMİZE VE MENSUPLARINA YÖNELİK İTHAMLAR MESNETSİZDİR

1. Parti mensuplarının açıklamaları ve faaliyetleri ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamındadır ve laikliğe aykırı değildir

Bu davanın en önemli özelliği bir ifade özgürlüğü davası olmasıdır. İddianamede, militan laiklik anlayışı ile bağdaşmayan ifadeler kapatma nedeni olarak gösterilmektedir. Oysa özgürlükçü bir demokraside siyasi partilerin kamusal sorunlar konusunda farklı politikaları savunmalarından daha doğal bir şey olamaz.

İddianamede yer alan, başörtüsü, katsayı, Kur’an kursları gibi konularda, çoğu zaman basının soruları üzerine gündeme getirilen anlık açıklamalar şeklinde gelişen konuşma ve demeçler, bazı çevreler tarafından beğenilmese de ifade özgürlüğü kapsamındadır.

Öte yandan, yapılan konuşmalar delil olarak sunulurken AK Parti hakkında kapatma davası açılması doğru değildir. Anayasanın 68 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında siyasi partilerin “eylemleri” dolayısıyla kapatılabileceği belirtilmiş, yine Anayasanın 69 uncu maddesinin 6 ncı fıkrasında da “68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılması” ifadesine yer verilmiştir. 1995 ve 2001 yılında Anayasaya dahil edilen bu hükümlerle Anayasa koyucu artık siyasi partilerin faaliyetleri dolayısıyla kapatılabilmesi için açıkça “eylem”lere dayanılması koşulunu aramaktadır. Oysa iddianamede AK Parti mensuplarının yapmış olduğu konuşmalar delil olarak gösterilmektedir.

Başbakanın, başörtüsünün dini inancın gereği olup olmadığı hususunun din bilginleri (ulema) tarafından tartışılacak bir konu olduğuna işaret eden açıklaması da iddianamede (s.44-45) laikliğe aykırı delil olarak gösterilmiştir. Oysa, Başbakanın iddianamede yer verilen bu sözleri, hukuk sistemimizde yer alan ve uygulanan bilirkişilik müessesine ilişkindir. Bu sözler, hukuk devletindeki adil yargılanma hakkının önemli bir unsuru olan “bilirkişilik” bağlamında değerlendirilmelidir. Laik bir hukuk devletinde yargıçların bir dinin gerekleri konusunda uzman olmaları beklenemez. Teknik bilgi ve birikim gerektiren bu hususun yargılama sırasında konunun uzmanlarına sorulması laiklik ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir.

Nitekim uyuşmazlık konusunun, dinsel içerikli bir konu olması durumunda din bilginlerinin görüşlerine “bilirkişi” olarak başvurulması yargıda da benimsenen bir yöntemdir. Özellikle dini vakıf ve derneklerle ya da dini yayın yapan kuruluşlarla ilgili uyuşmazlıklarda, yargı mercilerinin konu hakkında karar verebilmek için konunun dinsel boyutuna dair bilirkişi görüşüne başvurduğu bilinmektedir.

Örneğin, bir yayının içeriğini oluşturan Hıristiyanlık yaşam felsefesi ve motiflerinin tek bir inanca yönelik olarak toplumda özgürce kanaat oluşmasını engelleyecek biçimde verilmesinin, toplumun milli ve manevi değerlerine aykırılık oluşturup oluşturmadığı konusundaki bir olayda, Danıştay 13. Dairesi şu şekilde karar vermiştir: “Söz konusu yayın içeriğinin, işlem tesisine neden olan toplumun milli ve manevi değerlerine ve Türk aile yapısına aykırı nitelikte olup olmadığı hususunun belirlenmesi, bu konuda uzman kişilerden oluşturulacak bir heyete bilirkişi incelemesi yaptırılmasını gerektirmektedir.” (E. 2005/588, K. 2005/692, K.T. 8.2.2005).

Bu davada çok değişik konularla ilgili olarak yargı kararları, yüksek mahkeme başkanlarının açıklamaları, Cumhurbaşkanının ifadeleri ve geri gönderme gerekçelerinde

yer verdiği değerlendirmeleri hakkında AK Parti Genel Başkanı ve partimiz mensuplarınca yapılan eleştiriler aleyhimize delil olarak gösterilmektedir. Oysa bu tür karar ve açıklamaların eleştirilemeyeceğine dair ne bir Anayasa ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi yüksek mahkeme başkanları ve Cumhurbaşkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir.

Gerek Genel Başkanımızın ve gerekse diğer parti mensuplarımızın Başsavcılığın iddianamesi ve esas hakkındaki görüşünde laikliğe aykırı söz ve faaliyetleri olarak sıralanan hususlar ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında olup, bunlarda laikliğe aykırılık bulunmamaktadır. Esas hakkındaki bu layihamızın ekinde söz konusu iddialar tek tek cevaplandırılmaktadır. (**EK-1:** Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN , **EK-2:** Partimizin diğer mensupları ile ilgili ifadelerin cevapları)

2. Partimizi “şiddet”le ilişkilendirme gayreti abesle iştigaldir

İddia makamı, esas hakkındaki görüşünde, Venedik Komisyonu raporunda siyasi partilere yönelik yasaklama nedenlerinin şiddetle sınırlı olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre, “Venedik Komisyonu raporunda yer alan yasaklama ilkeleri, yalnızca ‘şiddet’ ile sınırlı değildir. Yasaklama ilkeleri arasında; ‘ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük’ de bulunmaktadır.” Başsavcılık, “Laikliğin dinsel hoşgörüyü sağlayan, güvence altına alan bir ilke olduğu gerçektir” sözüyle dolaylı olarak laikliğin Venedik Kriterleri arasında yer aldığını ima etmektedir (s.13).

Venedik Komisyonu, siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılmaları konusundaki 2000 tarihli raporunda şu yedi kriteri belirlemiştir:

“1. Devletler, herkesin serbestçe siyasi partiler bünyesinde bir araya gelme hakkını tanımalıdır. Bu hak, siyasi görüşlere sahip olma ve kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın ve sınırlar dikkate alınmaksızın bilgi alma ve yayma özgürlüğünü de kapsamaktadır. Siyasi partilere yönelik kayıt zorunluluğu tek başına bu hakkın ihlali olarak kabul edilemez.

2. Siyasi partilerin faaliyetleri üzerinden söz konusu bu temel insan haklarının kullanımına yönelik sınırlamalar, normal ve olağanüstü dönemlerde Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi ile diğer uluslararası sözleşmelerin hükümlerine uygun olmalıdır.

3. Siyasi partilere yönelik yasaklama veya kapatma yaptırımı, sadece partilerin şiddet kullanımını savunma veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasi bir araç olarak kullanma, böylece anayasayla güvence altına alınan hak ve özgürlükleri ortadan kaldırma durumlarında haklılaştırılabilir. Bir siyasi partinin anayasada barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak görülemez.

4. Bir siyasi parti, partinin yetkilendirmediği üyelerin siyasi faaliyetleri çerçevesinde münferit davranışlarından dolayı sorumlu tutulamaz.

5. Özellikle çok ağır bir tedbir olan siyasi partilerin yasaklanması veya kapatılması, nihai yaptırım olarak kullanılmalıdır. Hükümetler veya diğer devlet organlarının, yetkili yargısal organdan bir siyasi partinin yasaklanması veya kapatılmasını talep etmeden önce ülkenin durumunu dikkate almak suretiyle partinin gerçekten hür demokratik siyasi düzene veya bireysel haklara yönelik tehlike oluşturup oluşturmadığını ve varsa bu tehlikenin daha hafif tedbirlerle önlenip önlenemeyeceğini değerlendirmesi gerekmektedir.

6. Siyasi partilerin yasaklanmasına ya da kapatılmasına yönelik hukuki tedbirler, anayasaya aykırılık şeklindeki yargısal kararın sonucu olmalıdır. Bu tedbirler, aynı zamanda, orantılılık ilkesine uygun ve istisnai nitelikte olmalıdır. Bu tür yaptırımların, sadece parti üyelerinin değil, bizzat partinin anayasal olmayan araçlar kullanmak veya kullanmaya hazırlanmak suretiyle siyasi hedefler izlediğine dair yeterli delillere dayandırılması gerekmektedir.

7. Bir partinin yasaklanması veya kapatılması kararı Anayasa Mahkemesi veya başka ilgili yargısal organlar tarafından, hukuka uygunluk, alenilik ve adil yargılanma güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek alınmalıdır.”

Bu kriterlerden anlaşılacağı üzere, siyasi partiler ancak şiddet kullanımını savundukları veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasal bir araç olarak kullandıkları takdirde, yargılama güvencelerine sahip bir prosedür izlenmek koşuluyla ve son çare olarak kapatılabilmektedir. **Dolayısıyla yasaklama ilkeleri “şiddet”le sınırlıdır. İddia makamının “şiddet” dışında saydığı “ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük” müstakil yasaklama ilkeleri değildir.** Bunlar, Venedik Komisyonu raporunun temel

kriterleri açıklayan ekinde yer alan ve şiddetle bağlantılı olarak bahsedilen kavramlardır. Nitekim, “Açıklayıcı Rapor”un 10 uncu paragrafına göre yasaklamaya “yetkili organların bir siyasi partinin şiddeti (şiddetin özel yansımaları olarak ortaya çıkan ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük/tahammülsüz dahil olmak üzere) savunduğuna veya terörist yahut yıkıcı faaliyetlere karıştığına dair yeterli delile sahip olması gerekmektedir.” (EK- 6: Venedik Komisyonu Raporu)

Kaldı ki, hoşgörüsüzlük bir siyasi parti için tek başına bir yasaklama kriteri olarak alınsa bile, AK Partiye isnat edilebilecek bir nitelik olamaz. Başta partimiz genel başkanı olmak üzere, tüm organ ve üyeleriyle kurulduğundan beri herkesi kucaklamaya çalışan, farklılıklara saygıyı ve bir arada yaşama hedefini siyasi önceliği haline getiren bir siyasi partinin “hoşgörüsüzlük”le itham edilmesi akla, mantığa ve insaf ölçülerine aykırıdır. İşin üzücü yanı, partimize yönelik böylesi bir ithamın farklı olan her şeye ve herkese karşı tahammülsüzlüğün nerdeyse her satırına sindiği bir iddianamede ve esas hakkındaki görüşte dile getirilmiş olmasıdır.

Diğer yandan, Venedik Komisyonu kriterlerinin bağlayıcı olmadığını ifade eden iddia makamının, esas hakkındaki görüşünde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM)’nin siyasi parti yasakları konusunda aldığı tavsiye niteliğindeki kararına atıf yapması ve söz konusu kararın İngilizcesini ekte sunması ilginçtir. Başsavcılığa göre, AKPM “Venedik İlkelerinden farklı olarak bir parti sivil barışı ve demokratik anayasal düzeni tehlikeye sokuyorsa bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi, kapatılabileceği kuralını getirmiştir” (s.14).

Esas hakkında görüşe eklenen söz konusu kararı okuyacak kadar İngilizcesi olan herhangi bir kişinin hemen fark edebileceği gibi, **“bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi”** ibaresi kararın aslında olmayan bir ilavedir. Esasen bu karar, **siyasi partilerin kapatılması konusunda yeni bir kriter getirmemekte, Venedik Kriterlerini tekrarlamaktadır.** Dolayısıyla “Venedik İlkelerinden farklı olarak” ibaresiyle, Avrupa siyasi kurumlarının “şiddet” dışında kriterler geliştirdiği izlenimi verilmek istenmektedir. Başsavcılığın, mevcut davayı haklılaştırmak amacıyla bu tür uluslararası belgelerin anlamlarında yaptığı çarpıtmalar manidardır.

Anayasa Mahkemesini bu konuda doğru bilgilendirmek amacıyla, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisininin 1308 sayılı kararında ortaya konan ilkeleri aynen belirtmekte fayda vardır. AKPM, siyasi partilere yönelik yaptırımlar konusunda üye devletlere şu ilkelere uymaları çağrısında bulunmuştur:

- i. Siyasal çoğulculuk her demokratik rejimin temel ilkelerinden biridir;
- ii. Siyasi partilere yönelik sınırlama ve kapatma yaptırımları, ilgili partinin şiddet kullanması veya toplumsal barışı ve ülkenin demokratik anayasal düzenini tehdit etmesi durumunda uygulanabilecek istisnai tedbirler olarak görülmelidir;
- iii. Mümkün olduğu ölçüde, kapatmadan daha hafif tedbirlere başvurulmalıdır;
- iv. Bir siyasi parti, üyelerinin parti tüzüğüne veya faaliyetlerine aykırı eylemlerinden dolayı sorumlu tutulamaz;
- v. Bir siyasi parti, ülkenin anayasal düzenine uygun olarak ve adil yargılamanın tüm güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek, en son çare olarak yasaklanabilir veya kapatılabilir;
- vi. Üye devletlerin hukuk sistemleri, partileri sınırlamaya yönelik tedbirlerin yetkililer tarafından keyfi uygulanmasını engellemek için özel hükümlere yer vermelidir”.

İddianamede sunulan hiçbir delilde partimize isnat edilebilecek herhangi bir şiddet, şiddete çağrı ve suça teşvik edici unsur yer almamaktadır. Nitekim iddianamede, partinin şiddetle ilişkilendirilmeye çalışılması bağlamında yapılan değerlendirmede konunun ne derece tutarsız, art niyetli ve zorlama yorumlama ile birlikte sunulmaya çalışıldığı da rahatlıkla fark edilebilmektedir. İddianamedekin aksine, iktidarda bulunduğu zaman içerisinde çok değişik vesilelerle AK Parti, ısrarlı biçimde birlik, bütünlük ve barışa vurgu yapan söylemleriyle aslında iddianamedeki bu tezi açıkça çürütmektedir.

Başsavcı, hem iddianamede hem de esas hakkındaki görüşünde akıl ve mantık kurallarını alt üst edecek şekilde partimizle şiddet arasında zoraki bir bağlantı kurmaya çalışmaktadır.

Aslında AK Parti mensuplarının ısrarlı bir şekilde şiddeti reddeden açıklama ve tutumları iddianamenin bu konuda ne derece gerçeklikten uzak ve önyargılı biçimde hazırlandığını gözler önüne sermektedir. AK Parti, terör ve şiddeti kesin biçimde reddeden, bunu da eylem ve söylemleriyle açık biçimde ortaya koyan bir partidir. Buna karşın Başsavcı, parti üyesi olmayan kişilerin televizyonlarda yaptığı konuşmaları bile partiye isnat etmeye çalışmaktadır. Parti üyesi olmayan kişilerin eylem ve söylemleri ile parti arasında bağ kurmaya çalışmak hukuka aykırıdır. Tıpkı “İlimli İslam projesi” gibi öteden beri belli

odaklarca AK Parti'ye isnat edilmeye çalışılan yakıştırmanın da, Başsavcının iddialarına esas teşkil etmesi gibi, bu konu da Başsavcının siyasi yaklaşımını da ortaya koymaktadır.

Partimiz demokratik özgürlükçü ortamı şiddet ve terörün en büyük düşmanı olarak görmektedir. AK Parti, bunun için çoğulcu demokrasiye sahip çıkılmasını, iktidara gelmede ve onu koruma yolunda şiddetin değil demokratik seçimlerin geçerli olduğunu savunan ve bunu eylem ve söylemlerine de açıkça yansıtan bir partidir.

Terör ve şiddete karşı gerek içeride ve gerekse dışarıda yürütülen kararlı mücadele kamuoyunun da bilgisi dahilindedir. AK Parti Genel Başkanı değişik konuşmalarında ısrarla “terörün dini, ırkı, milleti, vatani yoktur.” Nereden gelirse gelsin terörizmin içinde olan, terörizmin hedeflerini benimseyen herkes teröristtir. Buna karşı mücadelemizi sonuna kadar vermeye devam edeceğiz” diyerek, terörle hem içeride hem de dışarıda sonuna kadar mücadele edileceğini vurgulamıştır. (ANKA-28.12.2007) (EK- 7)

İddianamede partimiz mensupları ile ilgili delillerden hiçbirisinde en ufak bir şiddet içeren, şiddetle bağlantı kurulması mümkün olan ya da tahrik çağrısı olarak nitelendirilebilecek bir ifade yer almamasına rağmen, tamamen zorlama ve artniyetli yorumlarla şiddet bu sürecin içerisine sokuşturulmaya çalışılmaktadır. Partimizi şiddetle ilintili gösterme gayreti akıl ve mantığın sınırlarını zorlamaktadır.

Başsavcılığın toplumda infial uyandıran ve herkes tarafından lanetlenen Danıştay saldırısı ile, Genel Başkanın sözleri arasında dolaylı bir bağ kurma çabaları ve bu olayın faillerinin kullandığı bazı sözlerin partinin yaklaşımlarına bağlanmaya çalışılması son derece tehlikelidir. Başsavcının, kapatma davasında bu elim olayı partimizin aleyhine kullanmak istemesi kabul edilemez.

Türkiye'yi kaosa sürüklemek isteyen odakların tezgahladığı iğrenç Danıştay saldırısıyla, partimiz arasında bir ilişki kurmaya yönelik ifadeler, en hafif tabirle, iftiradır. Başsavcılık, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de, “bir iktidar partisinin tehdit ve hakarete varan açıklamalarının bu tür saldırıları cesaretlendireceği açıktır” demek suretiyle adeta bu iftira kampanyasına iştirak etmektedir. Partimizin herhangi bir yargı organına karşı “tehdit ve hakaret” içeren en ufak bir açıklaması olmamıştır. Kamu adına görev yapan bir yargı mensubunun böyle bir iddiada bulunurken, açık ve somut “tehdit ve hakaret” örnekleri vermesi gerekirken, bunun yerine genel ve soyut kategorik ifadelerin arkasına sığınarak yargıda bulunması kabul edilemez. Ayrıca, her siyasi parti gibi, AK Parti de savunduğu temel ilkelere aykırı bulduğu yargı kararlarını eleştirmiştir ve eleştirmeye de

devam edecektir. Demokratik rejimlerde, yargı kararlarına uymak farklı bu kararları eleştirmek farklıdır. Unutulmamalıdır ki, eleştirinin olmadığı yerde dogmatizmin saltanatı vardır.

Başsavcılığın bu nedensellik mantığı bizi kabul edilemeyecek sonuçlara götürür. Sözelimi, hakkımızda düzenlenen ve partimizi laikliğe aykırı eylemlerin odağı ve demokrasiye yönelik bir tehdit olarak gösteren iddianameden sonra partimiz mensuplarına karşı bir saldırı olduğu takdirde bunu Başsavcının cesaretlendirdiği söylenebilir mi?

Yine İddianamede “Bu yolda siyasal İslam'ın ya da Türkiye'ye giydirilmek istenen ‘ılımlı İslam’ modelinin bir şeriat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür” denilmektedir. (s.114). İddianamenin değerlendirme kısmında yer alan bu hususun Anayasa Mahkemesini etkilemeye yönelik olduğu açıkça sezilmektedir.

İktidar partisi ile şiddet arasında bağlantı kurulurken iddianamede yer verilen ve bünyesinde ciddi bir mantıksal çelişki barındıran şu görüşün kabulünün de imkansız olduğu açıktır: “Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımını, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur” (s.157).

İddianamedeki bu ifade ile **aslında şiddet kullanımının söz konusu olmadığı da açıkça tescil edilmektedir**. Ancak, aynı yerde, şiddetin bundan sonraki dönemlerde kullanılabileceği biçiminde bir kehanette bulunularak, bu nedenle partinin kapatılması gereğine değinilmektedir. Unutmamak gerekir ki, Türkiye demokratik bir hukuk devletidir. Demokratik hukuk devletinde siyasi iktidarın nasıl denetleneceği de bellidir. Partimizin ileride şiddete başvurabileceği varsayımı tamamen vehimlere dayalı bir iddiadır. Demokratik bir hukuk devletinde tüm icraatları hukuka uygun olan bir iktidar partisinin kapatılmak istenmesi kabul edilemez.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu ifadeler de ilginçtir:

“Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler

isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda ‘türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını’ çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye’de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir” (s.117) .

Böyle bir televizyon konuşması, hangi partimiz tarafından nerede, ne zaman ve hangi televizyonda yapılmıştır? Eğer böyle bir konuşma var ise, parti ile ilgisi bulunmayan - yönlendirilmiş- bir kişiye mi aittir? Yoksa parti yasaklamada sadece şiddeti ölçü alan Venedik kriterlerinin gerçekleştiği izlenimini uyandırmak için herkesi güldürecek uydurma delil mi yaratılıyor? İddianamede dayanılan diğer konuşmalar eklerde yer almasına rağmen, bu faili meçhul ve içeriği hiçbir şekilde kabul edilemeyecek konuşma neden ekler arasında bulunmamaktadır?

Görüldüğü gibi iddianame, olgulardan tamamen uzak bir şekilde ideolojik kaygılara dayalı bir iddiaya delil üretme çabası içindedir. İddianamedeki partimizin şiddetle ilişkisini kurmaya yönelik tüm ifadeler, tamamen hayal dünyasında üretilen spekülasyon ve vehimlerden ibarettir.

Ayrıca, partimiz dışında bazı basın ve yayın organlarında farklı kişilerin din özgürlüğü ve laiklik bağlamında ortaya koydukları kişisel görüş ve değerlendirmelerle partimizin doğrudan ya da dolaylı olarak hiçbir ilgisi olmadığı halde, böyle bir irtibat varmış gibi gösterilmeye çalışılması hukuk devletinin gerektirdiği asgari iyi niyet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianameye göre “davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, **iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur.** Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır” (s.158). Bu ifade ile ilgili olarak öncelikle şu soru akla gelmektedir: “İktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle”nin varlığı nasıl tespit edilebilmiştir? Başsavcının bu tespiti hangi teknolojik ölçüm aletlerini kullanarak ulaştığı büyük bir merak konusudur. Acaba Başsavcıya bu konuda “sessiz kitleler”den ulaşan milyonlarca şikayet mi vardır? Varsa her türlü gazete haberini iddianameye “delil” olarak ekleyen bir makam, bu şikayetleri neden eklememiştir?

Kaldı ki, iddianamede ileri sürüldüğü gibi AK Parti'ye karşı olan ve pek de sessiz oldukları söylenemeyecek hatırı sayılır miktarda sesli bir muhalefet de vardır. Nitekim “Cumhuriyet mitingleri” olarak adlandırılan protesto girişimlerinde partimizin politikalarına yönelik olarak oldukça sesli ve hiç de “çekingen” sayılamayacak bir muhalefet yürütülmüştür. Bu tür muhalefet girişimlerinin ardından yapılan 22 Temmuz 2007 seçimlerinde partimiz, büyük bir çoğunluğu “sessiz kitleler”den olmak üzere, kullanılan oyların yaklaşık yarısını alarak ikinci kez tek başına iktidara gelmiştir. **Bu sonuç bile, tek başına toplumun iktidarımızdan tedirgin olmak bir yana, memnuniyetinin artarak devam ettiğinin “demokratik ölçüm aletleri”yle kesin olarak teyit edilmiş bir delildir.**

3. Partimizi “hoşgörüsüzlük”le itham etmek gülünçtür

Hayali bir “şiddet” argümanını destekleyen inandırıcı delillerin olmadığını anlayan Başsavcılık, esas hakkındaki görüşünde “hoşgörüsüzlük” ithamını öne çıkarmak istemektedir. Esas hakkındaki görüşte “hoşgörüsüzlük” ve “ayrımcılık”la partimizin ilişkilendirilmesi hususunda şu gerekçeye yer verilmektedir: “Bu bağlamda, davalı partinin şiddet çağrısı yapmadığı veya açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle iç hukuk ve uluslar arası anlaşmalar ile Venedik İlkeleri ve Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi kararı gözetildiğinde kapatma kararı verilemeyeceği savunması yersizdir. Çünkü davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir siyasi sistemi hedeflediği beyan ve eylemleriyle açıktır.” (s.44).

Partimize yönelik olarak özellikle esas hakkındaki görüşte Başsavcılık tarafından daha yoğun biçimde kullanılan hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık isnadı da asılsız ve ağır bir ithamdır ve asla gerçeği yansıtmamaktadır. Partimiz 6 yıllık iktidarında, farklı din ve inanç mensuplarına saygı esasına dayalı politikaları hayata geçirmiştir.

Ayrımcılık yasağı ve hoşgörü aynı zamanda laiklik ilkesinin de bir gereğidir. AK Parti, özgürlükçü bir laiklik anlayışını savunduğu için kapatma davası ile karşı karşıya kalmıştır. Batılı anlamdaki laikliği savunan ve bu bağlamda farklı din ve inançları sosyolojik gerçeklik olarak kabul edip onların bir arada barışçıl biçimde birlikteliğini sağlamayı hedefleyen bir partiyi hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıkla itham etmenin ne derece asılsız olduğu açıktır.

Partimiz hakkındaki “hoşgörüsüzlük” iddiasının örnekleri olarak gösterilen söylemlerin hoşgörüsüzlükle ilgisi bulunmamaktadır. Başsavcı, partimiz mensuplarının Danıştay'ın bir kararına yönelik eleştirilerini bile hoşgörüsüzlük örneği olarak göstermektedir. **Burada**

eleştiri ile hoşgörüsüzlük birbirine karıştırılmaktadır. Halbuki, eleştiri tam da hoşgörünün bir gereğidir. Mahkeme kararlarının eleştirilmesine bile tahammül edemeyen ve bu eleştirilerle mahkeme üyelerine yönelik saldırı arasında ilişki kurmaya çalışan iddia makamının, partimizi hoşgörüsüzlükle itham etmesi paradoksal bir durumdur.

Diğer yandan, Başsavcılığa göre “TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın “..Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepiniz biliyorsunuz...” sözünün türban takmayanlar için beslenen bir hoşgörüsüzlüğü barındırdığı, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu görülmektedir” (Esas hakkındaki görüş, s. 14). Bu sözün bir hoşgörüsüzlük örneği olarak gösterilmesi anlaşılır gibi değildir. Bu söz, üniversite öğrencilerinin her türlü kıyafetle öğrenimlerine deva edebildiklerini, bu anlamda başörtüsünün de serbest olması gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversitelerde uygulanan “başörtüsü yasağı”nı eleştirmeye yönelik bir beyan, başörtüsü takmayanlara karşı bir hoşgörüsüzlüğe delil olarak sunulamaz. Daha da önemlisi, bu sözün “anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu” iddiası, ancak bir siyasi paranoya örneği olabilir.

Aynı şekilde, Bülent Arınç’ın parlamentonun gerekirse Anayasa Mahkemesini bile kaldırabileceğine, demokratik ülkelerde bizdeki mahkemeye benzer bir kurumun bulunmadığına dair sözleri de “hoşgörüsüzlük” örneği olarak gösterilmektedir. Başsavcı diğer örneklerde olduğu gibi, burada da bu sözün hangi bağlamda ve neden söylendiğini dikkatten kaçırmaktadır. Bu söz, Anayasa Mahkemesi eski başkanlarından Mustafa Bumin’in başörtüsü konusunda artık parlamentonun düzenleme yapamayacağını söylemesi üzerine verilen bir cevaptır. TBMM’yi temsil eden bir kişinin temsil ettiği kurumun anayasal yetkilerini hatırlatmasından ve anayasa yargısı hakkında değerlendirme yapmasından daha doğal ne olabilir. Dolayısıyla, en fazla “siyasi eleştiri” olarak görülebilecek bu sözlerin hoşgörüsüzlük olarak nitelenmesi, bizatihi eleştiriye tahammülsüzlük ve hoşgörüsüzlük örneğidir.

Kurulduğu andan itibaren AK Parti, gerginliklere yol açılmaması, toplumsal barış ve huzurun bozulmaması için özel bir ihtimam göstermiştir. Hatta bu bağlamda partimiz bazen en demokratik haklarını bile kullanmaktan imtina etmiştir. Nitekim, 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden önce düzenlenen ve doğrudan AK Parti hükümetini hedef alan mitinglere rağmen, milyonlarca üyesi bulunan partimiz sükunetini muhafaza ederek karşı mitingler düzenlemekten bile kaçınmıştır.

Başsavcılığın iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki görüşünde de çok yoğun biçimde olaylar, kavramlar hukuki düzenlemeler ile mantıksal ve hukuksal bağlantılar tamamen AK Parti aleyhine sonuç elde etmek amacıyla kötüye kullanılmıştır. Böylesine art niyetli bir değerlendirmenin bir hukuk makamı olan Başsavcılık tarafından yapılması son derece endişe vericidir. Şiddet ve hoşgörüsüzlük örneklerinde yapılmaya çalışılan zorlama yorum ve bağlantılarda olduğu gibi “hukuk”un belli bir ideolojik bakışın hizmetine sokulmaya çalışıldığı bir yerde aslında hukukun bir güvence unsuru olmasından bahsetmek de mümkün değildir.

4. Başsavcının kendi uzmanlık alanı dışındaki konularda hüküm vermesi doğru değildir

İddianamede Başsavcı, hukuk dışındaki değişik alanlarda ve uzmanlık gerektiren konularda da kendi yorumunu rahatlıkla yapmakta ve bu biçimde oluşturduğu delilleri partimiz aleyhine kullanmaktadır. Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak çok değişik alanlara ilişkin uzmanlaşmanın gittikçe arttığı çağımızda böylesine bir yöntemle delil oluşturma girişimi “akıl ve bilimin” yol göstericiliği ile bağdaşmamaktadır.

Esas hakkındaki görüşte Osmanlı Devletinin niteliğine ilişkin değerlendirmeler, Başsavcının tarihçilerin alanına giren bir konuda keskin, şabloncu ve indirgemeci bir tavır içine girdiğini göstermektedir. Birakınız akademik tarih kitaplarını, çok satan popüler tarih kitapları bile okunmuş olsaydı bu tür genellemelerden kaçınılması gerekirdi.

Başsavcı esas hakkındaki görüşünde hasta hakları ile ilgili olarak hastanelerde dini vecibelerin yerine getirilmesi amacıyla mekan ayrılmasının laikliğe aykırılık yanında tıbbi açıdan da sakıncalı olduğunu belirtmektedir. Esas hakkındaki görüşte, hastaların dini vecibelerini yerine getirebilmesi için mekan ayrılmasının laikliğe aykırılığı konusunu destekleyen tıp alanı ile ilgili bir argüman olarak “farklı hastalık ve mikrop taşıyıcısı hastaların birbirleriyle temaslarının tıbbi açıdan sakıncaları ve ibadet mekanlarını hasta haklarına dayanarak sağlık ocaklarına kadar yaygınlaştırıp, bu temas ve bulaşmaya olanak sağlamanın mevzuat düzenlenmesi amacına da uygun olmadığı” (s.39) görüşüne yer vermektedir. Burada herhangi bir kaynağa gönderme yapmadığına göre Başsavcılık uzmanlık gerektiren tıp alanındaki bir konuda kişisel değerlendirmesini ortaya koymaktadır.

“Hastaların dini vecibelerini yerine getirebilmesi ve dini hizmetlerden faydalanması hakkı”na ilişkin düzenlemenin, tıp otoritelerinin uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği

çalışmalar sonucunda kaleme alındığı ve bu sözleşmelerin gereği olarak ulusal hukuk düzenimize dahil edilmeye çalışıldığı dikkate alındığında, Başsavcının tıp alanı ile ilgili yaptığı ve hiçbir dayanak göstermediği bu tespitinin kendi argümanını desteklemek için kullandığı bir değerlendirme olmaktan başka bir değeri bulunmadığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Başsavcının hasta hakları konusunda hukuk alanı yanında ilahiyat ve tıp alanlarıyla da ilgili değerlendirmeler yapması sadece partimiz aleyhine delil oluşturma gayreti ile açıklanabilir.

Bunun gibi iddianamede dini konularda kesin hüküm içeren değerlendirmeler yer almakta, din kültürü ve ahlâk bilgisi kitaplarında “bir din kültüründen çok, İslam’ın dinsel öğretisine ve hurafelere yer verilmiş” olduğu iddiası somut bir örnek verilmeksizin mesnetsiz bir şekilde ortaya atılmaktadır (s.138). İslâm’ın dini öğretisi ile hurafelerin yan yana zikredilmesi, iki hususun da aynı kategoride değerlendirildiği yönünde bir izlenim oluşturmaktadır. Oysa ilâhiyat alanındaki akademisyenlerin bilimsel yöntemlerle kaleme aldığı söz konusu kitaplarda, ilahiyat biliminin verileri ışığında nelerin dinsel gerekler, nelerin de hurafe olduğu hususu dikkate alınmıştır. Seküler hukuk ilkelerine göre hazırlanan İddianamede bir hukukçu tarafından dini inançların gerçekliği ve geçerliliği ile ilgili değerlendirmelerin yapılması anlaşılır gibi değildir.

Ayrıca esasa ilişkin görüşte, Büyük Ortadoğu Projesinin “Türkiye’ye ve bölgeye dayatılan, ideolojik altyapısı ılımlı İslam olan bir proje” olduğu ileri sürülmektedir (s.25). Bir dış politika konusu olan ve uluslararası ilişkiler uzmanlarının hakkında çok sayıda makale ve kitap yazdıkları BOP’un hukuki bir metin olması gereken iddianamede ve esas hakkındaki görüşte yer alması da bu davanın hukuk dışı mülahazalarla hazırlandığının bir diğer göstergesidir. Bildiğimiz kadarıyla dış politika konusunda uzman olmayan ve olması da gerekmeyen Başsavcının hangi bilimsel verilerle BOP’un ideolojik altyapısının “ılımlı İslam” olduğunu iddia ettiğini merak ediyoruz.

5. Partimiz hiçbir partinin devamı değildir

İddia makamı, hukuki geçerliliği olan delil bulmada yaşadığı sıkıntıyı aşmak için partimizi daha önce kapatılan partilerin devamı olarak göstermek yoluyla siyaseten mahkum etme arayışını esas hakkındaki görüşünde de devam ettirmektedir. Başsavcıya göre, “Davalı Parti laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi’nce kapatılan Fazilet Partisinde liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından kurulmuştur. Bu ekip mirasçısı olduğu laik rejim karşıtı partilerin geçmiş siyasi

deneyimlerinden ders çıkarmış, siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiştir.” (s.5)

Anayasa Mahkemesi üyelerini etkilemeye yönelik psikolojik bir manevra olduğu açıkça anlaşılan bu değerlendirme, mantık hatalarını ve olgusal yanlışlıkları içinde barındırmaktadır. Bir kere, daha önce de belirtildiği üzere AK Parti hiçbir siyasi partinin devamı değildir. Kurucuları arasında daha önce farklı siyasi partilere mensup olanlar bulunduğu gibi, ilk kez siyasete giren kişiler de bulunmaktadır.

İkincisi, partimizin daha önceki bir partide “liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından” kurulduğu iddiasıyla, bu tür “laik rejim karşıtı partiler”in “mirasçısı” olduğu iddiası birbiriyle çelişmektedir. Bir siyasi partiden şu ya da bu nedenle ayrılmak, o partinin “mirası”nı da reddetmek anlamına gelmektedir.

Üçüncüsü, bir siyasi partinin kurucuları arasında, daha önce başka bir siyasi partide bulunan kişilerin olması bu iki parti arasında organik bir ilişkinin veya devamlılığın olduğu anlamına gelmemektedir. Bunun aksini ileri sürmek, kurucularını Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılan politikacıların oluşturduğu Demokrat Parti’nin CHP’nin devamı ve “mirasçısı” olduğunu ileri sürmek gibidir.

Dördüncüsü, partimizin “siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiş” olduğu iddiası, hiçbir delile dayanmayan, tamamen hayal ve vehim ürünü bir iddiadır. Bu iddia, Ortodoks Marksizmin “komünist topluma” giden yolda benimsediği “birkaç aşama” yönteminden bahseden kitapların fazlasıyla etkisinde kalındığı izlenimini vermektedir. Partimizin ne bu tür bir ideolojisi ne de onu “birkaç aşamada” gerçekleştirmeyi öngören “örtülü programı” vardır. AK Partinin programı ve en önemlisi yaptıkları ortadadır. İlan ve icra ettiklerinin dışında, gizli veya örtülü hiçbir programı da yoktur.

Partimizin “Örtülü programını gerçekleştirirken, olası tepkileri bertaraf etmek için demokrasi, insan hakları, din ve vicdan, örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi evrensel değerleri kullanmaya başlamış” (s.5) olduğu iddiası da en hafif tabirle gülünçtür. Bu iddia esasen içerik olarak da boştur. Demokratik ve özgürlükçü her partiye yönelik olarak bu tür ithamlarda bulunabilirsiniz. İddia makamının mantığıyla, laikliğin demokratik ve özgürlükçü yorumunu benimseyen siyasi partiler “şeriat”ı, emeğe saygıyı ve eşitliği öne çıkaran partiler “komünizm”i ve milliyetçiliğe vurgu yapan partiler de “faşizm”i hedefleyen örtülü programa sahip partiler olarak yaftalanabilir. Bunun hukuk mantığıyla, hatta düz

mantıkla bile ilgisi yoktur. Bu mantık, farklı olan her şeyi “tehlike” olarak görüp tasfiye etmeye çalışan, bireyi ve onun oluşturduğu toplumu da önceden belirlenmiş soyut kalıplar çerçevesinde dönüştürülmesi gereken nesnelere olarak gören katı pozitivist ve ideolojik yaklaşımın ürünüdür. Bu mantığın hukuk alanına taşınması, çatışmacı siyaset anlayışına hukukun alet edilmesi gibi son derece vahim bir durumu doğuracaktır. Böylesi bir hukuk ve siyaset anlayışının çoğulcu demokrasinin gerekleriyle bağdaşmadığı açıktır.

İddianamede geçmişte Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış olan siyasi partilerde siyaset yapan kişilerin AK Partide yer alması adeta laikliğe aykırılık noktasında destekleyici bir argüman olarak gösterilmektedir. Aralarında geçmişte kapatılanlar da dahil olmak üzere farklı siyasi partilerden katılanların da AK Parti mensupları arasında yer alması partimizin yeni kurulan bir siyasi parti olması nedeniyle normaldir. 2001 yılında kurulan bir siyasi partiye o zamana kadar değişik siyasi partilerde bulunmuş kişilerin dahil olması ancak yeni parti olgusu ile açıklanabilir.

Hukukla bağdaştırılması mümkün olmayan iddianamedeki bu yaklaşımın kabulü durumunda sadece kapatmaya sebebiyet veren üyelere değil, kapatılan siyasi partinin bütün mensuplarına da siyasi faaliyet yasağı getirilmesi gerekmektedir. Böylesine yasaklayıcı bir bakış açısının Anayasada öngörülen siyasi parti yasaklama rejiminin ötesinde yeni bir yasak getirmesi mümkündür. Nitekim Anayasa Mahkemesi de böylesine bir yaklaşımı açıkça reddetmektedir. Anayasa Mahkemesine göre, kapatma kararından sonra siyasî haklarını kullanmalarına sınır getirilmeyen parti mensuplarının faaliyetlerini bağımsız olarak veya başka bir siyasî parti içinde sürdürmelerine yasal bir engel bulunmamaktadır (E. 1999/2 (Siyasî Parti Kapatma), K. 2001/2, K.T. 22.6.2001).

Ayrıca, iddianamede AK Partide siyaset yapan üye ve yöneticiler hakkında ileri sürülen “Milletvekilleri, örgütler, yerel yönetimler ve üyeler bağlamında ise, Adalet ve Kalkınma Partisi’nde halen siyaset yapanlardan, geçmişte başka bir siyasi parti ile bağlantısı olanlar esas alındığında; geçmişte siyaset yapılan partiler sıralamasında Refah Partisi - Fazilet Partisi ilk sırada yer almaktadır” iddiası gerçek dışıdır (s.26). AK Parti, bugün için yüzbinlerce üyesi ve yöneticisi olan bir partidir. Bu nedenle, Başsavcılığın bu insanları “doğuştan suçlu” insanlar mantığıyla karalamaya çalışan ve partimizi geçmişteki bazı partilerin devamı olarak gören mesnetsiz iddiası gerçek dışıdır. **Aksini iddia edenler, tüm üye kayıtlarını ve geçmişte bu kişilerin görev yaptığı siyasi partilere ait belgeleri yasal olarak ortaya koyup bunu ispatlamakla yükümlüdür.** Müddei iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

AK Partinin başka partilerin devamı olduğu iddiası, Genel Başkanın şu sözleri ile temelden çürütülmektedir: “Biz, dine dayalı bir parti değiliz, başka partilerin devamı da değiliz.” “Biz, herhangi bir partinin devamı değiliz. Din eksenli siyasi bir parti de değiliz. Biz insan eksenliyiz.”

VI. AK Parti Hükümetlerine Yönelik Suçlamalar Mesnetsizdir

1. Yasama faaliyetlerinden dolayı partimiz sorumlu tutulamaz

İddia makamı, iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki görüşünde de Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerindeki değişiklikler ile Yükseköğretim Kanununun Ek 17 nci maddesine ilişkin değişiklik önerisini, “Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan şeriatı yerleştirme amacıyla çoğulcu demokrasinin araçlarından yararlanarak işlenen eylemler” kapsamında kabul etmektedir (s.17). Bu iddianın hukuki hiçbir dayanağı yoktur. Birincisi söz konusu Anayasa değişiklikleri ve kanun teklifi birer yasama işlemi olup partimiz tüzelkişiliğine isnat edilemez. Nitekim bu Anayasa değişiklikleri partimiz milletvekilleri yanında diğer partilere mensup milletvekillerinin de oyları ile TBMM üye tamsayısının dörtte üçlük çoğunluğunun oyuna ulaşarak kabul edilmiştir.

İkinci olarak, bir an için bu yasama işleminden dolayı iktidar partisinin hukuken sorumlu tutulabileceği kabul edilse bile, söz konusu Anayasa değişikliklerinin laikliğe aykırı olduğu ve “şeriatı yerleştirme amacıyla” çıkarıldığı söylenemez. Bu değişikliklerin amacı yükseköğretim düzeyinde fırsat eşitliğini hayata geçirmek ve özgürlüklerin alanını genişletmektir. Türkiye’de de kanuni dayanaktan yoksun bulunan ve Avrupa’nın hiçbir ülkesinde rastlanmayan üniversitelerdeki kılık kıyafet yasağını kaldırmaya yönelik bir yasama tasarrufunu “Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan” bir siyasi projenin parçası olarak sunmak akıl, mantık ve gerçekliğe aykırıdır.

Üçüncüsü, bu gerçekliklere rağmen, Anayasa Mahkemesi 5 Haziran 2008 tarihli kararıyla söz konusu Anayasa değişikliklerini iptal etmiştir. Mahkemenin denetim yetkisinin sınırı ve bu kararın içeriği hakkında itirazlarımız saklı kalmak üzere, iddianameye cevabımızda da vurguladığımız gibi iktidar partisinin tüm işlemleri yargısal denetime tabidir. Her ne kadar İddianamede ve esas hakkındaki görüşte demokrasiye yönelik en büyük risk olarak bu anayasa değişiklikleri gösterilmiştir. Esasen bu açıdan bakıldığında Başsavcının partimiz hakkında açılan kapatma davasında en önemli delil olarak sunduğu ve bir gazeteciyle yaptığı mülakatta davanın açılmasının temel sebebi olarak gösterdiği bu Anayasa değişikliklerinin iptal edilmiş olması, bu davanın en önemli dayanağını da ortadan

kaldırılmış bulunmaktadır. Dolayısıyla, yasama faaliyetlerinden dolayı bir partinin sorumlu tutulamayacağı görüşümüzün aksini ileri süren Başsavcılığın mantığıyla düşündüğümüzde, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra partimizin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu iddiası çökmüştür.

2. AK Parti hükümetlerinin dış politikası ile laiklik arasında bir ilişki kurulması yanlıştır

İlk cevabımızdaki açıklamalarımıza rağmen, iddia makamı AK Parti hükümetlerinin dış politikası ile laiklik ilkesi arasında sanal bir ilişki kurma ısrarını esas hakkındaki görüşünde de sürdürmektedir. Başsavcılığa göre partimiz, “bir büyük yayılmacı proje” olarak takdim edilen Büyük Ortadoğu Projesinin (BOP) bir parçasıdır (s.24). Her şeyden önce, BOP olarak nitelenen proje uluslararası hukukun konusu olan herhangi bir anlaşma ya da sürece dayanmamaktadır. BOP, esasen bir siyasal söylemden ibarettir.

Bu çerçevede BOP adı verilen projeye ile ilgili ek iddialar, bir takım senaryoları ve muhayyel planları esas almaktadır. Amerika’da çıkan bir dergide yayımlanan bir yazı ve haritadan hareketle Hükümetin bölge ülkelerinin sınırlarını değiştirmek, Irak’ın kuzeyinde bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına destek olmak ve Türkiye’nin üniter yapısını ve ulus-devlet kimliğini zayıflatmak yahut iptal etmek gibi bir planın ve çabanın içinde olduğunu iddia etmek, temelsiz ve ideolojik bir suçlamadan ibarettir. Ortadoğunun karmaşık siyasi yapısı, iç dengeleri ve sorunları hakkında yapılan resmi ve gayr-ı resmi değerlendirmeleri, yorumları ve gelecek senaryolarını, muhayyel bir planın parçası olarak görmek ve Hükümeti de bu planın destekçisi olmakla suçlamak, en temel uluslar arası siyaset ve ilişkiler kavramlarından ve tartışmalarından haberdar olmamak anlamına gelmektedir.

Benzer bir bilgi ve yorum hatası, Türkiye’nin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin himayesinde İspanya ile eş başkanlığını yaptığı “Medeniyetler İttifakı” girişimi için de yapılmaktadır. Bütün resmi beyan ve belgelerde de açıkça ifade edildiği gibi bu girişimin amacı, dünya barışına katkı sağlamak, medeniyetlerin çatışması gerektiğini savunan görüşleri boşa çıkartmak ve Türkiye’nin de içinde olduğu bölgesel ve küresel barış ortamına katkı sağlamaktır. Geçmişinde farklı din, dil ve kültürlerle bir arada yaşamış ve bu konuda engin bir tecrübeye sahip olmuş Türk devletinin ve Anadolu insanının günümüzün sorunlarına ilgisiz kalması düşünülemez. Bir arada yaşama tecrübesini uluslararası bir proje haline getiren bu girişimin temel hareket noktası ve referansları, kendi tarihimizde bulunmaktadır.

Medeniyetler İttifakı girişimi çerçevesinde doğudan ve batıdan dünyanın önde gelen ilim ve fikir adamlarından müteşekkil bir akil adamlar grubu oluşturulmuş ve bu grubun hazırladığı rapor, 12 Kasım 2006'da dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın başkanlığında İstanbul'da yapılan bir toplantıda kamuoyuna açıklanmıştır. Bu toplantıda Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayip Erdoğan, İspanya Başbakanı Jose Luis Zapatero, İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu ve pek çok üst düzey yetkili hazır bulunmuştur. Akil adamlar grubunun raporunda bölgesel ve küresel barışın önündeki engeller dile getirilmiş; siyasal temsil, gençlik, göç ve medya alanlarında atılması gereken somut adımlar tartışılmıştır. Raporda da dile getirildiği üzere, bölgesel ve küresel çatışmalar farklı toplum ve kültürler arasındaki farklılıkları derinleştirmekte ve çatışmaya yol açmaktadır. Medeniyetler İttifakı girişimi çatışmanın değil, barış ve uzlaşmanın hakim olması için atılmış önemli bir adımdır. Bu adımı "bir başka siyasi hegemonya projesi" olarak nitelendirmek, ancak bu konudaki bilgisizliğin ve ideolojik ön yargının ürünü olabilir.

İlk cevabımızda da belirttiğimiz gibi Türkiye'nin bölgesel ve küresel platformlarda etkin olması, ulusal birlik ve beraberliğini, üniter yapısını güçlendiren bir etkiye sahiptir. Küreselleşmenin bütün dengeleri altüst ettiği bir dünyada milli güvenlik, ulusal sınırların ötesinde başlamaktadır. Türkiye'nin sınır güvenliğinden dış tehditlere, insan ve uyuşturucu kaçakçılığından terörizme kadar pek çok kronik soruna çözüm bulması bir "ileri cephe siyaseti" izlemesiyle mümkündür. Nitekim Türkiye'nin bu alanlarda attığı adımlar, geliştirdiği yaklaşımlar ve politikalar, sadece Türkiye'nin bölgedeki ve dünyadaki itibarını arttırmamış, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal güvenliğini güçlendirmiş ve terörizmle mücadelesindeki haklı konumunu bütün dünya kamuoyuna anlatmasını sağlamıştır.

Diğer yandan, Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde partimizin "22 Temmuz 2007 seçimlerinden güçlenerek çıkınca kendisini siyasal rejimin gözünde meşrulaştıracak iç ve dış ittifaklara (AB dahil) sırt çevirmiş" olduğunu ileri sürmektedir (s.11). Bu iddianın gerçeğe bir ilgisi yoktur. 2006 ve 2007 yıllarında Türkiye'nin AB üyelik sürecinde görülen yavaşlama, büyük ölçüde Kıbrıs meselesinde yaşanan siyasi tıkanmadan kaynaklanmıştır. AK Parti hükümeti Kıbrıs Türk kesimini haksız ve mağdur duruma düşüren her türlü teklif ve düzenlemeye şiddetle karşı çıkmış ve AB kararlarını eleştirmiştir. Türkiye'nin yoğun çabaları ve kararlı tutumu sonucunda AB yetkilileri Kıbrıs sorununu çözmeden Kıbrıs Rum kesiminin Avrupa Birliğine tam üye kabul edilmesinin büyük bir hata olduğunu kabul ve

itiraf etmişlerdir. Fakat üye olduktan sonra tam veto yetkisine sahip olan Kıbrıs Rum kesimi, her tür barış ve uzlaşma girişimine karşı olduğunu söz ve davranışlarıyla ortaya koymuştur.

Kıbrıs Rum kesiminin uzlaşmaz tutumundan kaynaklanan siyasi sorunlar bir kenara bırakıldığında müzakere süreci teknik düzeyde kesintiye uğramamış; tarama, uyum ve yeni fasılların açılıp kapanması ve müzakeresi devam etmiştir. Fransa ve Almanya gibi bazı AB üyesi ülkelerin muhalefetine rağmen bu süreç bugün de devam etmektedir.

AK Parti hükümetlerinin yürüttüğü dış politikanın, tamamen ülkemizin ve milletimizin yüksek menfaatlerini gözetmeye yönelik olmasına rağmen, iddianamede ve esas hakkındaki görüşte adeta laikliğe aykırılığın kanıtı olarak sunulmaya çalışılması bu tür iddiaların gerçeklikten kopuk ve hayal mahsulü olduğunu göstermektedir.

Esasen demokrasilerde temel dış politika tercihlerinin belirlenmesi ve bunların uygulanması yetkisi siyasi sorumluluğa sahip olan hükümetlere ait olup, bunların parti kapatma davalarına konu edilmesi de mümkün değildir.

3. Dışişleri Bakanlığı genelgeleri laikliğe ve hukuka aykırı değildir

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanı olduğu dönemde dış temsilciliklerimize gönderdiği bazı genelgelerin laikliğe aykırı olduğu iddia edilmektedir. Genelgeler, bakanların şahsî tasarrufları değil, idarenin düzenleyici işlemleridir. Genelgeler esasen idare içi geçerlilik taşıyan işlemlerdir. İdare, kanun hükümlerini yorumlamak ve açıklamak üzere genelge çıkarabileceği gibi kamu hizmetlerinin daha iyi yürütülmesi amacıyla da genelge çıkarabilir. Bu durumda, diğer düzenleyici işlemler gibi genelgeler hakkında da idarî yargı mercilerinde iptal davası açılabilir.

İddianamede laik devlet ilkesine aykırı olduğu ileri sürülen mezkûr genelgelerin tam metinleri gazetelerde yayınlandığı ve çeşitli değerlendirmelere konu olduğu halde hukuka aykırılıkları ileri sürülmemiş ve haklarında bir iptal davası açılmamıştır.

Bazı dış temsilciliklerimizin uygulamaya ilişkin tereddütlerini Dışişleri Bakanlığına intikal ettirmesi üzerine idarenin normal işleyişi içinde Bakanlıktaki kamu görevlilerince hazırlanan ve herhangi bir hukuka aykırılık iddiasına da konu edilmeyen söz konusu genelgelerin, laik devlet ilkesine aykırı bir eylem olarak gösterilmesi ve partimizin kapatılmasına gerekçe yapılmaya çalışılması hukuken kabul edilemez.

Söz konusu genelgelerin çıkarılmasından önce de Dışişleri Bakanlığımızın ve dış temsilciliklerimizin uygulamalarının aynı yönde olduğu ve geçerli olan teamüllerin bu genelgelerle hatırlatıldığı hususu, ilk cevabımızın Anayasa Mahkemesine sunulmasından sonra kamuoyunda yapılan tartışmalarla doğrulanmıştır.

Örneğin, CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen, iddianameye verdiğimiz cevapta, anılan okulları ziyaret eden ve takdirlerini bildiren milletvekilleri arasında adının geçmesi üzerine yaptığı açıklamada, bu okullara daha önce de gittiğini açıklamış ve **“Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlığım sırasında, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e Azerbaycan gezisinde eşlik ettiğim için yine Gülen okullarına gittim”** diyerek, anılan uygulamayı AK Parti Hükümeti döneminde çıkarılan genelgeye bağlama iddiasının asılsızlığını da ortaya koymuştur (EK- 8)

Öte yandan iddianamenin 66 ilâ 70. sayfaları arasında sıralanan ve laik devlet ilkesine aykırı demeçler olduğu ileri sürülen açıklamaların tamamı insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konusundaki standartlarımızın yükseltilmesi gerektiği yönündeki görüş açıklamalarıdır.

Bu çerçevede; sorunların uzlaşma ortamı içinde çözülmesi gerektiğinin belirtilmesi; çağdaşlığın demokrasi, şeffaflık, hukukun üstünlüğü ve bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınması anlamına geldiğinin ifade edilmesi, İddianamede laik devlet ilkesine aykırı demeçler olarak nitelenmektedir.

Çeşitli siyasî partilerden birçok Devlet adamımızın da değişik vesilelerle yaptığı bu açıklamaların laikliğe aykırılığının ileri sürülmesinin, Anayasamız ve yasalarımız çerçevesinde de, AB standartları ve taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar bakımından da isabetli olmadığı açıktır.

Kaldı ki ilk cevap layihamızda açıkça ortaya konduğu üzere Anayasa’mızın 105’inci maddesinde öngörülen sorumsuzluk kuralı, Cumhurbaşkanının görev döneminde, seçilme öncesi sebeplere dayalı olsa da yargılanamayacağı ve herhangi bir yasaklılık yaptırımına muhatap olamayacağı mutlak ve kesindir. İddianame, bu niteliği ile sistem ve sistemin inşasında var olan kurucu iradeyle tam bir karşıtlık içerisindedir.

4. AK Parti Hükümetine yönelik kadrolaşma ithamının hiçbir dayanağı yoktur

İddianamede kadrolaşma iddiaları ile ilgili olarak ileri sürülenler kamu personel rejimi açısından dayanaksızdır. Personel hukukunda kamu görevinin gerektirdiği nitelikler ve

statüler Anayasa ve kanunlarla düzenlenmiştir. Anayasa'nın **70 inci maddesinde** "Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez." kuralı yer almıştır. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili Anayasanın 128 inci maddesi, devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceğini belirledikten sonra, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceğini öngörmüştür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin atanmasında statü hukuku uygulanmaktadır. Buna göre, sınav yapılmaksızın veya şartları taşımayan hiç kimse memur statüsünde göreve getirilemeyeceği gibi, asli ve sürekli görevlerin memur ve diğer kamu görevlileri dışında kişiler (örneğin, işçiler) eliyle yürütülmesi de mümkün değildir.

Öte yandan, hukuken memur statüsünde olan kişilerin kurum içinde ya da kurumlar arası naklen atanmaları yasal şartları taşımaları kaydıyla mümkündür. Bu atama ya da nakiller, idarenin diğer işlemlerinde olduğu gibi yargı denetimine tabidir. Dolayısıyla, Anayasa ve kanuna aykırı biçimde memur ataması yapılamayacağı gibi, kurum içi ya da kurumlar arası nakil yoluyla atama da yapılamaz.

Ayrıca "üst düzey yönetici kamu görevlileri" bakımından da özel düzenlemeler getirilmiştir. Anayasanın 8 inci maddesinde "Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir." denilmekte, 104 üncü maddesinde de "kararnameleri imzalamak" Cumhurbaşkanının yürütme alanındaki görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır. Anayasanın 104 üncü maddesinde sözü edilen "kararnameler", kanun hükmünde kararnameler ile Bakanlar Kurulunun çeşitli kararnamelerinin yanında üst düzey yöneticilerin atanması ile ilgili müşterek kararnameleri de kapsamaktadır. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulunca yerine getirildiğinden, söz konusu kararnamelerin hukuksal geçerliği için her iki tarafın da katılımı gerekmektedir. Anayasa Mahkemesine göre de, "Kamu politikasının tayinine katılan, etkin bir otoriteye sahip olan, kuruluşların amacının gerçekleşmesinde önemli yetki ve sorumluluklarla donatılan, planlama, örgütlenme, personel ve kadrolarını yöneten, denetim ve temsil gibi işlevleri yerine getiren kamu görevlilerinin, üst düzey yönetici konumunda olmaları nedeniyle bunların atamalarının da müşterek kararname ile yapılması Anayasal zorunluluktur." (E. 2005/143, K. 2005/99,

K.T. 19.12.2005).

Anayasa ve kanun hükümleri karşısında, hukuki şartları taşıyan kişilerin memurluğa atanmasında ya da memur statüsünü kazanmış kişilerin kurum içi veya kurumlar arası nakil yoluyla atanmalarında hiçbir hukuki engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla hukuk devleti ve eşitlik ilkeleri gözetilerek yapılan atamalara Başsavcının kendi kişisel yorumlarıyla başka anlamlar yüklemesi, mevzuat karşısında geçersiz bir yaklaşımdır.

Bütün bu statü ve sorumluluk rejimi Anayasa ve kanunlarda özel biçimde düzenlenmiş olup, buna aykırı biçimde atama ve işlem yapılması da söz konusu değildir. Dolayısıyla Başsavcılığın iddianamedeki “Devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapının oluşturulması, özellikle üst düzey atamalarda liyakat ve kariyer yerine dini inanç ve aidiyetin ölçüt olarak öne çıkarılması” (s.146) şeklindeki iddiası gerçek dışıdır. Zira atamalarda ölçütler kanunlarda açıkça düzenlenmiştir. Bunun dışında bir ölçüt getirilmesi Anayasa ve kanunlar karşısında zaten mümkün de değildir.

Bu açıklamalar ışığında iddianamede yer verilen AK Parti hükümetleri dönemindeki kadrolaşma iddiaları kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Kadrolaşma suçlaması yapılırken, hiçbir somut delil ortaya konulamamıştır. Kimler, nereye ve niçin atanmıştır? Bu atanmaların laiklikle ilgili sorunları nedir ve hangi nitelikleri sebebiyle suçlanmaktadır? Bu soruların cevapları iddianamede yoktur. Kişileri hiçbir somut delil göstermeden suçlamak, hukuk devleti anlayışına ve hukuk etiğine uygun düşmemektedir.

Öte yandan gerçekleştirilen tüm bu atamalar idari yargı denetimine tabi olduğundan, Anayasa veya kanunlara aykırı işlemlerin yargı tarafından iptal edilmesi yolu her zaman açıktır. Buna rağmen, yasalara tamamen uygun bir şekilde yapılan, tarafsız Cumhurbaşkanının onayladığı ve birçoğu yargı denetiminden geçmiş olan atamaları belli bir amaca matuf “kadrolaşma” olarak sunmak, hukuk devleti anlayışı ve iyi niyetle bağdaşmamaktadır.

Sonuç olarak Başsavcılığın partimizin kadrolaşmaya gittiği yönündeki iddialarını destekleyecek en ufak bir delil dahi yoktur. Dolayısıyla bu iddialar tamamen afakidir.

5. “Hastalar için ibadet mekanı” düzenlemesi on yıldır yürürlüktedir

İddianamedeki “Sağlık Bakanlığı'nca hazırlanan Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı'nın 113. maddesinde birinci basamak sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının öngörüldüğü” ve

bunun iktidarın laiklik ilkesine aykırı bir eylemi olduğuna dair tespitine (s.154) yönelik verdiğimiz cevaba rağmen, esas hakkındaki görüşte de bu hususa ilişkin olarak kelime oyunları ile yine bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşüne göre, AK Parti hükümetlerinden önce çıkarılan 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38 inci maddesinde, hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekan ayrılması öngörülmediği halde, AK Parti iktidarı dönemindeki Yönetmelik Taslağında üçüncü basamak sağlık ocaklarında dahi dini vecibelerin yerine getirilmesi için mekan ayrılması esası getirilmektedir (s.39).

Bu tespit gerçeği yansıtmamaktadır. Nitekim, 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinde de “**Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma**” başlığını taşıyan 38 inci maddesinde aynen şu ifadeler yer almaktadır: “Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve **mekan belirlenir.**” Görüldüğü gibi 1998 tarihli Yönetmeliğin 38 inci maddesinde hem “mekan” terimi açıkça yer almakta, hem de 38 inci maddenin başlığında “dini vecibeleri yerine getirebilme ve dini hizmetlerden faydalanma” ifadesi bulunmaktadır. Dolayısıyla Başsavcının iddiasının aksine 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38 inci maddesinde de hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekan ayrılması öngörüldüğü açıktır.

6. Çocukların din eğitimi özgürlüğünü savunmak bizatihi laikliğin gereğidir

İddianamede partimiz yetkililerinin 15 yaş altındaki çocukların Kur’an eğitimi alması gerektiğine dair sözleri laikliğe aykırı olarak nitelendirilmektedir. Öncelikle, bu yöndeki sözler de başörtüsü konusunda olduğu gibi ifade özgürlüğü kapsamındadır. İkinci olarak, ilk cevabımızda ayrıntılı biçimde belirtildiği üzere çocukların din eğitimi özgürlüğü, Türkiye’nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından güvence altına alınmıştır.

Türkiye’de çocukların Kuran eğitimi konusundaki yaş sınırlaması, “28 Şubat süreci” olarak adlandırılan dönemde getirilmiştir. Bunu kaldırmaya yönelik girişimler eğer laikliğe aykırı ise, yaş sınırlaması getirilmeden önceki tüm uygulamaların da laikliğe aykırı olduğunu kabul etmek gerekecektir. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi de, 16.8.1997 günlü, 4306 sayılı Kanunla, zorunlu ilköğretim süresinin, kesintisiz sekiz yıla çıkarılmasının, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de yasal temsilcisinin iznine bağlı olan din eğitim ve öğretimini engellemediğini; çocuğun meslekî ve dinî terbiyesine ilişkin Medenî Kanun ile ana babaya verilen yetkilerin sınırlandırılması veya ortadan kaldırılmasının söz konusu olmadığını belirtmiştir (E.1997/62, K.1998/52, K.T. 16.9.1998).

Anayasanın 90 ıncı maddesinin insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere yaptığı vurgu ve Anayasa Mahkemesinin yukarıdaki kararı dikkate alındığında Başsavcının bu iddiasının hukuki dayanağının bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Burada çocukların din eğitimini savunmanın laikliğin din ve vicdan özgürlüğü boyutunun bir gereği olduğunu belirtmek gerekir. Bunun iddianamede ileri sürüldüğü biçimde laikliğe aykırılık olarak sunulması, laikliğin din ve vicdan özgürlüğünü özgürlükçü demokrasilerdeki ölçünün dışında aşırı biçimde sınırlandıran versiyonunun uygulandığı biçimiyle değişmezliğini kabul etmek anlamına gelmektedir. Türkiye’nin de taraf olduğu insan hakları sözleşmelerinde ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen kararında çocukların din eğitimi konusunda partimizin savunduğu biçimdeki bir anlayış öngörülmektedir. Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinin gereğini savunan partimiz hakkında laiklik ilkesine aykırılık dolayısıyla kapatma davası açılması iddianamede sıklıkla karşılaşılan çelişkilerden önemli bir tanesidir.

7. Meslek liselerine yönelik katsayı farklılığının kaldırılmasını savunmak eğitimde fırsat eşitliğinin gereğidir

İddianamede, partimizin savunduğu meslek liselerine yönelik fırsat eşitliğinin sağlanması amacının sadece imam hatip liselerine indirgenerek ısrarla bu biçimde kullanılması ve üniversiteye giriş sınavında meslek liselerine uygulanan katsayı eşitsizliğini ortadan kaldırmanın Cumhuriyet öncesi gibi ikili bir öğretimin özendirilmesi olarak sunulması kendi içerisinde tutarsız ve art niyetli bir yaklaşımın tezahürüdür.

Esas hakkındaki görüşte Başsavcılık, katsayı farklılıklarının kaldırılmasının laikliğe aykırı olmadığı yönündeki görüşümüzün “**Tehvid-i Tedrisat [Tevhid-i Tedrisat olacak] ve Milli Eğitim Temel Kanunu hükümleri karşısında geçersiz**” olduğunu ileri sürmektedir(s.35).

Meslek liselerine yönelik katsayı eşitsizliğinin 1998 tarihli bir YÖK kararı ile başladığı dikkate alındığında, aslında Başsavcılığın yaklaşımına göre, bu tarihe kadar olan dönemde de Tevhid-i Tedrisat Kanununa ve eşitlik ilkesine aykırı olarak Cumhuriyet öncesi dönem gibi ikili bir öğretimin var olduğu kabul edilmiş olacaktır. İddianamede bu konudaki ifadelerin oluşturulmaya çalışılan kurguyu desteklemekten başka hiçbir hukuksal değeri olduğu söylenemez. Kaldı ki, imam hatip liselerinin müfredatının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından laiklik ilkesine uyum içinde belirlendiği dikkate alındığında, hem iddianame ve esas hakkındaki görüşteki Tevhid-i Tedrisat Kanununa aykırılık iddiası, hem de bu okullardaki öğrencilere yönelik katsayı eşitliğini talep etmenin laikliğe aykırılık olarak nitelendirilmesi geçersiz kalmaktadır.

Danıştay da Başsavcılığın iddiasının aksine, üniversiteye giriş sınavında meslek liselerine yönelik katsayı eşitsizliğini artırmanın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Yükseköğretim Genel Kurulunun bir mesleğe yönelik program uygulayan ortaöğretim mezunlarının aynı alanda bir yükseköğretim programına yerleştirilmesinde ortaöğretim başarı notlarının çarpılarak yerleştirme puanlarına eklenmesinde kullanılan katsayısının **0,24 yerine 0,08 olarak belirlenmesine** ilişkin hükmün hukuka aykırı olduğu, kazanılmış hakların hiçe sayıldığı, belli mesleğe yönelen öğrencileri mağdur ettiği gerekçesiyle iptali istemiyle YÖK Başkanlığına karşı açılan davada, **Danıştay 8. Dairesi**, YÖK Genel Kurulu'nun "**katsayısı**" belirlemesine yönelik sözkonusu işlemi şu gerekçeyle iptal etmiştir.

"Dava konusu edilen yeni sistemle, 2547 sayılı Yasanın 45. maddesinde yer alan ilkeler çerçevesinde daha önce 1999 yılından beri uygulanmakta olan ve 2003 yılında rakamsal olarak değiştirilen bir mesleğe yönelik program uygulayan lise mezunlarının kendi alanlarında bir yükseköğretim programına yerleştirilirken kullanılan katsayının ek puanının 0,24 den 0,08'e düşürüldüğü görülmekte olup bu durumun daha önce benimsenen ve kabul edilen Milli Eğitim politikası hedefiyle çeliştiği bir başka ifade ile belli bir mesleğe yönelik program uygulayan okulları özendirme amacıyla lise birinci sınıftan itibaren seçilen mesleğe yönelik programla (alanla) ilgili yükseköğretim programlarını tercih edenlere, geliştirilen bir yöntemle ek puan verilerek öğrencilerin lisenin ilk yıllarından itibaren kendi bilgi, yetenek ve ilgileri göz önünde tutularak daha dikkatli bir alan seçimine yönlendirmenin gözetildiği, yönlendirildikleri alandaki öğrenimlerine ağırlık verilerek daha derinliğine bilgi ve beceri kazanmaları amaçlandığından her adayın ortaöğretim başarı puanının Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı

tarafından belirlenen kendi alanındaki yükseköğretim programlarını tercih ettiklerinde daha yüksek katsayı ile çarpılması esas getirilmiş iken, dava konusu işlemlerle Milli Eğitim politikası hedeflerinin kamu yararı ve hizmet gerçeklerine uygun biçimde gerçekleştirilmesi için uygulamada karşılaşılan olumsuzlukların giderilmesinin amacının dışına çıkıldığı görülmektedir.” (E. 2005/4800, K. 2006/2603, K.T. 21.6.2006).

Öte yandan, partimizin eğitim anlayışının ne derece çağdaş ve reformcu bir perspektife sahip olduğu bu alanda gerçekleştirdiği faaliyetlerden anlaşılabilir. Hükümetlerimiz döneminde üniversite olmayan bütün illerimizde üniversite kurulmuş ve milli eğitim alanında çok önemli reformlar gerçekleştirilmiştir.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti mensubu tarafından dile getirilen meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Partinin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69 uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması, Anayasanın 2 nci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10 uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. İddia makamının bu yaklaşımı, anayasaya aykırılığın söylenene veya yapılanaya göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğini gösteren bir çifte standart örneğidir.

8. Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulması girişimi sosyal devletin bir gereğidir

İddianamede, “Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik hakkında Danıştay’ca yürütmenin durdurulması kararı verildiği, bunun akabinde aynı konuda çıkartılan 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın da Cumhurbaşkanı tarafından bu okullara alınacak öğrenci yapısı ve öğretmenler gözetilerek, devlet niteliklerine aykırılık söz konusu olacağı gerekçesiyle **veto edildiği**” belirtilerek, Hükümetin bu girişiminin laikliğe aykırı olduğu ileri sürülmüştür (s.107). İlk cevabımızda bu konunun laiklik ilkesi ile ilgili olmayıp sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğunu belirtmemize rağmen, esas hakkındaki görüşte fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasına ilişkin girişimin laikliğe aykırı olduğunda ısrar edilmektedir. Bu konuda sıralanan gerekçeler hukuki temelden yoksun olup gerçeği yansıtmamaktadır.

Fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasına ilişkin girişim, aslında Anayasanın 42 nci maddesindeki Devletin maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapmasının bir gereği olup Anayasaya uygundur. Anayasanın açık hükmü karşısında Başsavcı, bu konudaki kanuni düzenlemeye ilişkin Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçesini dayanak olarak göstermiştir. Buna göre; “Eğitimlerinin niteliği ile çağdaşlığı bilinen bazı özel okulların, ilginin yoğun olması nedeniyle kapasitelerini kısa sürede doldurmaları gerçeği de düşünüldüğünde, söz konusu öğrencilerin, kontenjanı dolmayan değişik amaçlarla kurulmuş özel okullara gönderilmesi ve Cumhuriyetin niteliklerine uygun bulunmayan düşünce yapısına sahip kişiler olarak yetiştirilmesi sonucunu doğuracaktır.” (s.37) .

Partimiz tarafından fakir ve başarılı öğrencilerin özel okullarda okutulmasına ilişkin olarak gerçekleştirilmeye çalışılan ve sosyal devletin bir gereği olan düzenlemenin kapatma davasında delil olarak sunulmasında eski Cumhurbaşkanının bu konuya ilişkin kanunu geri göndermesine ilişkin gerekçesine dayanılması ilginçtir. Acaba hukuk sistemimizde Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçelerindeki değerlendirmeler normlar hiyerarşisinde Anayasa hükümlerinin üzerinde mi yer almaktadır? Yoksa hukuk sistemimizde Cumhurbaşkanının kanunları iade gerekçelerinin bağlayıcı olduğuna dair Başsavcılığın bildiği ve bizim gözümüzden kaçan bir kural mı vardır?

Öte yandan esas hakkındaki görüşünde Başsavcı, ilk cevabımızda dayanak olarak gösterdiğimiz Anayasa Mahkemesinin kararının (E. 1990/4, K. 1990/6, K.T. 12.4.1990) konu ile ilgili olmayıp, herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm özel öğretim kurumlarının öğrenci kapasitelerinin yüzde ikisinden aşağı olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutulması ile yükümlü tutulmasına ilişkin olduğunu belirtmektedir (s.37-38). İlk cevabımızda söz konusu Anayasa Mahkemesi kararıyla Anayasaya uygun bulunan düzenlemedeki bu farklılık zaten belirtilmişti.

Biraz daha açarak belirtmek gerekirse söz konusu iki düzenleme arasında iki önemli farklılık bulunmaktadır. Ancak bu farklılıklar nedeniyle AK Parti iktidarı döneminde çıkarılmak istenen kanunun da laikliğe aykırı olduğu söylenemez. İlk olarak, söz konusu düzenlemede özel okullarda okutulacak öğrencilerin bir kısmının Devlet tarafından okutulması öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesinin iptal istemini reddettiği düzenlemede ise öğrenciler özel okullarca ücretsiz olarak okutulması öngörülmüştü. İkinci olarak, partimizin çıkarmaya çalıştığı kanunla özel okullarda okutulması hedeflenen öğrencilerde

Anayasa Mahkemesinin incelediği düzenlemeden farklı olarak “fakir ve başarılı” olma koşulu yer almaktadır. “Fakir ve başarılı” öğrencilerin özel okullarda okutulmasını laikliğe aykırı gören bir anlayışın sosyal devlet ilkesi karşısında bir geçerliliği bulunmamaktadır.

9. Dini bayramların ulusal bayramlardan daha coşkulu kutlandığı iddiası doğru değildir

İddianamede partimize ilişkin deliller arasında yer verilen “Dini bayram ve günlerin ulusal bayramları gölgeleyecek bir tanıtım ve gösteriş içinde kutlanması, her türlü siyasi faaliyette din ve dince kutsal sayılan şeylerin tüm parti kademelerince istismar edilmesi” (s.146) hem gerçeği yansıtmamakta, hem de iddianamedeki laiklik anlayışının dine bakışı ile ilgili ne derece toplumsal gerçeklerden kopuk olduğunu da gözler önüne sermektedir. İktidarımız boyunca milli bayramların coşkulu biçimde kutlanmakta olduğu herkesin malumudur. Gerçekleştirilen törenler izlendiğinde bu coşkulu kutlamalar rahatlıkla fark edilebilir.

Öte yandan dini bayramların kutlanması sadece AK Parti tarafından değil, Türkiye’deki bütün siyasi partiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Hatta partilerin dini bayramlarda birbirlerine heyetler halinde kutlamalarda bulunması geleneksel hale gelmiştir. Bütün partilerde görülen bu biçimdeki kutlamaları istismar saymak hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıktır.

Milli bayramlardan farklı olarak dini bayramlar resmi törenlerle kutlanmamaktadır. Öte yandan iddianamede olduğu gibi dini bayram ve günler ile milli bayram ve günleri adeta birbirlerinin alternatifi imiş gibi karşılaştırmanın, milli birlik ve bütünlüğe katkıda bulunamayacağı gibi toplumun zihninde de karmaşıklığa yol açacağı ortadadır. Kaldı ki, Başsavcılığın bu iddiayı hangi kriterlere göre ortaya attığı ve coşkunun derecesin neye göre belirlediği de anlaşılır gibi değildir.

10. İçki yasağının yaygınlaştırılması ile ilgili iddialar asılsızdır

İddianame ve esas hakkındaki görüşte alkollü içki satılması ve tüketilmesine ilişkin mevzuatta yapılan değişikliklerin dini endişelerle ilişkilendirilmeye çalışılması aslında iddianamedeki laiklik yorumunun ne derece sakıncalı sonuçlar doğuracağını göstermesi açısından ilginçtir. Halkın sağlığını, huzurunu ve kamu düzenini korumak ve gençleri kötü alışkanlıklardan korumak amacıyla getirilen düzenlemelerin laikliğe aykırılıkla ilişkilendirilmesi yanlıştır. Aksine, Anayasanın 58 inci maddesinde belirtildiği üzere,

gençleri alkol düşkünlüğü, uyuşturucu madde kullanımı, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan korumak için gerekli tedbirleri almak Devletin temel görevlerinden biridir.

Öte yandan Başsavcının içki yasağı konusunda “tüm AKP’li belediyeler” diyerek yaptığı genelleme tamamen gerçekdışıdır. Basında çıkan asılsız birkaç haberden hareketle tüm belediyelerin suçlanması hukuk dışı bir yaklaşımı yansıtmaktadır. **Kaldı ki, kanuni şartları taşımadığı halde keyfi uygulamalar yapılarak hiç kimseye ruhsat verilemez. Bunu kamuoyuna “içki yasağı” ya da “şeriat uygulaması” gibi lanse etmek yasaları bilmemek değilse, kötüniyetin bir ifadesidir.**

Nitekim idarenin haklı nedenlerin varlığı halinde içkili yerlere uyguladığı ruhsat iptali biçimindeki yaptırımların hukuka uygun olduğuna ilişkin çok sayıda yargı kararına rastlamak mümkündür. İlk derece mahkemelerinin bu yönde verdiği ve Danıştay tarafından da onanan bu kararlarda kanunda öngörülen koşullardan herhangi birini sağlamayan yerlere içki ruhsatı verilmesinin idarece iptalinde mevzuata aykırılık bulunmadığı açıkça belirtilmektedir. (*Danıştay 10. Dairesinin bu yöndeki bazı kararlar için bkz. E. 1984/2783, K. 1986/1338, K.T. 29.5.1986; E. 1982/1970, K. 1983/1184, K.T. 18.5.1983; E. 1988/2465, K. 1990/2622, K.T. 19.11.1990; E. 1995/672, K. 1997/786, K.T. 10.3.1997; E. 1997/394, K. 1998/510, K.T. 4.2.1998; E. 1994/7751, K. 1996/1189, K.T. 6.3.1996; E. 1982/2271, K. 1983/2323, K.T. 16.11.1983; E. 1994/1396, K. 1995/4077, K.T. 4.10.1995*).

Öte yandan iddianamede ileri sürülen partimizin içki yasağını genişlettiği iddiası da doğru değildir. İddianamedekinin aksine, 12.11.2003 tarih ve 5002 sayılı Kanunla daha önce meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarına 200 metre olan uzaklık şartı 100 metreye düşürülmüştür. Ayrıca, daha önce belediye ve mücavir alan sınırları dışında içkili yer bölgesi tespit edilemeyeceğine dair sınırlama da kaldırılmıştır.

SONUÇ VE TALEP

Hakkımızda açılan bu davadaki bütün verilerin Başsavcılık tarafından “özgürlük aleyhine” yorumlandığı görülmektedir. Oysa evrensel insan hakları hukukunun temel ilkesi “özgürlük lehine yorum”dur. Başsavcılık özgürlük lehine yorum yapmak bir yana, adeta “niyet okuyuculuğu” yaparak olmayan şeyleri varmış, olmayacak şeyleri de olacakmış gibi gösterme çabası içine girmiştir.

Bu davada partimize yaptırım uygulanmasını gerektirecek haklı hiçbir sebep bulunmamaktadır. Esasen, AK Parti hukuka aykırı eylemlerin değil, millete hizmetin, insan haklarının, demokrasinin, barış ve kardeşliğin, hoşgörünün ve Türkiye sevdasının odağı olmuştur. AK Partinin altı yıllık iktidarı dönemindeki icraatları, onun; demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin teminatı olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Cevap layihalarımızda ve eklerinde ortaya konan ve Yüksek Mahkeme’ce re’sen gözetilecek nedenlerle AK Partinin kapatılması hakkındaki davanın reddine karar verilmesini saygıyla talep ederim. 16.6.2008

Recep Tayyip ERDOĞAN

Adalet ve Kalkınma Partisi

Genel Başkanı

EKİ :

EK-1 : R. Tayyip ERDOĞAN hakkındaki iddialara cevaplar

EK-2 : Diğer Parti mensupları hakkındaki iddialara cevaplar

Klasör 1 : Esasa ilişkin cevapların ekleri (3-6)

Klasör 2 : EK-1’in ekleri (1-3)

Klasör 3 : EK-2’nin ekleri (1-31)

Klasör 4 : EK-2’nin ekleri (32-56)

Klasör 5 : EK-2’nin 18 nolu eki

- 12 Adet CD